Nemunas

Nr. 16 (910)

2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

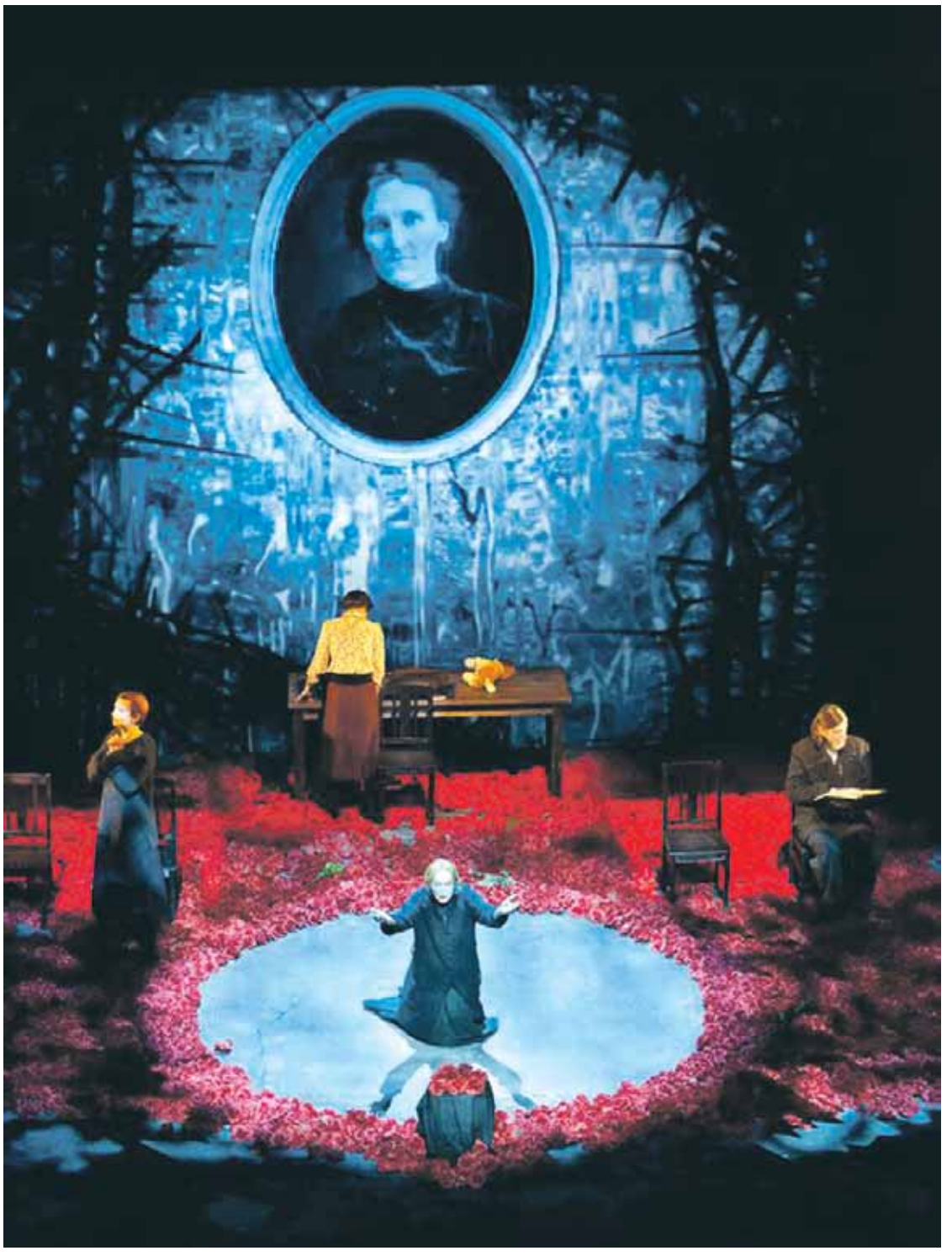

Pavasarinės dramų premjeros

4 p.

9 770134 314014

Galėtų

galėtų šio eilėraščio nebūti,
kaip ir šio vabalo, šio pilko dūmo,
šios dilgėlės, pašiurpusios kamputy,
šių dobilų ir jų gilaus saldumo,

šitos kalbos, šitos valstybės, šito
karaliaus didžio ir jo kuino seno,
šio genijaus, šio kelmo netašyto
ir šio gražiai modifikuoto geno,

šio nerimo, šio troškulio, šio bliuzo,
šios moters, jos šlaunų varinių spąstų,
šitos dalybos, minuso ir pliuso,
šitų draugų, brolijų, sektų, kastų,

šitos eigos, kvėpavimo ir dūžių,
šio vakaro, tvankaus ir ryškiai žalio,
šitų gegučių ir šitų gegužių,
šitų baltų baltų obels skreplelių,

nebūti šio eilėraščio galėtų,
gondolų, giljotinų ir gyvačių,
gličių, grublėtų ir gražių, gėlėtų,
galėtų..... ačiū.

Daiva ČEPAUSKAITĖ

Salomėjos JASTRUMSKYTĖS iliustracija

Ant „Kaunas Jazz“ slenksčio

Vis mažiau laiko lieka iki vieno ryškiausių Lietuvos kultūrinių įvykių – 24-ojo tarptautinio „Kaunas Jazz“ festivalio. Jis neabejotinai greičiausiai tirpsta renginio organizatoriams, aukojantiems net savaitgalius ir šventines dienas, kad „Kaunas Jazz“ pavyktų ir sutrauktų minias klausytojų. Festivalis ruošiasi šiokiems tokiems pokyčiams, kurių kulminaciją išvysime kitų metų jubiliejuje. Rengiamasi priimti vieną ryškiausių žvaigždžių per visą „Kaunas Jazz“ dvidešimt ketverių metų istoriją. „Grammy“ statulėlių laureatę Casandrą Wilson žurnalas „Time“ yra pavadinęs „geriausia Amerikos dainininke“. Koncerte „Žalgirio“ arenoje ji planuoja paminėti 1993 m. išleisto albumo „Blue Light To A New Dawn“ dvidešimtmetį. Dar vienas ryškus susitikimas džiazo gerbėjų laukia su norvegų saksofonininku Mariumi Nesetu, festivalyje jau koncertavusia amerikiečių džiazroko grupe „Spyro gyra“. Tačiau tai tik džiazo muzikos prisipildžiusio renginio viršūnės, kurios tikrai ne viską išduoda apie bendrą festivalio atmosferą. Todėl pasikalbėti dar neprasidėjus svarbiam metų įvykiui kviečiame renginio sumanytoją Joną JUČĄ.

– Kalbamės festivalio išvakarėse, todėl įsivaizduoju, kad dar ne visi darbai atlikti, ne viskas suspėta. Kokiomis nuotaikomis šiuo metu gyvenate?

– Darbų dar likę daug, tačiau jau ne visi skirti man. Dabar didžioji festivalio organizacijos našta užgulusi mano dukters Indrės ir žmonos pečius. Aš, kaip renginio sumanytojas, likau dvasinio lyderio vietoje. Pagrindiniai darbai jau atlikti, o daugiausia laiko reikalaujančios smulkmenos vis dar laukia mūsų dėmesio. Atrodo, ir šiais metais festivalį lydės sėkmė, nes jau dabar aktyviai perkami bilietai. Tiesa, šiemet mokamų renginių turėsime šiek tiek mažiau, o nemokamų – beveik padvigubės.

– Kodėl pasirinkote tokią kryptį, juk tai lyg ir ne jūsų braižas. Klaipėdos džiazo festivalis savo klausytojų laukia miesto aikštėse, o Kaune iki šiol viskas vyko kiek kitaip?

– Šiemet paprasčiausiai taip sudaryta programa – mokamų koncertų ne tiek ir daug. Tiesa, nors jų skaičius šiek tiek sumažėjo, salės pasirinktos tokios didelės, kad bilietų bus parduota net daugiau nei įprasta. Jau susiklostė tradicija paskutinį didįjį koncertą Kaune perkelti į „Žalgirio areną“, o kita šiųmetė naujiena – Menų inkubatorius. Tai dar mūsų neišmėginta erdvė, kurioje koncertuos labai švelni, elegantiška, geros auros dainininkė. Kauno rajone esančio Raudondvario dvaro restauruotose buvusiose arklidėse, Menų inkubatoriuje, koncertuos austrų džiazo atlikėja Susana Sawoff. Ji tris kartus nominuota svarbiausiam Austrijos muzikos apdovanojimui „Amadeus“, jos debiutinis albumas buvo parduotas – teko leisti papildomą tiražą. Šioje erdvėje skambės naujos S. Sawoff dainos, skirtos netrukus pasirodysiančiam antrajam jos albumui. Tradicinio baigiamojo „Kaunas Jazz“ koncerto Vilniuje šiemet nebus – jį pakeis „Pat Metheny Unity Group“ iš Amerikos koncertas „Pramogų arenoje“ Vilniuje balandžio 25 d., kai Kaune koncertai nėra numatyti.

– Tačiau didžiausia, matyt, naujiena laukia būtent gatvės koncertų lankytojų. Sumanėte gana sudėtingai įgyvendinamą projektą?

– Šiais metais Kaune mus džiugins Džiazo gatvė. Balandžio 26 d. keturiose atvirose scenose – Rotušės, Miesto sodo aikštėse ir dviejose Vilniaus gatvės vietose – koncertuos jauni džiazo muzikantai. Tai bus proga gal ir šiek tiek nepaisyti nepriekaištingos kokybės standartų, bet leisti pasirodyti ir augti jaunajai kartai. Manau, festivaliui tai labai svarbu. Ir anksčiau daug dėmesio skirdavome jaunimui, jiems atiduodavome Vienybės aikštės sceną šeštadienio vidurdienį, pačius mažiausiuosius kviesdavome piešti ant grindinio, tačiau net ir to, regis, nepakako.

„Džiazo gatvėje“ pamatysime ne tik nemažai grupių, bet ir gana gausių bigbendų. Tai gana sunkiai fiziškai ir techniškai įgyvendinama idėja, bet tokie iššūkiai veda į priekį. Mums norėjosi miestui sukurti tikrą šventę. Įsivaizduojame, kaip pasipuošę muzikantai eina iš vienos senamiesčio vietos į kitą naujamiestyje. Toks gausus renginys mums bus gera repeticija prieš kitų metų sukaktuvinį festivalį. Sulauksime svečių iš Vokietijos ir draugiškos Ukrainos. Beje, šiai šaliai ir jos laisvės siekiui dedikuotas visas festivalis.

– Tokios naujovės tikrai teikia vilties, nes jau pasigirsta minčių apie sustabarėjusią „Kaunas Jazz“ programą, metai iš metų besikartojančius renginius ir vietas. Ar šią formą renkatės sąmoningai?

– Tokia festivalio struktūra susiformavo ir liks nepakitusi, kol jis gyvuos. Manau, atradome tai, kas geriausia, ir nematome prasmės blaškytis. Žinoma, kartais atsiranda korekcijų, nes priverčia aplinkybės. Šiemet taip nutiko planuojant koncertą Vilniuje, kuris vyks netradiciniu laiku, tačiau kitais metais vėl grįšime į ankstesnes vėžes.

Pagrindinis mūsų festivalio akcentas – geriausi užsienio ir Lietuvos atlikėjų džiazo projektai, o visa kita yra tik detalės, dėl kurių galima tartis.

– Tikriausiai gana atidžiai sekate džiazo muzikos tendencijas pasaulyje. Ar galima teigti, jog mes, apsilankę „Kaunas Jazz“ koncertuose, atsiduriame bendrame kontekste, neatsiliekame, neklausome to, kas ten jau seniai nepasirodo scenose?

– Dydžiu, pavyzdžiui, kokiam Roterdamo džiazo festivaliui niekada neprilygsime – tokios yra miestų ir šalių proporcijos, tačiau kokybės prasme tikrai niekuo nenusileidžiame. Puikiausiai spėjame su laiku. Tiesa, kartais į mūsų festivalį atvyksta ir „muziejinių“ grupių, bet jos tikrai vertos dėmesio, vis dar yra populiarios pasaulyje. Apskritai stengiamės pakviesti pačius geriausius atlikėjus, tačiau suprantame, kad ne viską galime sau leisti – į didžiausių žvaigždžių koncertus paprastas klausytojas neįstengs įsigyti bilieto. Turime labai atsakingai skaičiuoti ir derėtis, megzti svarbius asmeninius kontaktus. Dažnai koncertus Lietuvoje deriname su atlikėjų turais netolimose šalyse, kad kaina ne taip gąsdintų. Kita vertus, ne taip paprasta suderinti svarbiausių muzikantų programą – turi įvairuoti instrumentai, atlikimo forma ir žanrai.

– Kitais metais švęsite jubiliejų. Tai išties nemažas laiko tarpas. Ar jau supratote, kokie sprendimai, darbo formos ar atradimai lėmė jūsų renginio sėkmę?

– Taip, pradėjome labai sunkiais laikais kartu su Lietuvos nepriklausomybės atgavimu, todėl pirmuosiuose festivaliuose nebuvo griežtos atrankos. Kas sutikdavo atvažiuoti, tuo ir džiaugdavomės. Jei susidarydavo plati geografija, dar pasitaikydavo bent keletas tamsiaodžių, mums jau atrodydavo didelė sėkmė. Tuomet įsivaizdavau, kad festivalis turėtų būti džiazroko stiliaus. Tačiau finansiškai tuo metu tai buvo absoliučiai neįmanoma.

Nukelta į 4 p.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

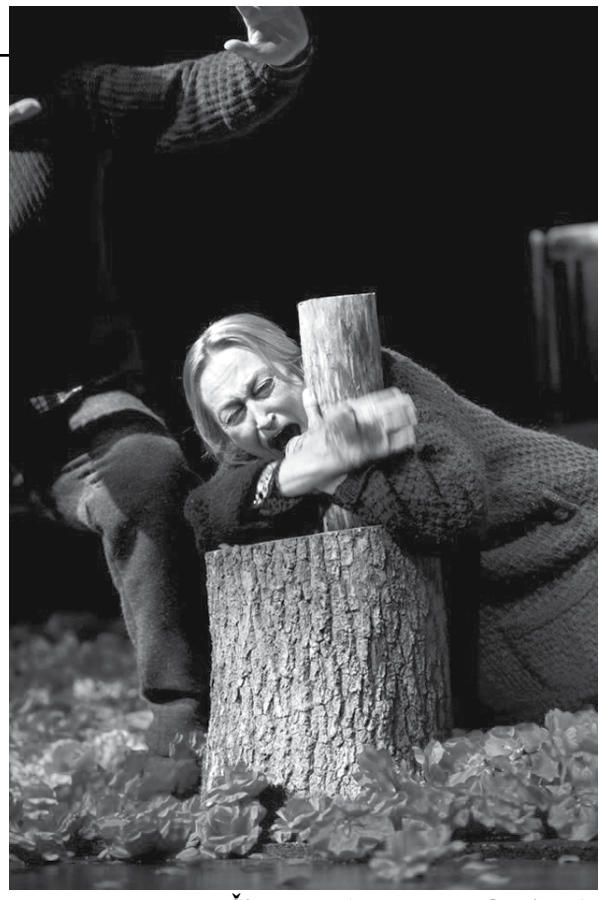

Ilzė Šimonytė (akt. Jūratė Onaitytė).

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Pavasarinės dramų premjeros

Gentis

Visai neseniai Nacionalinis Kauno dramos teatras pristatė premjerą „Gentis“. Spektaklį pagal vieną garsiausių Ievos Simonaitytės romanų „Aukštųjų Šimonių likimas“ režisavo Agnius Jankevičius. Jis teigia tiesiog norėjęs paeksperimentuoti su publika ir savimi, išmėginti klasikinio kūrinio tvirtumą šiandienos slėgyje. Vadinasi, lyg ir patikrinti, ar tų laikų žmonės ir mes tebesame viena gentis, ar laiko nuotolis nenutraukė mus jungiančios gyvybės tėkmės. Ir dar griežtai pabrėžė, jog neprisideda prie visuomenėje paplitusios rašytojos adoracijos nuotaikos. „I. Simonaitytė nebuvo išsilavinusi, todėl tiesiog rašė apie tai, ką girdėjo ir matė aplinkui. Tam tikra prasme – tai liaudies kūryba. Opinija apie šią rašytoją yra mūsų pačių sukurta“, – teigė A. Jankevičius.

Kad praeities sluoksnius teatre mums vis dar smalsu (gal ir svarbu) atsikasti, liudija Lietuvos scenose pastaruoju metu pasirodantis Vaižgantas ir net K. Donelaitis. O gal tai paprasčiausiai skatina niekaip pagreičio neįgaunanti šiuolaikinė nacionalinė dramaturgija.

„Gentis“ – paskutinės gyvos Šimonių šeimos giminės atstovės Rožės pasakojimas apie savo giminę. Čia, kaip ir „Aukštųjų Šimonių likime“, neišvengiama autobiografinių detalių – Rožės Šimonytės prototipas yra pati I. Simonaitytė, pasakojanti apie savo tėvus.

A. Jankevičius spektaklyje vengia istoriškumo, tikslių praėjusio laiko citatų, tačiau kūrinį dėl jau minėtų intencijų stengiasi išlaikyti kiek galima mažiau transformuotą. Pakitusi leksika, žmonių papročiai, klasikinė kūrinio stilistika turi likti kaip savotiški publikai skirti barjerai.

Tiesa, taip iki galo ir nepaaiškėja, kaip galima vieną kūrinį išmėginti demonstruojant visai ką kita. A. Jankevičiaus interpretacija niekaip nėra lygi I. Simonaitytės tekstui – kad ir kaip režisierius vengė „didelių postmodernistinių intervencijų“. Spektaklyje naudojami tekstai iš pačios rašytojos prisiminimų bei publicistiniai straipsniai. Aktorės Ingos Mikutavičiūtės vaidmuo stilistiškai lieka pasakotojos (beveik literatūrinių montažų atlikėjos) rėmuose, nors ir atskleidžia labai skaudžią vienišo žmogaus dramą. Tokio postmodernistinei stilistikai būdingo „nujausminimo“ spektaklyje ne tiek ir mažai. Net raudonos rožės simbolis labiau primena kultūrinę klišę, o ne išties kraujuoja; rausvi iš viršaus krintantys žiedlapiai ženklina ne meilę, o salstelėjusį sentimentalumą.

Šių rožių žiedų apsuptyje – nedideliame scenos centro ringe – vyksta laiko ir žmonių kovos, istorijoje skęsta ištisų genčių bei kartų likimai. Gabrielės Aničaitės vaidinama Urtė yra viena jos grandis, kurios gyvenimas išauga iš genties praeities ir nutiesia šakas į dukters gyvenimą. Ši trumpa I. Simonaitytės surašytos giminės istorijos atkarpa ir tampa spektaklio centru.

Tą istoriją, kurią I. Simonaitytė pasakoja ramiu, ilgesingu ir kiek skausmingu balsu, A. Jankevičius čaižo aštriais ašmenų kirčiais. Dramatizmas ir teatrališkumas spektaklyje tiesiog liejasi per kraštus. Jūratės Onaitytės Motina Šimonienė klumpa ant kelių prie tėvų kapo ieškodama paguodos, Gintaro Adomaičio Tėvas praveria skaudžios praeities duris ir išleidžia šalčiausius likimo skersvėjus, Urtė blaškosi ir protestuoja prieš tėvų valią. Visa ši tamsa kulminaciją pasiekia giliausioje spektaklio duobėje – pasakojime apie Šimonių giminę užklupusį gaisrą. Salė paskęsta tamsoje ir dūmuose, sustingę aktoriai ilgai laukia savo eilės. Pernelyg ilgai, nes juos pavaduojantis *bekūnis* balsas istoriją pasakoja taip neaiškiai artikuliuodamas, kad žiūrovai nemotyvuotai ilgam paliekami vieni su galbūt tolokai nuo spektaklio klajojančiomis mintimis. Kiti A. Jankevičiaus režisūriniai žaidimai taip pat labai ryškiai įsirėžia bendrame vaizde, tačiau beveik visiškai sunaikina spektaklio paveikumą: klounados principais remiama scena su vokiškai prabylančiu Rožės dėde Viliumi (aktorius Gintautas Bejeris), pasakojančiu savo kelionės į Vokietiją ir atgal namo istoriją, milžiniškas ir nemenkai šaržuotas Sobrienės šešėlis. Kyla jausmas, jog tolygiai pasakojama I. Simonaitytės istorija ir A. Jankevičiaus scenos triukai susisluoksniuoja ir nesulimpa į visumą. Tiesa, vėliau ši gana ekscentriška, jausmingumą naikinanti spektaklio stilistika ima blankti, retėti, kol pabaigoje virsta bemaž sentimentalia ir graudinančia klasikinio braižo istorija. Joje G. Aničaitės vaidmuo atrodo įtikinamai gyvas ir pulsuojantis.

Ant „Kaunas Jazz“ slenksčio

Atkelta iš 3 p.

Vėliau „Kaunas Jazz“ didėjo, įgavome patirties ir pasitikėjimo, jau galėjome realizuoti pirminę viziją, bet gyvenimas ėjo į priekį ir pasirodė, kad tokia griežta stilistika bus neįdomi, pernelyg plokščia. Taip apsistojome prie geriausių Lietuvos ir pasaulio projektų. Klubuose, tiesa, orientuojamės į šiuo metu populiarius atlikėjus, bet pačių geriausiųjų sulaukti negalime, nes klubiniam koncertui tai labai brangu, o į dideles sales ir taip yra ką kviesti.

Deja, jau keleri metai neturime specialiai festivaliui rengtų projektų. Manau, kitąmet tokį tikrai suorganizuosime. Šis darbas reikalauja daug laiko ir lėšų, bet šiuo atveju svarbu ne tik tai, kas apsimoka, bet ir išliekamoji vertė, festivaliui suteikianti neabejotiną statusą.

– Džiazo situaciją labai gerai pažįstate ir juntate. Kaip ji kito Lietuvoje? Ar bent šiek tiek gerėja? Džiazo atlikėjai kartais skundžiasi, jog neturi kur koncertuoti, pasirodyti publikai.

– Skųstis tikrai nėra kuo, bet vis tiek visi verkia. Neseniai peržiūrėjau Kultūros tarybos paskirstytas lėšas. Visi festivaliai finansuojami. Gal tik Birštonas mažokai, nes su šiuo festivaliu reikia labai atsargiai elgtis ir jam padėti. Žinoma, šimtaprocentinio finansavimo nereikia tikėtis. Projektai taip pat remiami, todėl, manau, džiazo kryptis išties junta paskatinimą ir palaikymą. Gal mažiau remiama kompaktinių plokštelių leidyba, iki šiol neturime rimto džiazo klubo...

O muzikantai gyvena labai įvairiai – vieni turi darbo, kitiems jo trūksta. Tačiau tokia yra realybė – ir ne tik džiaze. Tas, kuris pelnė kritikos ir žiūrovų dėmesį, galbūt nėra pats geriausias... Manau, mes turime ne aimanuoti ir piktintis, o pagalvoti, ar viską padarėme, kad Lietuvoje džiazas klestėtų.

– Kokios šiuo metu yra stipriosios džiazo ypatybės mūsų šalyje?

– Turime labai daug gerų džiazmenų ir grupių. Sunku ką nors išskirti: Dainiaus Paulausko sekstetas, Leonido Šinkarenkos programos, Petras Vyšniauskas ir jo sūnus Dominykas, Valerijus Ramoška, turime puikių vokalinio džiazo atlikėjų... Nėra kuo skųstis. Gal tik norėtųsi, kad būtų daugiau pianistų, bosistų, perkusininkų, nes iki šiol Lietuvoje vyrauja pučiamieji. Taip jau natūraliai susiklosto, kai didelės žvaigždės paskui save patraukia jaunus žmones. Tačiau po truputį situacija gerėja ir balansas atsiranda.

– Ačiū už pokalbį ir sėkmės jūsų festivaliui.

Kalbėjosi Audronė MEŠKAUSKAITĖ

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Šimonytė (akt. Gabrielė Aničaitė).

Tragiškas giminės-genties likimas, kurio tėkmę stabdo žmonių nesusikalbėjimas, asmeninis skausmas, neleidžiantis meilės dalyti kitiems, veda išnykimo link. Tačiau sušvelnėjusi A. Jankevičiaus spektaklio pabaiga teikia vilties, jog ateis naujas, gal kiek kitoks buvimas, į kurį įsismelks ir išėjusiųjų gyvenimai.

Spektaklyje taip pat vaidina aktoriai Aleksandras Kleinas ir Daiva Rudokaitė. Scenografiją ir kostiumus kūrė Laura Luišaitytė, šviesas ir vaizdo projekcijas – Vladimiras Šerstabojevas.

Kartu

„Balandžio 18 d. Laisvės alėjoje dėjosi neįprasti dalykai: jaunimas šūkavo „Kartu“, ratus suko lėktuvas, o senoviniu VAZ prie teatro atvyko grupė įsišėlusių žmonių“, – taip Nacionalinis Kauno dramos teatras pasitiko dar vieną pavasario premjerą. Taiki, nors gana drastiškos nuotaikos operacija „Žemė-dangus“ buvo skirta spektakliui „Kartu“ pagal Serhijo Žadano romaną „Depeche Mode“. Režisierius Artūras Areima po klasikinio „Vyšnių sodo“ ėmėsi kalbėti apie šiandienos jaunąją kartą ir ją lydėjusią istoriją. „Apie tuos jau beveik vakariečius, bet dar menančius pilkšvai žalsvas plyteles, pilkus valgyklos indus, rūsčias pardavėjas, apšaukiančias dėl paduotos saujos sutaupytų baltų centų, „Labanakt vaikučiams“ vakarus ir juokingus pinigus su gyvūnėliais. Jie, paslėpę sovietinius gimimo liudijimus giliai stalčiuose, pasibaigus laukiniam maištavimo laikui, kartais sustoja ir sutrinka. Juk degtinė tuomet buvo pigesnė, o ką turime dabar?“ – tarsi aidas nuskamba jau šiek tiek užgriebta tema VDU teatre matytame A. Areimos „Intymume“, kurio scenografija taip pat primena sovietinių neremontuotų butų interjerus.

Romano „Depeche Mode“ problemos yra visuotinės, nesiejamos su konkrečiu laikotarpiu. Tai knyga apie paauglystę, šiuo prieštaringu metu jauno žmogaus atrandamas tiesas ir begalinę energiją, kuri padeda priešintis pasauliui. Įžengimo į suaugusiųjų gyvenimo problema gali būti atskleista universaliais motyvais. Kaip teigia knygos vertėjas į lietuvių kalbą Vytautas Dekšnys, „labai liūdnoje ir labai juokingoje knygoje „Depeche Mode“ S. Žadanas suveda sąskaitas su savo kartos patirtimi ir pasaulėžiūra“. Vieną pagrindinių vaidmenų spektaklyje atlieka aktorius Saulius Čiučelis, pasakojantis jauno žmogaus istoriją. „Jis ieško savęs gal ne visada visuomenei priimtinais būdais. Kiekvienas turi teisę rinktis tik sau tinkamą gyvenimo kelią. Manau, daugelis žiūrovų šį jaunuolį pasmerks, tačiau vienas svarbiausių ir efektyviausių būdų atsikratyti sovietinių šiukšlių yra laisvė ir visos įmanomos jos formos. Tokiu keliu ir stengiasi eiti trys pagrindiniai spektaklio veikėjai“, – savo vaidmenį pristato S. Čiučelis.

„Kartu“ – tai vienos dalies spektaklis tiems, kuriems daugiau nei šešiolika. Ir galbūt ne tik dėl stilistikos. Turintieji šalies perversmo laikotarpio patirties geriau suvoks ir šį pastatymą. „Labai svarbus santvarkų susidūrimo laikas. Sovietmečiu buvo aišku, ko tikėtis iš rytojaus, kokios yra privalomos vertybės, o tada atėjo nestabilus laukinis kapitalizmas, kai neliko ko nusitverti. Turėjome pasitikėti vienas kitu, susiglausti į bendruomenę, nes kitaip išlikti tapo neįmanoma. Nors tais laikais dar buvau labai jauna, vis dėlto jutau sovietmetį ir ateinančias permainas. Šis pojūtis buvo labai ryškus, nes paauglystėje viską jauti aštriau, esi kamuojamas ieškojimų, egzistencinių klausimų“, – savo patirtimi rašydama spektaklio inscenizaciją rėmėsi Laura Udrienė.

Labai keista, kad ukrainiečio romaną režisierius pasirinko dar tada, kai šioje šalyje gyvenimas atrodė gana ramus. Rašant inscenizaciją, Ukrainoje politinė situacija pasikeitė, prasidėjo dramatiški įvykiai, kilo tautinės tapatybės klausimai. Tačiau net ir šis lemtingas sutapimas neleidžia spektaklyje užsidaryti vienos šalies ir jos problemų apsuptyje, o veda ieškoti universalių tiesų ir atsakymų. Romane aprašoma trijų jaunų charkoviečių kelionė po savo miestą ieškant dingusio draugo, kuriam jie turi pranešti apie patėvio žūtį. Tačiau šia erdve gali tapti bet kuris kitas pasaulio miestas.

Į sceną perkelti romaną šį kartą nebuvo sudėtinga, nes jo stilistika tam labai palanki. Skaitant kūrinį inscenizacijos autorei aiškiai vėrėsi mizanscenų vaizdai, kurie sutapo ir su režisieriaus interpretacijomis. Žinoma, tekstą teko šiek tiek transformuoti, atsirinkti svarbiausius dalykus, kurių prireikė būtent Kauno teatro scenai ir mūsų žiūrovams. „Ir A. Areima, ir aš manome, jog scenoje nebūtina laikytis griežtos dramaturginės struktūros. Režisieriaus spektakliuose niekada nėra aiškios užuomazgos, veiksmo, kulminacijos, pauzių. Kai žiūrovas gali numatyti artėjančią jausmingą sceną, tam pasiruošia, jis visiškai pakeičia kryptį. Gana fragmentiškas romano tekstas mums taip pat leido elgtis gana laisvai“, – teigė L. Udrienė. Kitos „Kartu“ subtilybės paaiškės spektaklio premjeroje, ir dar daugiau – vyksmui įsibėgėjus.

NKDT (Donato STANKEVIČIAUS) nuotraukos

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

Salomėja JASTRUMSKYTĖ

Atminčių susimaišymas

I

Uostinėju
Būsimą suokalbį.

Žinau, kaip
Jis sumaišytas
Iš ypatingiausių kvapų,
Susirietusių ar šmėžuojančių šešėliuotuose
užančiuose.

Maištas ir sumišimas,
Tai yra
Mišinys
Dvelkiančių bei pliekiančių vielų,
Arba jų pluoštas, ryšulys,
Gurgždus ir truputėlį karstelėjęs, lygus, glotnus,
Retai aptinkamas
Kaip ir šis šiltas sumišimas veide dabar dėl netikėto
krestelėjimo.

Jaukas visoms mano dienoms,
Skardus jaukas – atvira gaišatis,
O šiek tiek arčiau –
Lipnus kuodagalvis triukšmautojas.
Be to, čia, šalia, neskyla jokie dalykai rūšimis,
Todėl visos kilmės – garsų, gumbojimosi, įtrūkių –
Apleidžia mane.

Vidinis kiemas
Kopėčiomis
Geria tamsiaveides sąvadautojas:
Vėstančiame paklodžių plamsėjime
Neik prisiliesti prie,
Neik prisiploti prie,
Kai kaskart užtirpęs stovėjimas išgena savąsias
sienas.

Įsitvirtinu,
Kada
Gramdo vėliavnešys
Drąsiausius roplius nuo geltonų kutų,
Ir vienodai eilėmis stypsančius, patikimus
dievoženklius išgarina
Aukštielninka molžemio gerklė.

Einu ten įkirsti rėžio stovėjimo pradžiai.
Uždengsiu tave, meldžiamoji,
Užtrauksiu užuolaidomis tave, meldžiamasis.
Susirinkime suderėtajam,
Kai galva, tavo galva,
Išlaisvina blizgesy užsivyniojusį praregėjimą.

Pasirodžiusi galva
Pažadina ir grąžina,
Pasirodžiusi galva – koks puikus išėjimas iš geismų
rentinio,
Kokia galva man mane parduoda jau!
Derlius kitoks nei anksčiau.

Juokas vien, kad šių dienų mandagumo
Neimu domėn
Ir nekalbu su skambesiu, iš gertuvės išeinančiu.
Aštrių nugarų vis dar prisibijau,
Nors jų derinio grožy įtariu būsiant
Mano jėgos atsinaujinimą.

Tai va.
Nusigręžimo išvakarėse
Išstatau dvigubus dirbinius,
Juostuotus ir slidžius patiesalus
Stebiu vylingai susižvalgant.

Aš atsisėdu
Visada nugarinėse pusėse,
Nuolat saugiame grobimo kupole,
(Koks išsipučia mano naudai gi!)
Už kiekvieno kūprinimosi.

Karšto ir šalto drebulio
Nepridės jie man po sviesto ir aliejų apvalku,
Apliejimu išaukština mane nusigręžusieji,
O aš gi jiems – ryšulio kilpa.

Ir teisingas anas:
Valgyk, valgyk, riešuto jokio neniekink.
Įsteik nuolankumo pradžią,
Nugaros pažadą.

II

Uoslė dervų sode,
Uoslė kare ir gertuvėse,
Uoslė ir suolas šiaurinėje pusėje.
Turiu ten sienas ir vandenis,
Laikau raktus ir užrašus.
Šiandien esat su manim,
Smulkiosios ir stambiosios dovanos,
Kerėtojai ir sėdintys kapliai
Su manim per ištisas valandas.

Negi tokia didelė suma,
Neprispaudžiama suma suėjo čionai?

Drugys krečia vienodus iš keleto pusių –
Rengiasi karštyje aukštutinio lauko gyventojai –
Leipsta luomas tasai, luomas, pasitikęs mane
anuomet,
Kai dar galėjau jiems atidėti tą *iškeliavimą.*

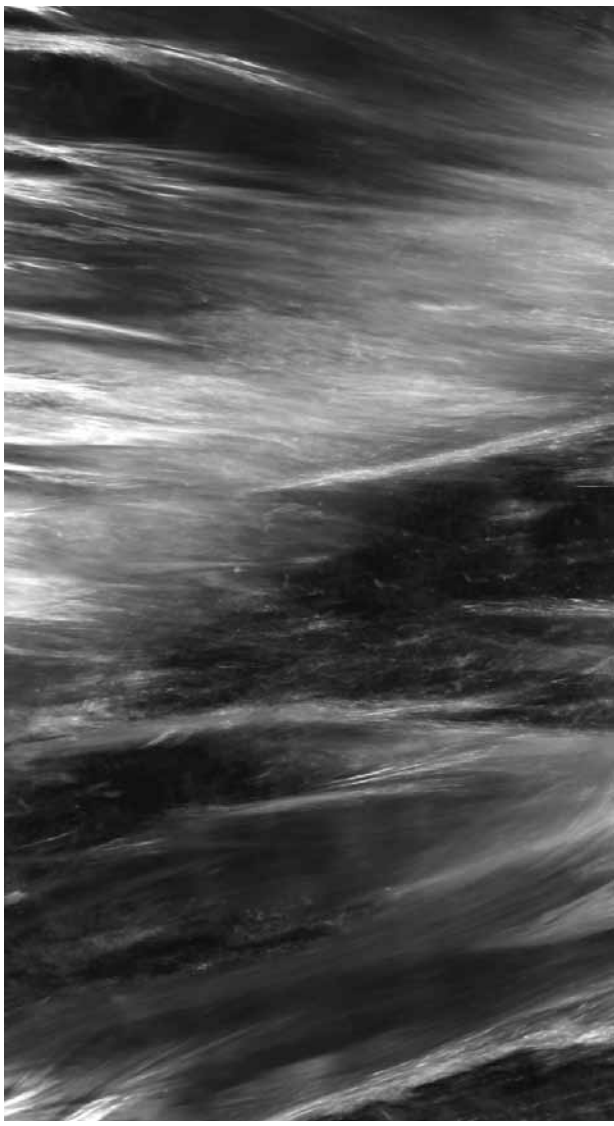

Kai dar galėjau nuolatos pakartoti
Tą *progą užtrukti,*
Kai bet kas įvykdavo išdėliojamas, o ne krisdamas –
Kuo geresni dygsniai rungėsi, trukdė judėti
Svoris kieto valdančio rūbo.

O nūn apdangalai lengvutėliai ir atsainūs,
Neprilaikantys ilsinimo nė už kraštelio,
Nežvilgtelintys vidun į miegančius,
Sumos statytojai pro šalį kiūtina.

Lipnus jų ropojimas,
Gaivalingas toksai plėtimasis,
Derlius tankus,
Lipnus
Derlius,
Sotus ir niekam neduodamas,
Nepasiekiamas it marginys ant stogų slėnyje.

Imk
Stebuklo patarimą
Ir jo suskirstymą
Į lietimus bei siurbčiojimą,
Stebuklo sąmyšį
Ir jo sudėliojimą:
Žuvis prie žuvų,
Stirtas prie palankinų,
Stebuklo išgrąžą
Ant vandens ir tos burnos,
Kuriai esi atiduodamas.
Stebuklo aptvarą.

Nes tėra
Tik spalvotų avių varymas
Vien tik spalvotų avių varymas:
Rudas prie rudų
Ir geltonas prie atsiganiusių,
Į jaunas prie pakraščių
Ir kerpamas per patį vidurdienį.

Tuomet dovana šitai atideda,
Garsus viduj atidaro.

Šis Stebuklo iš-tįsumas,
Išsilenkimas nuo apstulbusiųjų raitų ant jo nugaros,
Stebuklo ganymas
Laukuose virš raudonų tvenkinių –
Šventiškas plukdantis išdėstymas:
Pintines prie pintinių
Ir vandenį prie atatupstų grotų,
Suodžius prie gurvuolių
Ir gramdymus prie svyruojančių padėklų.

Tuomet dovana nukelia
Drėgnu šlamėjimu
Apklotus.

III

Eik šen, meldžiamasis,
Neturėk atminčių prieš mane
Ir numatymų gausių už manęs.
Eik šen, atsimerkiantis,
Netikiu,
Neškis sodan ir sudegink.

Kas taip skambina tavo laukuos,
Meldžiamoji,
Kas gieda
Tavo pašvaistėse?
Sulygink mane su virtinėm,
Su virvėm surišk, užsimerkiančiom.

Sumišimas
Tylus nuo skruosto prie skruosto
Laksto slopus uodžiantysis.
Nuolat praeik,
Aukštasis,
Nuolat nuženk, mitrusis.

Užtektinai rasotų kanopų
Praneša tave pro manąsias užtvaras,
Užtektinai palaiminančiųjų
Po tavęs pasilieka.

Išlaka indus visus, meldžiamoji.

Užkasa kaklus visus, meldžiamasis.

IV

Kiekvienas ištikimas saugotojas
Keliasi ryte ir pavirsta
Į grakštų plevėsuojantį palankiną,
Į atidėliojančią sraunumą šių tirštų metų,
Stingstantį kiemą šiapus
Retų kalnapirščių –
Uolų, grobiančių ir nuryjančių
Statų atspindį.

Ištikimas saugotojas
Keliasi priešaušriu,
Nusidangsto virpulingoj vėsoj melsvus pečius,
Kad sudėtų ir sumaišytų
Ant jų visokį prielankumą
Kaip šešėlį, nuo sraunumos bekrentantį.

Čionykštis saugotojas
Rytmetį aukštyn ir žemyn kalną apvyniodamas
Prigludimu šiltu neapleidžiančiu.
O savo dienas
Šalimais nukelia.

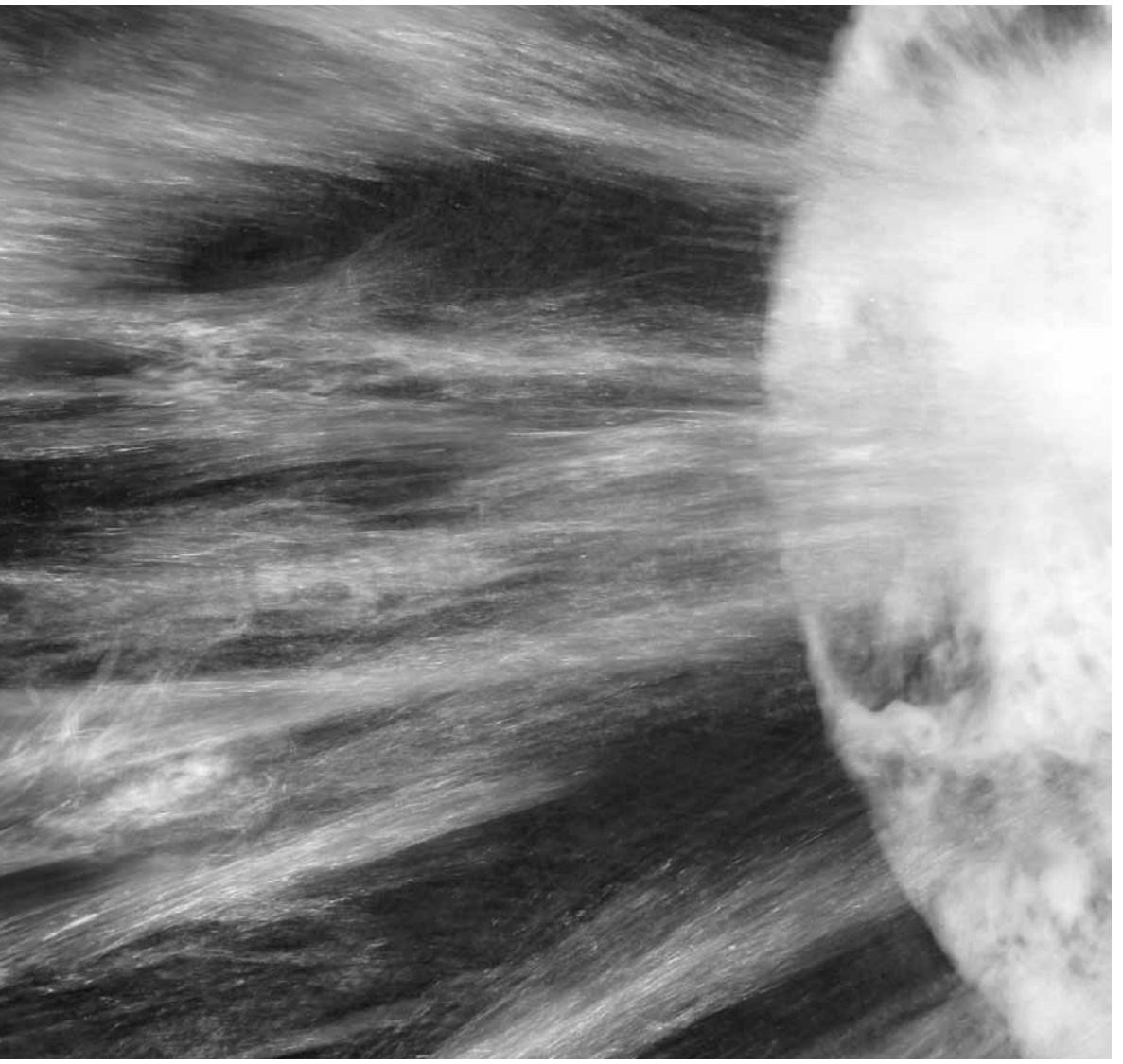

Salomėjos JASTRUMSKYTĖS iliustracija

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

V

Kur galėčiau atsisėsti?
Kur pranašautojas mano,
Pritvirtinęs grumėjimo lenteles?
O juk jomis prisidengdavau kaip šarvais.

Nepriversiu paimti iš už jų
Išskleistų siekių – sieltakių
Ir jais nepersekiosiu jūsų.

O, koks prismeigiantis pamokymas:
Neprisiminti.
Ir susirangymas, visa ko atsižadantis,
Ir žanduose sutvirtėjantis netikėjimas
Į užvertis ir pragarmes.

Tavo buvę nuotėkiai nuo mano skardžio regisi.
Pasitinku sultis pernokusių vaisių
Ant pranašavimo lentelių,
Ir po aruodų padais sumindytas
Pranašavimo lenteles
Aptinku.

Tokia švelni karalystė,
Ji negresia mano pasieniui, meldžiamoji.

Kas beturi dar tiek dovanų,
Kad numestų jauku,
Viską už tave nuveiktų
Ir atsitrauktų,
Meldžiamasis.

O, netausojime gražus,
Netesėjime griežtas!

VI

Nuo pat pradžių mano užtvankos
Įrėmina tave
Ir poilsis nutraukia įrantų kopėčias:
Nuo pečių
Nusliuogia atmintis,
Ritiniuose, it spalvų dovana.
Tuščias nuovargis tuščias.
Ir neatsitveria.
Kas neleidžia užsisklęst tavo grožiui?
Nuodėmklausys pagaugais einančio rytmečio.

Klūpėjimas uždaro tavo grožį –
Toks lengvas ir taip miega,
Ir neatpažįsta.
Neatrandu
Norams prideramo goslumo.
Trykšta veržli srovė iš atminčių,
Kurios naršo mane.
Neatsitokėju niekaip.

VII

Senas skliautas terasoj,
Seni debesys
Pripildo mane tavęs
Ir migdo migdo,
Meldžiamoji, –
Esu dievdirbys,
Statau akmeninius žiedus
Pievose dievolankose.

O, kas būtų panašus į mano vidurdienį,
Būtų panašus į rausvašakį
Medžių palyginimą
Su tavimi, meldžiamasis.

O, siūbuojantys augalai mano burėse,
Medžių svėrimas
Mano mostuose!
Talpa kaitroje leipstanti
Nuolanki tau, meldžiamoji.

VIII

Nežinojimas – šienas ąsočiuose.
Nežinojimas – išdidus šienas ąsočiuose,
Geometrinis palaiminimas sieloms.
Sausra, žemes atidaranti,
Laukus nupučianti nudžiovinanti.
Aikštingas šienas ąsočiuose.

Aikštės virš storos drėgmės,
Tįsantys šventieji kilimai po aukštais.
Virpantys brėžiniai,
Jautrūs brėžiniai:
Geometrinis palaiminimas sieloms.

Mindau žolę pėdų karštymety,
Kelionę stovėjimo vietoj –
Esu paminklas.

IX

Staigi tuštuma,
Išlaisvink mane, pats sutvėrime,
Nuo visų atminčių pradžios išvaduok mane,
Nuo jų perkėlų lėbavimo,
Nuo jų saugotojų atkaklumo,
Nuo jų slaptumos įkyrumo ir meldimo,
Nuo jų įtvirtinimų priesaikų –

Nes aš atsitrauksiu vis tiek,
Nes vis tiek atsimesiu

Kaip ir mano laukai ar sienojai,
Kaip ir mano įkypa gerklė,
Vis giedanti ir prisimenanti,
Kaip ugnis ir trauka ant įtemptų lankų sienos
Virš Atsigręžimo pasėlių.

Prikalk save tiesiu šilku prie mano vyzdžių,
meldžiamasis.

Prismeik save it būsimus bokštus ir būsimus jų
įrantus kalvose, meldžiamoji.

Iš šniokščiančių nusigręžusių pasėlių
Kvepia mano skausmas.

X

Ką gali paliepti
Pasaulio glamonėjimui užtvenkti –
Toks bus vėjas,
Kai artinsies,
Toks bus šešėlis

Tuos miškus,
Kuriems leidau
Aprėpti tave,
Atsiminti ir sveikinti,
Užklojau
Jų viršūnes
Aklojo baltumu,
Slidumu –
Nieko nėra už tavęs, meldžiamoji,
Nebematau, neberegiu.

Pievų padėklai nenulaikomi,
Svoris nepridengiamas
Ir nevertas
Esu tavo delno požemis,
Meldžiamasis

Auksas iš mano žodžių išėjo
Nė vienam radiniui akyse nepatekant,
Negriūvant nuošlaitėj retumo,
Nesusitaikant
Žuvys ir žvėrys jaučia skonį
To paties retumo,
Kurio šimtamečiai kvapai
Man priešgyniauja,
Nežinau, kiek liežuvių turi mano šešėlis,
Mano laižanti žemę vėsa, meldžiamoji.

XI

Keliautojas šviesus –
Sugrįžtančio braižas,
Išsilankstymų, apylankų tempiamas
Jo žygis
Ir nuožulnus gręžimasis
Vėlgi sustos.

Kreivi riboženkliai,
Užmestas lankas,
Nepralaidi žolė –
Kas mano atminčiai sutrukdys?

O nuostabus ūgis atsilošia.

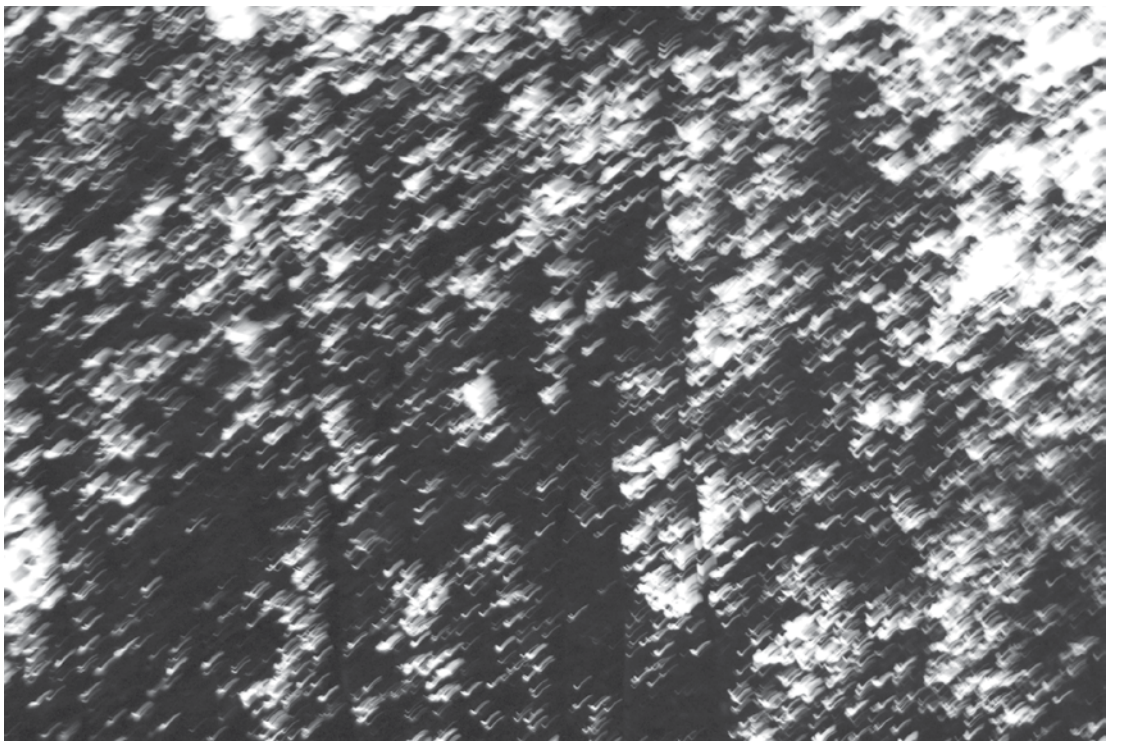

Salomėjos JASTRUMSKYTĖS iliustracija

Regina RAGAUSKAITĖ

Airiška novelė

Šitoje žemėje dar nėra mano dalies. Dar jokie prisiminimai neseka iš paskos – nepančioja jausmo, neapraizgo minčių. Čia niekam, net man pačiai, nesvarbus mano nugyventas gyvenimas ar amžius. Nesidairau į veidrodį, žvalgausi į svetimą krantą, jūrą, į akmenis ir baltai dažytus trobesius. Vėl pasijuntu atvira, be jokių išankstinių vertinimų, kvėpuoju laisve, lyg būčiau ištrūkusi iš savo pačios kiauto. Visą dieną vaikštinėju po salą: akmuo, aplink – akmuo, rūstus Atlanto krantas, dūžtančios, ardančios salą bangos... Grėsmingi vandenys kėsinasi viską praryti, tereikia nedidelio cunamio ar potvynio, ir šis žemės lopelis (Dieve, koks jis sunkus – juk šitiek akmenų!) nugrimztų nebūtin...

Kuo gyveno čionykščiai žmonės? Kas juos saugojo nuo nykumos – sunykimo? Ir kas gi iš tiesų sudaro žmogaus kiautą – nelyginant midijos geldelę? Jausmas, kad esi kam nors svarbus? Kad kažkur kažkas tavęs laukia? Mintys, visai naujos, ką tik užgimusios, neduoda nurimti. Pavakare, nors per dieną tiek vaikščiota, dar išsivelku pašliūrinėti pakrante – viena, su savimi... Atoslūgis atidengia apgliaumėjusius akmenis, jūržoles, parudavusius dumblius. Takelis veda įlankos krantine, kuri nuo salos atitverta iš akmenų „suręsta“ tvora. Atšiaurios gamtos romantika. Kokia išgryninta čionykštė buitis: seni akmeniniai žvejų nameliai, viskas kaip prieš šimtmetį, nėra nieko nereikalingo, net to, kas, mano manymu, būtina: jokio medžio, jokios gėlės, vien čiobreliai tarp akmeninių plokščių, kur ne kur pavėlavusios pienės, ir akmenys, akmenys, akmenys...

Ilgai žiūriu į pilką akmenų tvorą, apraizgytą viržalėmis gebenėmis. Jos gyvastį siurbia net iš akmens. Gera taip ilgai ilgai žiūrėti į vieną tašką – smulkutę detalę – ir per ją nuslysti į tolius... Delnu liečiu akmenį – švelniai, lyg norėdama prisijaukinti ar pajusti jo kraują. Matyt, esu kažkur toli, todėl nepastebiu artėjančio pagyvenusio vyriškio. Kai pakeliu galvą, susiduriu su ramiomis, vaiskiai mėlynomis jo akimis. Kaip laikas neišblukino? – dingteli. Bet jos dera prie baltut baltutėlių – žilų, tankiai garbiniuotų plaukų. Nusišypsome vienas kitam, lyg susitarę pasisveikiname tuo pat metu.

– Iš kur jūs? – pagaunu keistoką vyriškio akcentą.

– Iš Lietuvos. O jūs turbūt airis, bet ne vietinis?

– Taip, airis, ir pusiau vietinis.

– Gyvenate šitoje saloje?

– Čia prabėgo dalis mano vaikystės, – liūdnokai šypteli. Bent taip man pasirodo.

– Sakote, dalis?.. Įdėmiau pasižiūriu į nejauną vyrą, kuris kažkuo traukia.

– Ilga istorija. Nežinau, ar jums bus įdomu.

– Papasakokit. Noriu kuo daugiau sužinoti apie šią salą. Čia gyveno jūsų tėvai?

– Ne, čia gyveno mano seneliai. Iš motinos pusės. Šitoje saloje gimė mano mama...

Dabar jau pasukame viena kryptimi. Žingsniuojame neskubėdami, stabtelėdami, žvelgdami į vandenis, įsižiūrėdami į įdomesnį akmenį. Pokalbis žada būti ilgas...

– Gal susipažinkim? – visai netikėtai pasiūlo vyriškis. – Aš – Frenkas.

– Ar Frenkas – airiškas vardas? Aš – Rita.

– Gražus vardas, negirdėtas.

– Pas mus, Lietuvoj, dažnas. Net labai. Buvo toks laikas, vardai irgi turi savo laiką...

Einame įlankos krantine, supami vakaro prieblandų. Vėjas nurimo, tylu... ir romantiška.

– Prieš kokį dešimtmetį nebūčiau žinojęs, kur ta Lietuva, – pirmas prabyla Frenkas. – Dabar Airijoje daug jūsiškių. Neklausiu, kodėl išvažiuojate. Aš pats buvau palikęs Airiją. Gyvenau Amerikoje. Daug daug metų. Taigi buvau išdavęs šitą salą. Ar buvau išdavęs Airiją?

Vyriškis žvelgia man tiesiai į akis. Suprantu: jam svarbus mano atsakymas.

– Sunkus klausimas. Mano dukra jau daug metų gyvena Airijoje. Čia gimė mano vaikaitės, jų namai – šioje šalyje. Ar mano vaikai išdavė Lietuvą? Kasmet atskrendu pasisvečiuoti ir kasmet pamatau ką nors nauja. Noriu pažinti tą kraštą, kuriame auga mano atžalėlės. Ir, žinot, kuo toliau, tuo labiau jis man patinka. O dukra tikriausiai nebegrįš. Čia nusipirko namą...

– Negalima šito nuspėti. Daug kas sugrįžta. Išgyvenau Amerikoje 50 metų, taigi daugiau nei pusę savo amžiaus, ir grįžau...

Sustojame, žvelgiame į įlankos vandenis, jie pastebimai kyla, vadinasi, prasideda potvynis. Vanduo jau apsemia jūržolėmis užneštus akmenis. Temsta, bet prietemoje eiti dar jaukiau...

– Ar čia tebėra jūsų vaikystės namai? – klausiu iš tiesų susidomėjusi.

– Ne, nebėra. Bet šitos salos kapinaitėse ilsisi mano seneliai. Ir motina. Kasmet atvykstu...

– Tada suprantu, ko atvykstate...

– Ne, nesuprantate. Niekas negali suprasti airio širdies, – mūsų žvilgsniai susitinka. Frenko akyse – gelmė, į kurią man neleidžiama panirti. Truputį įsižeidžiu:

– Mūsų, lietuvių, istorija irgi skaudi... Gal net kiek panaši į jūsų.

– Kiekviena šalis turi savo likimą. Niekas negali jo pakartoti... Airis net ir Amerikoje, laisvoje šalyje, nebuvo pageidaujamas. Ar žinote, kokios lentelės kabėdavo ant kai kurių įstaigų durų? „Šunys ir airiai neįleidžiami.“

Negaliu įžvelgti šito žmogaus veido – jau gerokai sutemę. Skausmą išduoda tik balsas. Prisimenu savo mamos pasakojimą apie giminaičius Amerikoje: senelės seserys – vyriausioji, o paskui ir jaunėlė – išvyko ir niekada nesugrįžo. Turiu nuotrauką, atnaujintą, kaip giminės medžio įrodymą: proseneliai, žemaičiai, ūkelio savininkai, sėdi ant raižytų kėdžių, primenančių krėslus (visgi buvo pasiturintys), prie *gonkelių*, apsivijusių vijokliais, visi pasipuošę, suaugusios seserys stovi darželyje tarp gėlių lysvių, apipintų vytelėmis, – tokia buvo mada. Tarp jų ir mano senelė – jau ištekėjusi moteris, o mama – mergytė šviesiais garbiniuotais plaukučiais, primenanti angeliuką, sėdi ant savo senelės, taigi – ant mano prosenelės kelių, ir tai yra paskutinė vakarienė. Paskui jie išsivaikščios su skausmu krūtinėje, nes paskutinė vakarienė Lietuvos kaime primena budynes. Kažkodėl tik dabar apie tai susimąstau, o juk galvojau, kad į šitą salą prisiminimai negali atsekti... Tiesą sakant, aš to ir negaliu prisiminti, apie tai žinau tik iš mamos pasakojimo ir šitos vienintelės likusios nuotraukos. Ar galiu ilgėtis savo prosenelių, jų namelių, kurių niekada nesu mačiusi? O vis dėlto... Tad kas tai? Kraujo balsas, įspaustas genuose?

– Kur jūsų šeima? – klausiu galvodama apie patį baisiausią dalyką – vienatvę.

– Mano žmona buvo anglė. Ar nekeista, juk anglai buvo mūsų didžiausi kankintojai...

– Manau, valstybinė politika neturi nieko bendra su atskiru žmogumi. Jei tik mes pajėgtume šitai suprasti. Jei būtume laisvi žmonės, žmonės patys sau...

– Kaip jūs pasakėte? Žmonės patys sau? Ar tai reikštų – be tautybės?

– Ne, kalbu ne apie kosmopolitus. Man jie nesimpatiški. Žmogus turi žinot, kur jo šaknys. Žmogus su šaknimis gal jaučiasi saugesnis ar ramesnis...

– Mano sūnūs gimė Amerikoje. Jie neturi tautybės. Nė karto nebuvo Airijoje. Ir jų čia netraukia... Ar jie – kosmopolitai?

Nukelta į 10 p.

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

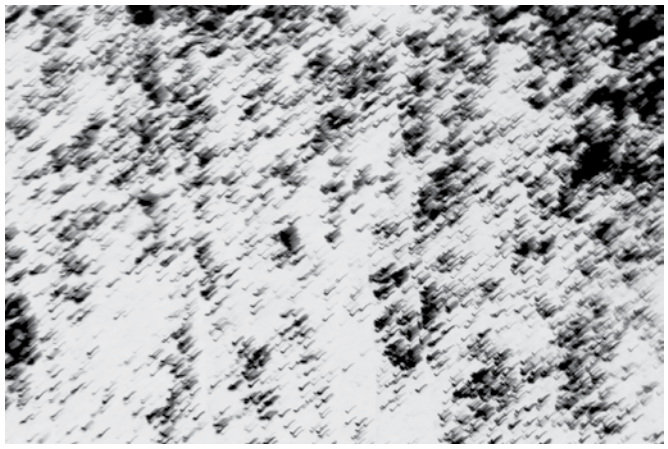

Airiška novelė

Atkelta iš 9 p.

Pasijuntu šiek tiek nejaukiai. Nenorėjau užgauti savo naujojo pažįstamo. Galbūt paliečiau jautrią stygą, kurios nereikėjo liesti.

– Nežinau, – sakau gerokai tylesniu balsu. – Bet man gaila tokių žmonių. Žmogus be Tėvynės – kaip be tėvų...

Tik vėliau patyriau: šis senyvas vyriškis kadaise, dar vaikystėje, buvo netekęs tėvo, o paskui – ir tėvynės. Frenkas ėmė pasakoti apie prasigėrusį tėvą – jis tarnavo IRA armijoje, bet naujoji, jo iškovota valstybė nesumokėjo žadėtos pensijos, jo nepriimdavo į darbą, nes buvo kilęs iš šiaurinės Airijos dalies, o visi ten gimusieji laikyti priešais, nes jų kraštas išpažino protestantizmą. Gavęs uždarbį už atsitiktinį darbelį, tuoj pat jį išleisdavo aludėse. Parėjęs girtas keldavo vaikus iš lovų ir liepdavo prisiekti, kad jie mirsią už Airiją, kad būsią garbingi piliečiai... Ir užtraukdavo kokią patriotišką dainą, traukdavo, kol kaimynai imdavo belsti į sieną. Būdamas blaivus pasakodavo apie Kuchuliną. Tai airių tautos didvyris, išgelbstintis šalį nuo užpuolikų. Bet net jis nepajėgė apginti airių nuo kolonistų anglų. Net 800 metų jie niokojo kraštą, ūkininkus nuvarydavo nuo žemių, šie eidavo elgetaudami, o jų vaikai mirdavo iš bado. Visi, kurie priimdavo protestantų sriubos lėkštelę, vadinti „sriubininkais“, ir tai buvo didelis pažeminimas, gal net prakeiksmas... Net mirdami iš bado airiai buvo išdidūs. Tad išsigelbėjimas teliko vienas – Amerika. Tas, kuris neišgalėdavo nusipirkti bilieto, plaukdavo kaip nelegalas, pasislėpęs anglies dėžėse, nevalgęs, be vandens ir oro. Bet puoselėdamas viltį, kad įsikūręs galės padėti saviškiams...

– Jūs gimėte čia, šitoje saloje?

– Ne, Golvėjuje. Arano saloj gimė mano mama. Ji buvo vyriausia iš vaikų. Nusprendė paieškoti laimės mieste. Išplaukė į Golvėjų, ten dirbo skalbėja ir kažkokiame bare, šokiuose, susipažino su tėvu. Netrukus gimiau ir aš. Man atrodo, jie net nespėjo susivokti, ar myli vienas kitą. Tiesiog vienatvė juos suglaudė, taip jau būna. Vėliau gimė dar du broliai – pametiniai. Motinai dažnai tekdavo kreiptis į Švento Pranciškaus draugiją – ji šelpdavo tokius vargšus kaip mes. Abu su ja eidavome parsinešti miltų, duonos, margarino... Tėvas niekada neidavo, sakydavo, kad išdidumas jam to neleidžia. Tikras vyras niekada nevaikšto su nešuliais, tai – moterų darbas. Dar moterų pareiga rūpintis vaikais, kad jie užaugtų dori katalikai. Jis nė karto nepakėlė rankos prieš mamą ir mums liepdavo ją gerbti, bet, vos gavęs pensą, *praūždavo* su draugeliais. Aš prašydavau keptos žuvies ir bulvių, bet tėvas atsakydavo, kad tam, kuris ryžtasi numirti už Airiją, nedera verkšlenti dėl maisto. Tad mes dažniausiai tenkindavomės duonos rieke, ant kurios mama plonai užtepdavo uogienės. Ji buvo pigesnė už margariną. Kai gimė dukrytė, tėvas netvėrė džiaugsmu. Mes, sūnūs, jam tiek džiaugsmo neatnešėm. Margaritos jis nepaleisdavo iš rankų, nešiodavo ir sūpuodavo, mamai duodavo tik pažindyti. Jis net nustojo gerti. Išties tai buvo laimingiausias laikas mūsų gyvenime. Bet vos septynių mėnesių sesytė mirė. Kai atvyko gydytojas, ji jau buvo atšalusi... Prisimenu, mama nenorėjo jos atiduoti, o kai kaimynė šiaip taip išplėšė, ji nusisuko į sieną, kad nieko nematytų. Tėvas išėjo ir negrįžo visą savaitę... Man buvo penkeri. Aš rūpinausi jaunesniais broliais. Mama netrukus susirgo greitąja džiova ir mirė, tėvas visiškai prasigėrė. Taip aš ir broliai atsidūrėme pas senelius. Jie atvyko į Golvėjų ir nepasakė tėvui nė žodžio. Negalėjo pakęsti, kad jų dukra ištekėjo už šiauriečio. Seneliai, ko gero, ne tiek pyko dėl tėvo gėrimo, kiek dėl to, kad jo tarmė skyrėsi nuo mūsiškės.

– Koks absurdas...

– Taip jau buvo. Bet pas senelius gyvenome ramiai. Pradėjau eiti į mokyklą, mokytis patiko. Seneliams mokytojas patarė mane leisti toliau, betgi už ką? Norėjau kuo greičiau tapti savarankiškas ir išplaukti į Ameriką. Taupiau už darbą gautus pinigus, dėjau pensą prie penso...

– Ką gi jūs, būdamas vaikas, galėjot dirbti?

– O, daug ką... Po pamokų eidavau į sandėlius, kasdavau durpes, o vėliau, paaugęs, plaukdavau su vyrais į jūrą. Kadangi buvau raštingas, manęs dažnai prašydavo surašyti visokius raštus, popierius, laiškus. Už tai irgi gaudavau pinigų.

– Ir pagaliau išvykote?

– Išvykau. Man buvo dvidešimt metų. O kišenėj turėjau lygiai tiek dolerių, kiek reikia bilietui į Ameriką... Visas kaimas susirinko palydėt. Vyrai siūlė išgerti, juk jau buvau pilnametis. Be to, išgėrusiam lengviau atsisveikinti, sakė jie... Ar galiu jus pakviesti į „Jūros gėrybių“ restoraną? – netikėtai paklausė naujasis pažįstamas. Kalbos dar buvo į valias, o lauke jau darėsi vėsoka.

– Turiu paskambinti dukrai, ji jau turbūt nerimauja... – susiradau rankinėje mobilųjį.

– Jūs apsistojote motelyje?

– Taip. Prie pat įlankos. Labai jaukus buvęs žvejų namelis. Bet viduje viskas, ko reikia.

– Tada aš jus parlydėsiu, jei jaunesnio nesusirasite.

– Airiai nelabai žiūri į svetimas.

– Tai tiesa. Bet visgi... Pasakykite dukrai, kad sutikote seną airį, kuris nori išsipasakoti. O šitaip būna retai. Airis greičiau nusigers, bet nesiskųs...

Pilnatis paslaptingai apgaubia salą, blizga akmenys ir vandenys. Potvynis jau semia pakrantę. Nuo vandens dvelkia sūria vėsa. Restorane įsitaisome prie židinio. Nors vasaros vidurys, Airijos restoranuose visuomet kūrenasi ugnelė. Vyriškis nusišypso:

– Ar paragausite midijų? Jas čia ruošia nepaprastai gardžiai.

– Ir Gineso alaus. Jei galima – su juodųjų serbentų sirupu.

– Aš irgi mėgstu su juodaisiais serbentais. Kartumas, sumišęs su saldumu, alui teikia pikantiškumo... Ar jau buvote prie Forto? – netikėtai paklausia Frenkas, pereidamas prie visai kitos temos.

– Suprantama. Juk dėl jo čia žmonės ir plūsta. Įspūdinga. Koks skardis, koks bangų veržlumas! Aš labai bijau aukščio, tik iš tolo žiūrėjau, kaip vanduo daužo krantą. Beje, bukletuose rašo, kad žmonės čia gyveno jau vario ir bronzos amžiuje. Ko jie čia plaukė? Ką rado? Iš kur atplaukė? Sako, vidiniame rate buvusi pakyla, skirta religiniams ritualams. Įsivaizduoju keltų druidus, atliekančius apeigas. Ne, neįsivaizduoju, per mažai apie juos žinau. Kokius dievus jie išpažino?

– Visi pagoniškieji dievai panašūs. Jie atspindi to laiko žmogaus sąmonę.

– Jūs tikite, kad dievus kuria žmonės?

– Nuo mažens buvau auklėjamas katalikiškai. Tik vėliau pradėjau savęs klausti, kodėl airiams Dievas skyrė tiek daug kančių. Iš bado mirdavo nekalti kūdikiai... Ir kodėl anglams jų Dievas dosnesnis... Ir kuo katalikų Dievas skiriasi nuo protestantiškojo.

– Man patinka vieno mūsų rašytojo pasakyti žodžiai: „Ar svarbu Praamžiui, kokiu vardu jį vadiname?“ Manau, neturėtume dėl tikėjimo muštis.

– Tikiu, kad ateityje žmonės tikės vieną Dievą. Meilė bus Dievas. Ir Gerumas. Jei juo tikėtų viso pasaulio žmonės, gal net rojaus nereikėtų...

– Tai gal tarpusavio meilė ir yra rojus? Manau, kad tai ne vieta, o tokia būsena...

Mano naujasis pažįstamas suklūsta. Patyli, matyt, mąsto.

– Esu apie tai galvojęs. Ne kartą uždaviau sau klausimą: kam žmogui Dievas? Priėjau nuomonę, kad ne tik Dievas kuria žmogų, bet ir žmogus Dievą. Koks žmogus, toks ir jo Dievas. Piktas, rūstus, baudžiantis ar atlaidus. Jo padedamas žmogus lipdo save. Bet be tikėjimo žmogui sunku... Gal net nepakeliama...

– Ar jūs, tiek daug iškentėjęs, tebetikite žmogaus gerumu?

– Jei netikėčiau, nebūčiau žmogus. Manau, supratote, ką norėjau pasakyti. Nepakanka žmogiškos išvaizdos. Žmogų pajunti po kelių žodžių... O jus pajutau be žodžių... Būčiau norėjęs sutikti tokią moterį... jaunystėje, suprantama.

– Kaip tik visą dieną vaikštinėdama po salą galvojau, dėl kokio vyro galėčiau sutikti čia gyventi. Su kokiu žmogumi čia nejausčiau vienatvės? Prisiminiau visus jaunystės mylimuosius – nė vienas netiko. Arba aš netikau: šitai žemei reikia stiprios moters. Aš tokia nesu. Man reikia žmonių, veiklos, reikia medžių...

Mano nuostabai, vyriškis, vardu Frenkas, švelniai paliečia ranką ir tyliai sako:

– Bet čia yra akmenys. Jie taip pat gražūs – kaip medžiai. Ir visi skirtingi. Su jais irgi nebūna nuobodu. Turėjote tai pastebėti. Mačiau, kaip lietėte...

– Noriu prisijaukinti šitą salą. Kad galėčiau ką nors suprasti...

– Jūs daug ką JAU supratote... Todėl jums įdomi mano istorija...

Susidaužiame alaus bokalais. Vietiniai muzikantai groja airiškus šokius. Tarsi užburta žiūriu į miklius kojų žingsnelius, į liepsną židinyje, į vyriškio akis. Viskas susimaišo: šokis, pasakojimas, akmenys, vanduo, karčiai saldus alus su juodųjų serbentų sirupu, midijos, kurias ragauju pirmą kartą, mėnulio pilnatis, naktis ir jos atspindžiai akyse... Vienu metu pasirodo, kad šį žmogų jau buvau kažkur sutikusi. Ir tik rytą, valgant sočius airiškus pusryčius – kraujinės dešros griežinėlius su pupelėmis ir keptais pomidorais, – dingteli: ar tik nebūsiu apie visa tai skaičiusi knygoje? Akyse iškyla ir jos autorius – žilaplaukis vyriškis vaikiškai žydromis akimis.

Regimantas TAMOŠAITIS

Gyvenimo geismas ir pakasynos

Lietuvos rašytojų sąjungos suvažiavimo (2014-04-04) albumas mano *feisbuke* sulaukė ironiškų pastabų, kad vaizdai primena pakasynas, „laidotuves kaime“, neva garbios auditorijos veiduose mažai džiaugsmo. Kai kurie komentuotojai patys skleidžia senatviškumo bacilas, bet juk savas kvapas nejaučiamas. Priminsiu žinomą tiesą, kad laimingi būna idiotai, o į žmogų reikia mokėti pažiūrėti Rembrandto ar van Gogho akimis. Deja, mažai tarp mūsų tų rembrandtų ir vangoghų, daugiau demagogų ir „Žmonių“ žurnalo gerbėjų. Ten daug linksmų siuvėjų, šokėjų, kirpėjų ir prekeivių. Jie šiandienėje kultūroje svarbiausi, nes labiausiai rūpinasi mūsų išvaizda. Siuvėjo išraiška šiandien – laimingo gyvenimo etalonas. Drabužių modeliuotojas – koks apgaulingas pavadinimas, kokį sąmonės ribotumą jis slepia! Neva menininkas, neva Rembrandtas. Siuvėjo amatas – neabejotinai garbingas, bet kai siuvėjas apsimeta Rembrandtu, užsiklijuoja VIP etiketę ir visiems primeta savo požiūrį į gyvenimą – tai jau kultūrinių vertybių hierarchijos deformacija.

Kadaise, studijuodamas dailę, per anatomijos pamokas sužinojau, kad yra toks vadinamasis siuvėjo raumuo, mokėmės jį atpažinti po oda, kad galėtume teisingai nupiešti *tikrą žmogų*, bet, matyt, siuvėjiška gyvenimo kokybė šiandien labiau susijusi su smegenimis nei su šiam amatui reikalingomis kūno ypatybėmis. Nūdien amatininkas nemina siuvamosios mašinos paminos, jis mokosi šypsotis ir gražiai fotografuotis.

Pateikiu komentarą apie žmogiškosios laimės būseną, kad būtų aiškiau, kas yra kas Lietuvoje ir visoje žemėje: juk daugelio žmonių egzistencija yra tiesiog biologinė inercija, nes elementarūs organizmai funkcionuoja nesuvokdami, kodėl jie kartais šypsosi, kartais verkia. Žmogus yra jaučianti mėsa, kurios jutimai kai kada pasiekia ir intelektinės refleksijos laipsnį, bet kūniškos kilmės mintys paprastai mėsiškumo būklės neviršija, – dabar tai mes vadiname kūno fenomenologija.

Taigi KOMENTARAS tiems, kurie net rimčiausioje aplinkoje geidžia linksmų veidelių:

Manau, žmogaus gyvenimo kokybės rodiklis – jo erotiškumo laipsnis, jo reprodukavimosi galimybės ir galios. Kai žmogaus vaizdas nebekelia geismo, jokie rankraščiai, jokia kūryba jam nepadės. Tada prasideda apsimetinėjimas ir imituojamas „dvasinis gyvenimas“. Tada atsiverčiamas šventraštis ar kokie kiti svarbūs civilizacijų tekstai. Kiti ir į politiką ima veržtis (tai tik to paties eroso surogatinė forma, pikto geismo jėga). Tokie asmenys smarkiai myli Lietuvą, nemyli ko nors kito, kas nėra Lietuva, kiša visokius popierius pasirašinėti, ieško preteksto jaudintis ir aimanuoti. Aimanuoju, vadinasi, gyvenu.

Bet man patinka, kad *feisbuko* ir gyvenimo kolegėms N. ir J. viso to surogatinio džiaugsmo dar nereikia. Apie jų gyvenimo kokybę kalba šypsenos jų gražiuose veiduose.

Laimė – tai individo reprodukcinis funkcionalumas, štai ir viskas. Tai ir yra esmė, visa žmogaus filosofija. Kitokios tiesiog nėra, kitkas – gražus, kultūringas melas. Ši tiesa nušvinta gyvenimo kelio pabaigoje, ir tai mes vadiname išmintimi. Fotografuoju ne pagyvenusių žmonių liūdesį, o išmintį. Kurią, beje, reikia gerbti. Nes pirmoje gyvenimo pusėje žmogus yra vertas meilės, antroje – pagarbos, tai paprasta ir teisinga.

Žmogus yra sutinkamas erotiškai, vertinamas neurotiškai, o palydimas ištįsusiu veidu. Su apmaudžia nuostaba: še tau, kaip mums atsitinka...

Žinoma, per pakasynas negražu kikenti, kaip tai paaiškino Arthuras Schopenhaueris, bet kai kam labai norisi smagintis bet kokiomis aplinkybėmis, kai kas niekaip negali susitaikyti su kūniško buvimo tvarka.

Na, siuvėjų ir kirpėjų kultūroje natūraliai tvarkai bei gyvenimo išminčiai galima ir nepasiduoti, mes galime apsimesti linksmuoliais: šauniais pražilusiais vyrukais su elegantiškais kaklaraiščiais ir mitriomis bobelėmis su spalvingais apdarais bei jaunatviškomis šukuosenomis. Depiliuotos kūniškumo masės, aptempti džinsai, dažyti plaukai, raudonos lūpos, ferohormonais išpurkštos pažastys – velniška siuvėjų ir kirpėjų pramonė. Apgaulingas reprodukcinės galios teigimas, patiklios liaudies mulkinimas. Ką ten slėpti, aš ir pats sau atrodau esąs šaunus vyrukas, bet iš kolegų nuotraukų matau – jau tikras klounas!

Tačiau pasvajoti neuždrausi. Ir nepavyksta galvoti kitaip, mes paklūstame gamtos įdiegtai reprodukcinei programai. Ir visuomet geriau stebėti kito pakasynas, ne savo paties. O pasidairęs aplinkui visada rasi kuo pasidžiaugti, iš ko pasijuokti. Kad ir apsilankęs garbaus amžiaus asmenybių auditorijoje. Juk kas tos asmenybės ir jų nuopelnai – mums akis bado jų amžius, mus džiugina nors ir pats menkiausias mūsų pranašumas, ir visiškai nesvarbu, jog tik laiko klausimas, kada patys atsidursime gyvenimo šešėlyje.

Svarbu ryžtingai pasitikėti savimi ir negalvoti, kad kitiems atrodai kaip klounas. Ir pasimokyti gyvenimo drąsos iš koketiškosios senamiesčio Roželės – argi jos šypsena nenuostabi? Argi ne ji yra svarbiausias siuvėjų ir kirpėjų kultūros simbolis? Ji tarsi nemirtinga...

Visgi svarbiausia gyvenime – niekuomet neprarasti humoro jausmo. Tik jis mus pakylėja virš visų gyvenimo aplinkybių – net leidžia pamatyti save pačius, kokie sau esame: ir kaip reali valia, ir kaip truputį iliuzinis vaizdinys. Tad liūdėti neverta.

Autoriaus nuotraukos

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

Etažerė

„Literatūrinės Vilniaus slinktys 2014“: jaunųjų poetų ir prozininkų kūrybos almanachas (sud. Mantas Balakauskas, Ernestas Noreika, Tomas Taškauskas, Saulius Vasiliauskas). – Vilnius: „Naujosios Romuvos“ fondas, 2014.

Prieš ketverius metus prasidėjusios „Literatūrinės Vilniaus slinktys“ vis ieško terpės suburti jaunosios kartos autorius – organizuojami skaitymai, smagios akcijos, išleidžiamas almanachas. Man, skaitytojai, už visus tuos pasibuvimus reikšmingesnis leidinys, atliekantis savotišką metraščio funkciją, kuriame reprezentuojama didžioji dalis dabar aktyviau rašančių jaunųjų. Rengėjai jį pristato kaip svarbią dalį, vadinamą ir „saugykla“ (Ernestas Noreika), ir „potencialu ateičiai“ (Mantas Balakauskas). Apskritai galima sakyti, jog leidinio koncepcija abstraktėja: pirmaisiais metais mėginta aktualizuoti Vilniaus reikšmę kūrybai, o festivalis „priglaustas“ po jo skliautu; vėliau remtasi madinga Aido Marčėno parafraze „Pasaulis baigiasi? Reikia rašyti eilėraščius“, dar po metų vardikliu pasirinktas *motto* „Tokiais laikais kaip šie“, kurį pritaikyti galima daug kam. 2014 m. jokių akivaizdesnių atramų jau neieškota, tarsi pajutus iškvepiančią rutiną. Galbūt ne veltui?

Užmojį kasmet leisti jaunųjų kūrybą apimantį almanachą galima laikyti savotišku iššūkiu. Kultūrinė spauda tokiems tekstams – pagrindinė prieinama tribūna būti matomiems, atrandamiems. Tik ne kiekvienas kūrėjas, net ir turintis daugiau patirties, pajėgus kasmet pasiūlyti po įdomią kūrybos publikaciją. Tą šiemetė sutelktinė, beje, kiekybiškai sumažėjusi iki 25 autorių, irgi parodo. Pakartojimų iš spaudos ar vis tų pačių kūrėjų inertiško publikavimosi (tarkime, vėl Aivaras Veiknys, Paulius Norvila, o kur, pavyzdžiui, Dovydas Grajauskas?) – „Literatūrinėse Vilniaus slinktyse“ apstu, todėl popierinėn saugyklon guldomas bendras vaizdas atrodo ne tiek potencialiai, kiek kelia žiovulį. Tokia situacija ganėtinai natūrali, nes dirbtinai reiškinio nepastūmėsi, tam reikia distancijos. Juo labiau jokio reiškinio, turinčio tapatybę, regis, kurti ir nesiryžtama, nors dėmesio, nuomonės apie save iš visuomenės norima. Simptomiška, kad autoriai *slinktininkais* įvardijami nebent festivalio vyksmo kontekste – ilgainiui atskirai šis priedėlis neveikia ir nekuria papildomos konotacijos. Dėl to atrodo, kad nieko baisaus pasiūlyti spausdinti kad ir matytus tekstus, bet nieko tokio, jei ir nesipublikuotum. „Literatūrinės Vilniaus slinktys“ akivaizdžiau neskatina (arba jau nebeskatina) kurti grupinių idėjų ar žarstytis kūrybinėmis nuostatomis, kurių tikriausiai labiausiai tikėtumėmės būtent iš jaunesniųjų, – pakanka palaikančio artumo, keleto padrąsinamų žodžių, aktualizuojančių kūrybos svarbą (publikuojamas interviu su prof. Vytautu Martinkumi, tinklaraščio apie rašymą autorės, prozininkės Sandros Bernotaitės straipsnis), skirtų galbūt kitiems potencialiems dalyviams, pasirodymų ir pilnatvę imituojančios balsų įvairovės.

Bet ir tai klaidina, mat almanache *slinkties* galimybę rodančio kokio nors etapo reikšmė – menka arba užgožta. Tarkime, debiutas niekaip neišskiriamas, jo samprata neformuluojama, nors autoriai drąsiai vadinami rašytojais. Panašu, kad „Literatūrinės Vilniaus slinktys“ tampa ne ta terpe, kai kiekvienas rašantysis siekia būti išskirtinis, ateinantis, o greičiau yra pakviestas būti vienu iš atvejų, nes neišvengiamai atsiduria tarp įcentruojamų personų, nebūtinai iš tiesų kuriančių bendrąjį literatūros veidą. Kai nuolatiniai autoriai (būdingiau poetams) nuspėjami, neaišku, kaip išvysime judėjimą, iš kur jis atsiras? Šiemet į paieškas pasinėrė net keturiese – M. Balakauskas, E. Noreika (poezija), Tomas Taškauskas (esė), Saulius Vasiliauskas (proza) sudarinėjo leidinį, bet savo kūrybos nepublikavo. Tačiau sunku pasakyti, kas jiems yra atrankos kriterijus – autoriai ar tekstai? Įdomiausia, kai aplinkybės leidžia suderinti abu ir į almanachą įtraukti knygas išleidusius poetus Vytautą Stankų, Ramunę Brundzaitę, Nerijų Cibulską, Aušrą Kaziliūnaitę, kurie išnyra iš tylesnio proceso – kūrėjo būvio tarp būtos (neretai pirmosios) ir būsimos poezijos knygos. Būtent todėl nesudomina tik dėl jaunosios generacijos vaizdo įtrauktos Indrės Valantinaitės įsenėjusios eilės arba vien poezijos stilistikos dvelksmą siūląs vienišas Ilzės Butkutės eilėraštis.

Šiemetinio „Slinkčių“ almanacho privalumas – proza, nes įtrauktieji anksčiau spausdinti nebuvo, be to, jie turi mažiau platformų pasireikšti (poetų tekstai iš kultūrinės spaudos gali patekti ir į „Poezijos pavasarį“, būti įvertinami už debiutus). Kartu publikuojamieji prisideda prie jaunojo kūrėjo „statuso“ – nebūtinai praėjusiais metais pasireiškęs pradedantysis, telpąs į kategoriją „iki 35-erių“, bet nebūtinai ir profesionalas. Bendrame kontekste išryškėja Dainiaus Vanago „Pasiutligė“ – psichologiškai ir kalbiškai įtaigus pasakojimas, kuriame svarbi nepatogumą sukėlusi situacija (pasakotojas randa pavogtą dviratį) išauginama į patiriančiojo sąmonėje įvykusią transformaciją (nukentėjusiojo įsiūtis projektuojamas į svetimų dviračių prirakinimą), apimančią ir galią keisti, jis nepraranda dinamikos. Visai kita prasme nustebino Vytauto Varaniaus „Ruduo“. Novelėje pasakojama apie tėvo figūros trūkumą juntantį sūnų ir jųdviejų (menamą?) susidūrimą, nukreipiantį į savotiškos iniciacijos veiksmą – kurapkų medžioklę. Tekste tarpsta kaimo aplinkos fonas – jame įsiterpia sentimentai skarotoms senelėms, šieno kvapui ar fone stovinčiam rūpintojėliui. Kalbėjimas aptakus, orientuotas į emocijas (kartojamas viltingas „Jaučiu, jog kažkas turi ateiti“; p. 71), tačiau pasirodo numanomas, su ne jaunatvišku retro dvelkesiu, kuriam stinga drąsiau išreikšto savito požiūrio į tuos pačius aspektus (jie dekoratyvūs), nors kurti būseną, lipdyti simboliškai paveikią figūrą autorius geba. Taip pat išsiskyrė Mykolo Saukos „Kalbos valandėlė“ – apgalvotas, vientisas tekstas, kuriame susiduria „aukštoji“ ir „žemoji“ sferos: kalbininkas ir tarsi pašalietė Kšiuša valgykloje demonstruoja skirtingų sluoksnių bendravimo ypatumus ir požiūrius. Persmelkianti pasakotojo ironija nukreipta į viską, bet susidaro įspūdis, kad nesiekta (arba nepasiekta) nieko daugiau nei duriančio, manieringo pasižaidimo kalbų vingrybėmis. Visgi visais (ir neminėtais) tekstais ieškoma būdų kalbėti apie socialines ar meno temas, brandos momentus, tarpusavio santykius. O prozininkai „Literatūrinėse Vilniaus slinktyse“ tikrai atrodo nenuobodžiai, ne kaskart aptiksi tiek įvairių balsų.

„Literatūrinės Vilniaus slinktys“ jauniems kūrėjams yra dar viena prieiga būti matomiems, sudaryti įspūdį apie judėjimą, nors ryškesnę to reikšmę įžvelgti sunku. Jeigu kitąmet festivalis įvyks, bus jubiliejinis. Nenustebčiau, jei tokiu atveju bus svarbu domėtis skaičiais, kas ir kiek publikavosi, kas per tą laiką „užaugo“, tačiau tikriausiai tai nebus vien pasirodymų festivalio nuopelnas. Nors, žinoma, iki tol nutikęs buvimo džiaugsmas išliks nesuskaičiuojamas.

Aleksas Dabulskis „Baigtas kriukis“: satyriniai eilėraščiai. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2014.

Trumpai rašydama apie nedidelės apimties knygelę, jaučiuosi kaip koks K. Navakas, kadaise „Etažeres“ baigdavęs trumpais dygsniais. Alekso Dabulskio „Baigtas kriukis“ man *nesižiūri* be mikutiškų Pažemecko (arba pažemeckiškų Mikutos) „Blakučių“, Jurgio Gimberio aforizmų sutelktinės „Žinios trumpai“. Nedideli leidinukai pametėti lengvai atsidurtų kito delne, o krūvoje atstotų ir kokį *kūloką*, kuriuo galbūt būtų galima rimčiau trinktelėti.

Satyrinius tekstus vertinu dėl charizmatiško, žvitraus žvilgsnio į pasirinktus objektus, neskaudaus juoko. Skaitydama „Baigtą kriukį“, kuriame daugiausia A. Dabulskio eiliuotų lakonikų yra skirtos socialinėms, politinėms realijoms, kiek mažiau asmeninėms, gyvenimiškoms peripetijoms, jaučiausi lyg bandydama prisijaukinti nepiktą liežuvėlį kaišiojančią gyvačiukę. Juokas, žinia, dalykas subjektyvus, tad svarbiau – charizma, neatsiejama nuo gyvybinės individualaus žodžio jėgos. O jos trūkumą galima aptikti. Tikslus eiliavimas kalbėjimą apibendrina net ir stiliaus požiūriu, iš kurių galėčiau išskirti žodžius, pavadinti juos *dabulskiškais*. „Baigtas kriukis“ suskamba kaip nuo papildomų prasmių apvalytos išvados: „Kai šitiek viešų / angliškų užrašų, / nepanašu, / kad Lietuvoj esu“ (p. 86). Autoriaus įžvalgos nekuria negirdėtos metaforos, bet, regis, neleidžia apeiti klišių (čia esama tiek stiklo pilių, tiek pro pirštus byrančių dienų): jos su pasitikėjimu pasitelkiamos vienaplanei minčiai papuošti, tad netikėtumas gali pasirodyti, gali ir slapstytis. Vienaplaniškumas nebus ilgalaikis ir todėl, kad dažnai akiratyje – praeinančios realijos, o jomis žongliruoti, manyčiau, yra ne menkesnis uždavinys, nei mėginti apibendrinti politikų ydas. Juolab kad pastebėjimai pateikiami tai stengiantis sudaryti objektyvumo, distancijos įspūdį, tai nevengiant po išsikalbėjimu slypinčio subjektyvumo (ypač skyrelyje „Be grąžos“, kuriame eiliuojama apie įvairius visuomenės veikėjus). A. Dabulskio mūza – labai konkreti, proziška, tad sveikos (auto) ironijos krisliukai jai padeda kilti.

Henrikas Gudavičius „Gamtmeldžio sodas“: iš dzūkiškojo dienoraščio. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

Į Henriką Gudavičių atkreipiau dėmesį, jo pavardę radusi Stasio Stacevičiaus knygoje „Milda supaisys“ (2013), kurioje jis įsiterpė kaip vienas iš Dzūkijos krašto veidų. Panašiu metu kaip ir poeto esė rinktinė, pasirodė gamtininko, publicisto knyga „Gamtmeldžio sodas“, kurion autorius sudėjo pastebėjimus, pagalvojimus maždaug nuo 1990-ųjų iki 2004-ųjų. Tačiau datos knygoje, kurioje sumirga vaizdai iš neskubančios kasdienybės stebėjimų ir aprašymų, tampa nuoroda, jog žvilgsnis į aplinką ilgainiui nesikeičia. H. Gudavičiui gražu tai, kas išsaugo tradiciją, pabrėžia jos vertę, kurioje atliepiamas ciklinis erdvės ir laiko matavimas, autoriaus priešintinas įvairioms teorijoms, informacinės visuomenės, miesčioniškumo ar globalizmo įsibrovimui. Net pamaniau, ką H. Gudavičius užrašytų apie 2014-uosius? Tikėtina, tą patį, tik su galimybe pajusti daugiau nusivylimo europėjimu.

Sodo vaizdinys, slepiantis užuominą į rojaus provaizdį, apibendrina tai, kas H. Gudavičiui reikšminga išeinant į civilizacijos nepažabotą pasaulį, kuriame jis jaučiasi kaip namuose. Kasdienis procesas – įsiliejimas į gamtos darną, pažymėtas tūkstančiu žingsnių ir rūpestingai apžiūrėtas kilometras – individualus, o ne kolektyvinis patyrimas ir veiksmas. Esamoje akimirkoje stebimas gamtos ritmas, gamtininkas tarsi pagrindžia praktiškai tai, ką nurodo, su kokia mintimi (ne)sutinka cituodamas šaltinius (pvz., B. Paramonovą „Išgyventi vienam – vadinasi, iš tiesų išgyventi“; p. 141). Be abejo, knyga žavi stebėtinu patyrimu, vis rečiau perduodamomis žiniomis apie gamtos ženklus, o čia – dar ir estetiškai perteiktomis. Nuostaba, jog „Gamta kuria, Gamta visą laiką kuria!“ (p. 219) yra natūrali, mus pasiekianti ne dėl meno. Visgi bendras įspūdis – H. Gudavičius nieko per daug rimtai nereflektuoja (nors kartais atkreipia dėmesį į žalą gamtai): dažniausiai nesikišdamas stebi, aprašo, labiau stabdydamas, lyg pasilenkdamas prie lapo, kviesdamas pažiūrėti į mažąjį stebuklą kartu, palikdamas jį atsiverti kiekviename iš mūsų savarankiškai. Štai todėl ši knyga kaip visuma yra lėtapėdė – ją galima skaityti atsivertus bet kurią vietą ir nesitikėti nieko daugiau. „Gamtmeldžio sodas“ atrodo išsitempęs ne vien dėl išties didelės leidinio apimties, bet ir numanomos minties nepaslankumo (nenustebčiau, jei iš tiesų užrašai pirmiausia būtų rengti sau). Nepažįstančiajam krašto skaidymas į tuštokai įvardytus skyrelius („Alkakalnio žarijų raštai“, „Žalioji Liškiavos žinyčia“, „Mūsų kraštovaizdžio skeveldros“, „Iš toli atsklindanti šviesa“, „Sraunioji permainų tėkmė“ ir kita) pagal metų ciklus, teritorinį vienetą greičiausiai nieko nesakys, juose kalbėjimo ir žvilgsnio judėjimas yra monotoniškas, žiūrima ne į išskirtinį vietos reiškinį keičiant akcentą, o į dėmesį atkreipiančią detalę, kurių H. Gudavičiaus tekstuose rasime visur, o įtaiga bus pasilikusi ankstesniame puslapyje.

Paradoksalu, bet gal todėl vieni iš išskirtinesnių skirsnelių šiuose užrašuose pasirodė menantys trumpus susitikimus su vienkiemių, kaimelių žmonėmis. Jų knygoje yra gerokai mažiau (skyriai „Kaimas prie Nemuno“, „Dzūkiški kontrastai“), bet ir aprašyti nepakanka anksčiau minėto būdo, tad juose stebėtojo įsižiūrėjimas atrodo iškalbingesnis. Vietiniai, priklausantys „senajam pasauliui“, paisančiam dainų, lauko darbų ritmo, kuriems simpatizuoja autorius, dzūkiškai atsidūsta ir aplinkoje randamos istorijos bei savarankiškumas, užsiėmimai išryškėja savu tikrumu – tai ne fonas, o gyvenimo pagrindas. H. Gudavičiui – sykiu ir užrašų atsiradimo prasmė: „Kaip vis dėlto liūdna, kad šitokie neužmirštami praeities vaizdai, šitokie paprasti, bet išmintingi žodžiai, šitokie dvasinių praregėjimų akimirksniai jau yra pradingstantis, legendų šalin nutolstantis mūsų pasaulis, kuris jau niekada nebepasikartos. Gal ir visada šitaip buvo: žmogus jautriausiai prisimena pradingusį kraštovaizdį, artimiausią žmonių gerumą, pradingusią meilę“ (p. 222). Tačiau ne viskas puiku, šalia idealaus, tarsi mitinio luotų drožėjų veiksmo egzistuoja ir šiandieninio kaimo realybė – nepriteklius, alkoholizmas („Labai skiriasi vyrų eisena: tas, kuris turi, ir į kalną lekia kaip žaibas, o tas, kuris neturi, ir į pakalnę vos kiaušina. Kai gerai išgeria, tai, rodos, visi turi“; p. 33). Kiekvieną, tarsi niekieno nepažintą Tepliorių, kuriam aprašyti H. Gudavičius pasirenka svetimojo poziciją, jis vaizduoja nenuvertindamas. Kažkas vis neatitinka gandų, o artesnis žvilgsnis sudaro prielaidą tuo įsitikinti. Priimti tokią kasdienybę, nes taip būna. Tai nestebina, net numanoma, nes tokiems vaizdeliams H. Gudavičius renkasi pasakotojo Vytauto figūrą, kuris nuolankiai išklauso, padeda, gūžtelėjęs pečiais neįsitraukia... ir nesiūlo jokios intrigos. Tačiau gal ir nereikia? Pro praskleistą „Gamtmeldžio sodo“ užuolaidą ir taip galima žiūrėti ne į muziejinius eksponatus, o į daug išsamesnę dūzgiančią dzūkišką kaimynystę.

Mažoji etažerė

Rimas Valeikis „Una mato taip!“ – Vilnius: Tikra knyga, 2014.

R. Valeikio knygelė žiūri į mus efektingomis katino Pūkio akimis ir nė kiek to nesigėdija. Vilioja mūsų vaikus *kompiuterinių* iliustracijų saldumynais ir žada jiems viską, ko tik užsigeis. Gaila, bet visus pažadus ištesi. Palieka juos priblokštus mielų, švelnių padarėlių žvilgsnių (jie beveik visuose knygos puslapiuose *sustatyti anfas*), tačiau be rimto teksto. Todėl leidėjai, teigę, jog į skaitytojų rankas pateko „dailininko Rimo Valeikio piešta pasaka“, buvo šimtąkart teisūs. Kad tai suvoktum, pakanka kelių sekundžių – paprasčiausiai perskaityti knygos pavadinimą! Tačiau pro jį tenka brautis giliau į knygą. R. Valeikis yra guvus dailininkas, kurį laiką pabuvęs net pramogų pasaulio žvaigždė, todėl mėgina dėlioti tokią pat žvitrią pasaką. Tai jam visai neblogai sekasi, nes knygos veikėjai vis ką nors šmaikštaus lepteli, veiksmas smagiai vyniojasi nuo vieno nuotykio prie kito, neįmantri, tačiau gana vaizdinga kalba taip pat perduoda viską, ką turėtų. O štai tos perduodamos vertės, deja, pritrūksta.

Una yra maža mergaitė, kurią atlikti svarbios užduoties į Žemę atsiuntė pasakų pasaulio valdovas. Ji, lydima robotuko Terminatoriaus ir šunelio kailyje pasislėpusio mielo pabaisos Belzebubo, netikėtai nusileidžia debesėliu tiesiai vienai varnai po nosimi (na, taip – po snapu) ir patenka į... raganos namus. Viskas labai sudėtinga: veikėjai, jų vardai, pasauliai, situacijos... Kažin kodėl pasakų sferos valdovas gyvena toli, o ragana – mūsų žemėje? Tikriausiai dėl to, kad dailininkui šovė į galvą mintis išryškinti priešingybes. Unos užduotis – mūsų Žemę, kurioje tiek blogio, paversti bent šiek tiek geresne planeta, nes ji visur regi tik gėrį ir grožį. O kas gali būti blogiau už raganą? Žinoma, ji Unai pasirodo labai maloni ponia, kuri, inertiškos praeities veikiama, visgi lyg ir netyčia užkrečia Terminatorių virusu. O tada istorijoje tenka sutikti ugnimi spjaudantį berniuką, nežinia ką knygoje veikiantį kurmį su vaiku, robotą, pataisiusį gerąjį meistrą vilką, kurie blaškosi autoriaus fantazijų pasaulyje nerasdami sau vietos. Įdomybės šiame chaose nei susisluoksniuoja, nei įgyja struktūrą. Neseniai viena žymiausių lietuvių vaikų rašytojų Vytautė Žilinskaitė patvirtino, jog chaotiškumas literatūroje turi būti sutvirtintas logikos. Be jos jokia išmonė nesuspindės (jei galima, pasitelksime banalų nenušlifuoto deimanto pavyzdį). Pavyzdžiui, R. Valeikis labai įtaigiai aprašo, kaip knygos veikėjai bėga, tiesiog strimgalviais lekia, tačiau kur ir kodėl, jam jau sunkiau sugalvoti. Pagrindinė knygos idėja išgydyti žemę pozityviu mąstymu taip pat lieka iki galo neišplėtota. Ragana gal ir tapo geresnė, bet vilkas dar vaikystėje buvo netradicinių pažiūrų. Gerai, kad bent viename skyriuje šį nevaldomą pozityvumą (tokius kraštutinumus, beje, jau visai rimtai ėmėsi kritikuoti psichologai) papildo laikinas liūdnumas, krūtinėje padaręs duobutę ateisiančiam džiaugsmui.

Žodžiu, kol kas R. Valeikis yra trumpųjų distancijų rašytojas, kuriam dar teks pastudijuoti kūrinių taktikas ir strategijas. Tačiau dabar, kai vaikų literatūroje vis daugėja atvejų, kai tas pats žmogus ir parašo, ir iliustruoja knygą, jis turi neabejotiną pranašumą.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

Mykolas BAZARAS

„Fortepijonas – muzika visiems“

Kaunas nuo tarpukario žinomas kaip profesionalios fortepijoninės muzikos židinys, kuriame į pasaulį atėjo, o paskui ir išėjo daugelis žinomiausių Lietuvos pianistų. Anuomet čia dėstė V. Ružickis, B. Dvarionas, V. Baceviius, pokariu dirbo M. Alšlebėnaitė, B. Strolienė, R. Okruško (1), atgimimo laikotarpiu veikė Lietuvos muzikos ir teatro akademijos fakultetas, na, o dabar fortepijono aukštąjį meistriškumą globoja VDU Muzikos akademija. Džiugu ir pagirtina, kad kartkartėmisia įvyksta ir pasaulio, ir vietos fortepijono kultūrą reprezentuojančių koncertų.

Vienas jų – balandžio 11 d. Donelaičio g. 60[1] esančio pastato koncertų salėje vykęs pianistų maratonas kodiniu pavadinimu „FORTEpiano EXTRAvaganza x 25 x 25 x 25 x“. Tai žaisminga VDU MA Fortepijono katedros idėja per vieną vakarą publikai pristatyti 25 fortepijonines miniatiūras, kurias VDU 25-ojo gimtadienio proga atliktų 25 pianistai. Reikėtų nepamiršti, jog šiemet taip pat sukanka 25 metai, kai buvo įkurtas LMTA Kauno fakultetas. Be abejonės, sutapimų būta ir daugiau, tačiau numerologija – ne pagrindinė tema. Juk klausytojams rūpi ne tik magiški skaičiai, bet ir atlikėjai bei jų skleidžiama muzikos dvasia. Ne mažiau svarbi kita koncerto idėja – muzikuoja ir dėstytojai, ir studentai. Nors tai ne konkursas, visada smagu išgirsti, ar mokinys „pralenkė“ mokytoją. Kūrinių ir atlikėjų gausa pateikė visą puokštę nuotaikų, įspūdžių ir minčių.

Linksmai

Koncertą vedė daugiaplanis kultūros veikėjas, pianistas Rokas Zubovas. Vedė puikiai: dalijosi įžvalgomis apie muziką ir fortepijoną, jų istoriją, pokštavo pasitelkdamas alegorijas apie merginų persirengimo kambarius ir dešimtis metų „barškinamas juodas dėžes“[2]. Retai pamirštama, kokią milžinišką įtaką koncerto atmosferai daro retoriniai vedėjo sugebėjimai ir erudicija. Taip meistriškai pristatydamas atlikėjus ir kėdes (atlikėjams), R. Zubovas pademonstravo, kad *multitaskingas* nėra svetimas mūsų laikų genijams ir pats sėdo prie fortepijono klaviatūros. Atlikęs Pierre'o Sancano „Muzikinę dėžutę“, pianistas kartu su kolega Justu Šerveniku taip pat paskambino, o gal reikėtų sakyti – suvaidino Alberto Lavignaco „Galopą-maršą“. Mizansceną sudarė demonstratyvus įsitaisymas prie fortepijono, ištęstas pasiruošimas pradėti kūrinį, spontaniški susižvalgymai ir kulminacija, kai J. Šervenikas atsistojo, nuėjo nuo fortepijono, godžiai gėrė vandenį iš butelio ir įsistebeilijęs į vis dar grojantį R. Zubovą fotografavo jį mobiliuoju telefonu įvairiais rakursais. Galbūt tai buvo apeliacija į „šiuolaikinio žiūrovo“ įpročius. Meistriškumui ribų nėra, tačiau pokštauti fortepijonu – ne mažiau talento ir darbo reikalaujantis užsiėmimas. Truputėlis daugiau repeticijų ir „kartumo“, ypač grįžus po pasivaikščiojimų, šio dueto spektaklio įtaigą būtų sustiprinęs dešimteriopai. Jeigu prisimintume garsiųjų „Igudesman And Joo“ skečus „Rachmaninov Had Big Hands“ arba „Piano Lesson“, Roko ir Justo pasirodymas – mėgėjiška avantiūra, labiau deranti privačiame pobūvyje ar draugų būrelyje. Jaudintis nėra ko, draugų salėje buvo užtektinai, ir „pokštininkai“ sulaukė šilto palaikymo. Kaip ir koncerto pabaigoje skambėjusi Cecile Chaminade fantazija „Sidabrinės vestuvės“, kuriai atlikti prireikė visų 18 rankų. Taikliai „katedros posėdžiu“ pramintas kūrinys pirmą kartą fakulteto istorijoje vienu metu scenoje sutelkė visus fortepijono katedros dėstytojus. Galbūt ypatingos meninės kokybės čia ieškoti ir nereikia, tačiau svarbiausia, kad buvo pademonstruota, jog kolektyvas moka gražiai ir kultūringai linksmintis.

Šiek tiek rafinuotesnes linksmybes, koncerte patikėtas fortepijoninio ansamblio žanrui, perteikė Beatos Andriuškevičienės ir Dainiaus Kepežinsko atliekamas Antonino Dvorako „Slaviškas šokis“ Nr. 8, g-moll. Slaviškus tonus, publikai perduodamus garsiais treptelėjimais koja, gilesnes intonacijas ansamblis galbūt paliko natose, kurias akylai sekė. Natas taip pat sekė Živilės Kudirkaitės ir Grytės Navardauskaitės „tandemas“. Vaikystės įspūdžius iliustruojantis „Vilkelis“ iš George'o Bizet ciklo „Vaikų žaidimai“ šiek tiek užgožė pirmojoje partijoje strąksinčius vaikiūkščius. Galbūt jie kuo nepasidalijo? Štai flirtuojantis Eglės Andrejevaitės ir Donaldo Račio duetas Eduardo Griego „Norvegišką šokį“ Nr. 2, op. 35, sugrojo taip įtaigiai ir kartu, lyg pažinotų vienas kitą nuo vaikystės. Donaldo susižavėjimas, žvilgsniu nukrypstant nuo natų į partnerę pasirodė pernelyg demonstratyvus, tačiau pažiūrėti išties buvo į ką: žėrinti Eglės suknelė – viena gražiausių visame maratone.

Rimtai

Be linksmų šaradų, koncerte skambėjo ir rimtosios muzikos žanras. Tai nėra muzika nesuprantantiems juokų, tiesiog – klausantiesiems ausimis. Nepaprastai malonų ir gyvą įspūdį paliko Šviesės Čepliauskaitės atliktas Michalo Kleofo Oginskio polonezas „Atsisveikinimas su tėvyne“. Šią daugeliui iki „gyvo kaulo“ žinomą melodiją atlikėja nuspalvino asmeninėmis išdailomis – virtuoziškais pasažais, atliktais taip preciziškai, kad nekilo abejonės, jog tai pačios pianistės kūrinys. Toks kūrinio teksto perskaitymas yra geriausiai romantizmo stiliaus tradiciją reprezentuojantis, sektinas pavyzdys.

„Importinę“ bravūrą lygiavertiškai pakeitė kontrastingai ramus, tautinis Algimanto Bražinsko „Peizažas“, kurį atliko Arnoldas Jasevičius. Gilią ir poetišką kūrinio harmoniją gražiai pateikusį atlikėją Kauno scenose norėtųsi išvysti dažniau.

Štai Juliją Sadaunykaitę Kauno publika ir žino, ir pastebi. Ir ne be reikalo. Stasio Vainiūno „Pakalnutės žydi“ ji paskambino su tokia meile kiekvienam motyvui, ekspresyviai, detaliai, neįprastai lėtai, kad atlikimą būtų galima pavadinti tobulu. Tačiau iki tobulos impresijos pritrūko tik mažiau perkusiškai mindomo pedalo. Nors ir deramai dozuodama, galbūt nejučiomis atlikėja jį rėžė koja lyg grotų trečiąjį Prokofjevo koncertą. Iš aukštai.

„Aksominė“ fortepijono technikos demonstracija labiau tinka Claude'ui Debussy, kurio preliudą „Pour le piano“ skambino Kotryna Kaklauskaitė. Atlikėjai iš dalies tai ir pavyko padaryti, tačiau impresionistinėje muzikoje niekad nebus per mažai atspalvių tarp *piano pianissimo* ir *forte fortissimo*, o preliudas, kaip improvizacinės prigimties kūrinys, reikalautų kiek lankstesnio teksto perskaitymo. Žinoma, perteikti aukščiausios klasės niuansus galėjo sutrukdyti karą, badą ir marą matęs 1984 m. koncertinis fortepijonas „Estonia“, tačiau garso variavimo galimybės išryškėjo pasirodžius pianistei Agnei Tilindytei, grojusiai Eduardo MacDowello pjeses. Gražus, „pilnas“ atlikėjos sukurtas tembras deramai atskleidė įsimylėjusio Alavinio kareivėlio personažą. Kitas – kolibris – pasirodė kiek per sunkus tokios kompleksijos paukšteliui. Apsunkę ir detalūs pasažai labiau priminė mūsų kraštų „sunkiasvorį“ – žvirblį. Galbūt tai ir buvo atlikėjos idėja, bet žvirblių mes girdime per akis. Prašom pagroti mums kolibrį!

Paprašėme, ir gavome. Doze muzikos iš „kolibrių žemyno“ – Pietų Amerikos – pavaišino kita pianistė Agnė Petraitytė, atlikdama Alberto Ginasteros „Amerikietiškus preliudus“. Aštuntasis iš dvylikos yra dedikuotas Argentiniečių dirigentui ir kompozitoriui Juanui Jose Castro. Lyrinio tango charakterį atlikėjai pavyko atskleisti, bet ar pjesės prigimtis reikalavo aukštų rankos mostų, reikėtų pasvarstyti. Visai kitoks, nuožmesnis tonas pasigirdo preliude Nr. 3 „Kreolų šokis“. Pianistė puikiai pajautė ritmo tėkmę ir subtiliai šokdino klausytojus. Galbūt spalvingą, šokinį kreolų gaivališkumą paryškintų galingesnis *forte*, pasitelkiant ne tik rankų, bet ir visą kūno masę. Įdomu, kad galingi paskutiniai akordai ne itin sutapo su kukliu ir greitu atlikėjos nusilenkimu. Taip pat kukliai į sceną žengė Silvija Jermakovaitė, pagrojusi ramų Leošo Janačeko „Andante“.

Aleksandro Skriabino poemą Nr. 1, op. 32 Fis-dur, atlikusi Živilė Kudirkaitė pateikė spalvingą, lengvo garso interpretaciją. Įdomu, apie kokias spalvas galvojo atlikėja, kai pakėlė akis stulpu į viršų? Tokie viražai dažnai baigiasi pačiam atlikėjui netikėtais nuklydimais nuo teksto, ne išimtis – ir Živilei. Laimei, pianistė prisiminė originalią spalvą ir sėkmingai užbaigė muzikos garsų poeziją. A. Skriabinas buvo sinestezijos[3] mene propaguotojas. Visos tonacijos, jo manymu, sąveikavo kaip pagrindinės spalvos ir jų atspalviai, šiuo atveju Fis – tamsiai mėlyna, su violetiniais tonais (5).

„Gerai temperuoto klavyro“ tėvo Johano Sebastiano Bacho preliudą B-dur iš pirmojo tomo veik nepriekaištingai sugrojo Justina Gerulaitytė, vikrias ir tikslias pagrindinės temos šešioliktines natas suderindama su laisvesnėmis, išplėtotomis kadencijomis. Tai buvo puiki XVIII a. muzikos adaptacija romantizmo epochoje ištobulėjusiam fortepijoniniam stiliui. Autentiškumo sąvoka muzikoje – daug debatų sulaukusi

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

VDU Muzikos akademijos fortepijono katedros dėstytojai.

diskusija tarp muzikos mėgėjų, mokslininkų ir atlikėjų. Tačiau bendrai sutariama, kad įdomiausiai „istoriškai teisingas atlikimas“ skamba sutelkiant dėmesį į nūdienos kontekstus ir muzikinį efektyvumą (3). Žinoma, efektas būtų buvęs visavertiškesnis, jeigu po preliudo būtume išgirdę fugą. Bet, matyt, to neleido koncertomaratono pobūdis.

Renginyje taip pat skambėjo dvi Domenico Scarlatti sonatos: K. 466, f-moll ir K. 481, D-dur. Pirmąją elegantiškai (čia istoriškai teisingiau būtų „galantiškai“ (4) ir vaizdingai atliko Kamilė Sutkaitytė. O antrąją – drąsiai ir pasitikinčiai – Goda Palskytė. Tiesa, jos grojimui trūko vikresnių pirštų tercijų pasažuose, tačiau atlikėjos ryžtas ir laikysena nesudarė keblumų išlaikyti bendrą kūrinio charakterį.

Būtent ryžto, o galbūt ir patirties pritrūko Vaidai Šimkutei, atlikusiai Zitos Bružaitės „Dies lunae“, ir Sandrai Kalvaitytei – Vytauto Paltanavičiaus „Belmonte“. Abi atlikėjos sėkmingai, arba ne taip sėkmingai sugrojo natas, kurias užrašė kompozitoriai. Tačiau nė viena nesiryžo žengti toliau, pateikti klausytojams savo artistinio požiūrio į tai, kas slypi už teksto. Juk Z. Bružaitės „Pirmadienis“ kupinas nuostabių, šiuolaikiškų, džiaziškų intonacijų. Galbūt panašių galėtume aptikti Lyle'o Mayso (*Pat Metheny group*) kūryboje? O ar į savo „Vilniaus paveikslų“ rinkinį įdėdamas „Belmontą“ V. Paltanavičius „tapė garsais“, gali atsakyti tik atlikėjas. Galbūt padėtų ir dailės pamokos, tačiau visų pirma ypatingas atidumas autoriaus tekstui ir kūrinio idėjai padėtų išvengti visų scenoje tykančių negandų ir baubų.

Nepulkime į kraštutinumus – kartais per didelis dėmesys kūrinį sugadina. Džiugina atlikėjų pastangos interpretuoti visiems jau gerai žinomus kūrinius. Tačiau kitas bandymas atlikti Frederico Chopino „Didįjį valsą“ As-dur, op. 42, pianistės Donatos Domarkaitės nuotaikos nepakylėjo. Nors vien ko verta pradžia – valsas, parašytas iš dviejų ketvirtinių!

Trumpai grįžkime į 1840-uosius. F. Chopinui 30 metų, jis – vyras pačiame jėgų žydėjime – kenčia fizinius skausmus krūtinės srityje, serga kvėpavimo takų ligomis, netoleruoja daugybės rūšių maisto, tesveria 43 kg ir yra nevaisingas. Nė neįtardamas, su kokia liga kovoja[4], XIX a. genijus žūtbūt ropščiasi į sceną, nuo kurios, baigus pasirodymą, jį reikėdavo nunešti (2). Ir štai, sveikatos būklei sparčiai blogėjant, jis parašo „Didįjį valsą“ As-dur. Beje, visi jį girdėjusieji turėtų paklausyti ir kito kūrinio – „La Valse“, kurį, praėjus 80 metų, sukūrė kitas prancūzas Maurice'as Ravelis, svėręs stulbinamai panašiai – 48 kg (7). Be svorio, stebina ir kiti sutapimai.

Koncertų salėje matant gyvą, savo kojomis prie fortepijono ateinančią, tačiau galvą nudelbusią ir susikrimtusią merginą neatrodo panašu, kad atlikėja sielojasi dėl F. Chopino likimo. Sukaustyta laikysena išdavė baimę, kad „teks groti sunkų, itin sudėtingą, daug fizinių pastangų reikalaujantį etiudą, ir dar labai greitai“. Niekam ne paslaptis, kad skambinti F. Chopiną – sudėtingas, meistrystės reikalaujantis techninis uždavinys. Tačiau tai – valsas, pramoginis šokis, kurį šokanti pora pamiršta viską aplinkui, ir, atrodytų, sukasi ratu tarsi pienės pūkas žydrame pavasario danguje... Vieno žymiausių to meto pianistų unikali pianistinė technika – jautrus garsas, subtilus niuansavimas ir laisvas, bet skoningas *rubato* – buvo natūralus, jo paties atrastas išraiškos būdas, apeinant fizinius trūkumus. Galingai ir garsiai įspausti klavišus jis paprasčiausiai neturėjo jėgų. Sakoma, geriau puikiai sugroti visiems žinomą kūrinį negu vidutiniškai – nežinomą. Bet pradėkime nuo valso žingsnelių.

J. Šervenikas grodamas Piotro Čaikovskio „Gegužę“ iš ciklo „Metų laikai“ demonstravo lakią artistinę fantaziją. Platūs ir išraiškingi gestai pirštais, rankomis ir visu kūnu liudijo atlikėjo pianistinę erudiciją. Ironiška, bet kaip tik J. Šerveniko kūno kalba poetinės prigimties kūrinį pavertė šokiu „virš klaviatūros“, kuris užsibaigė reveransu persisveriant per kėdę atbulomis taip, jog atrodė, kad atlikėjas paskutinio akordo labui nusprendė prigulti arba verstis kūlio. Gaila, tačiau nei viena, nei kita naudos kūriniui nepridėjo. Scenos judesys – studijų reikalaujantis objektas, neradus tam tikro balanso, visos geriausios muzikinės intencijos lieka antrame plane. Gaila, bet ši fantazija taip pat liko „virš klaviatūros“. Čia tinka renginio vedėjo ištarta pamokoma sparnuota frazė, kad romantizmo epocha mums padovanojo šokius, kurių niekas nešoko, o susėdę klausė.

Tikrai

Džiugina kolegišką atmosferą skatinantis maratonas, juolab kad koncerto programėlėje nebuvo pabrėžtinai išryškinta, kuris atlikėjas yra dėstytojas, o kuris – studentas. Visi turėjo lygiavertę progą pristatyti publikai darbą savo vardu. Natūralu, kad tarp daugumos kiekvienas gali būti savaip įdomus, ypač mene, kur vertės kriterijai yra veikiau konvencionalūs negu išmatuojami skaičiais ar šablonais. Tačiau šioje miniatiūrinės įvairovės kiekybėje atsiskleidė reti, bet ryškūs tikrieji atsidavimo muzikos menui žiedai. Be jau minėto virtuoziško Š. Čepliauskaitės pasirodymo, ne mažiau svarbus „rimtąją“ koncerto dalį užbaigęs E. Andrejevaitės pasirodymas. Minimalistiniu, kelių natų deriniu iš Arvo Parto „Alinai“ pianistė sukūrė intymią, sakralią atmosferą. Tokia transcendencija koncertinėje erdvėje – didelės meistrystės ir įgūdžių rezultatas.

Vienareikšmiškai išskirtinis D. Račio muzikavimas, tapęs neabejotina koncerto kulminacija. Nuo pirmo judesio iki paskutinio atodūsio nepertraukiama mintimi skraidindamas garsą pianistas atskleidė odę muzikai ir gyvenimui – Johanneso Brahmso „Intermezzo“ op. 116, Nr. 4, E-dur. Šį opusą kompozitorius parašė vėlyvuoju gyvenimo laikotarpiu, po 10 metų kūrybinės tylos. Iki tol gerai žinomą skaidrios sonorikos ir virtuoziškos technikos kupiną J. Brahmso stilių pakeitė muzikalumo aukštumų reikalaujanti branda. Viena žymiausių XIX a. profesionalių pianisčių Clara Schumann rašė: „Pirštų vikrumas (...) nebėra Brahmso pagrindinis uždavinys. Bet dvasinė technika reikalauja ypatingo supratimo. Norint atlikti šį kūrinį taip, kaip jį įsivaizdavo kompozitorius, būtinas visiškas atsidavimas“ (6). Griausmingos ovacijos liudijo, kad atlikėjo išpažintis buvo priimta kolektyviai.

Štai pasidalijus tokiais įspūdžiais po ekstravagantiškojo koncerto norisi pasidžiaugti vis dar Kaune reziduojančiais fortepijoninės dvasios nešėjais ir palinkėti profesionalams nenustoti studijuoti, o studentams – būti profesionalais čia ir dabar.

Šaltiniai:

1 Didžiulytė, A. 2005. *Pianizmo mokyklos ištakos ir 85 metų raida Kaune* // Kauno krašto mokytojų draugijos leidinys „Pianistas“, 2005 m. gruodis. Kaunas: KTU spaustuvė.

2 Dumčius, S. 2009. Kuo sirgo Frederikas Chopinas. *Žymiosios muzikos ir teatro asmenybes: jų veiklos projekcija Lietuvos kultūroje*. Mokslines konferencijos, įvykusios 2009 m. balandžio 16 d., pranešimai ir moksliniai straipsniai, p. 90-97. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija.

3 Dorottya, F. 2001. The Meaning of Authenticity and The Early Music Movement: A Historical Review. *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, Vol. 32, No. 2, p. 153-167. Zagreb: Croatian Musicological Society.

4 Gerulaitis, V. 1994. *Muzikos stilių raida*. Vilnius: Muzikos švietimo centras.

5 Gawboy, A. M., Townsend, J. 2012. Scriabin and the Possible // *Music Theory Online* Vol. 18, No. 2. Prieiga per internetą: *http://mtosmt.org/issues/mto.12.18.2/mto.12.18.2.gawboy_townsend.php*.

6 Wang, H. 2012. *Texture in Brahms' Op. 116 With an Idetinfication of Performance Problems and Teaching Suggestions*. Master's thesis, San Diego State University. Prieiga per internetą: *http://sdsu-dspace.calstate.edu/bitstream/handle/10211.10/1790/Wang_Hua.pdf?sequence=1*.

7 Mohr-Pietsch, S. *Did WW1 change French composer Maurice Ravel and his music?* Prieiga per internetą: *http://www.bbc.co.uk/guides/z2nk6sg*)

[1] Buvęs ŪBIG pastatas.

[2] Fortepijonus – *aut. past.*

[3] Įvairių meno krypčių papildymas viena kita, skirtingų meno rūšių jungimas.

[4] Anuomet mokslui genetiškai paveldima cistinė fibrozė nebuvo žinoma.

Alvydo VAITKEVIČIAUS nuotraukos

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

Spektaklis *įvyksta*, kai pasieki vaikų širdis

Rudenį kamerinis objektų teatras „Stalo teatras“ švęs veiklos dešimtmetį. Ta proga jo vadovę, aktorę, dailininkę ir režisierę Saulę DEGUTYTĘ kalbino Ridas VIŠKAUSKAS.

– Sveikinu už spektaklį „Tarmių stalas“ gavus pirmąjį asmeninį „Auksinį scenos kryžių“. 2011-aisiais šį aukščiausią nacionalinį teatro apdovanojimą pelnė „Stalo teatro“ kūrybinė grupė už etnologinį muzikinį veiksmą šeimai „Gandro dovana“.

Ruošdamasis susitikimui galvojau, kokie svarbiausi jūsų gyvenimo „lūžio taškai“. Paradoksalu, bet jei ne šaunaus „Vaidilos“ teatro, kuriame kartu su kurso draugais kūrybingai dirbote 1995-2002 m., sunykimas dėl finansinių priežasčių, gal šių apdovanojimų nei apskritai „Stalo teatro“ nebūtų buvę... Juk jis atsirado ne specialiai sugalvojus...

– ...Natūraliai atsirado. Dėkoju už sveikinimą. Kiekvienas apdovanojimas yra bendras konkretaus teatro žmonių darbo įvertinimas. Teatras – gyvas organizmas, kiekvienas jame veikia pagal „Dievo planą“. Teatrui svarbūs ir atsitiktinumai. Režisierius, kurdamas spektaklį ar teatrą, atsitiktinumų karolius veria „ant siūlo“. Anksčiau kankindavo klausimai: ką čia darau, ar neužsiimu vien saviraiška, ar nesimėgauju išradingumu? Nelengva išgyventi ir šlovės akimirkas. Galvoju, kad esu kaip „radijas“, transliuojantis mintis, kurias kažkodėl būtent man siunčia dangus, gyvenimas... Pagaunu impulsus, idėjas ir, pasitelkusi savo charakterio savybes bei mane supančius žmones, jas materializuoju, pateikiu pasauliui.

Studijų metais ir dirbdama teatre „Vaidila“ sulaukdavau įvairių pasiūlymų. Kai pagalvoju, galėjau dirbti dviejuose valstybiniuose teatruose, vienoje komercinėje televizijoje, LRT „Klasikos“ programoje muzikinę laidą vesti (turiu muzikinį išsilavinimą – 1989 m. Kauno J. Gruodžio aukštesniojoje muzikos mokykloje įgijau choro dirigentės specialybę), bet... matyt, likimas man saugojo „Stalo teatrą“, kuriam dabar atiduodu praktiškai visas paras. „Stalo teatras“ negimė staiga. Jis atkeliavo iš vaikystės ir svajonių.

– Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje baigėte studijas kurse, kuriam vadovavo Algirdas Latėnas, nors įstojote į prieš tai rinktą lėlių teatro kursą?

– Esu dėkinga savo dėstytojams A. Latėnui, šviesaus atminimo režisierei ir pedagogei Daliai Tamulevičiūtei, Elvyrai Piškinaitei. Turėjome puikią scenos kalbos dėstytoją – šviesaus atminimo Stefaniją Nosevičiūtę. Nors buvo reikli, ji gerai išmokė kupiūruoti tekstą, palikti jo esmę: pagrindinius įvykius, fragmentus, kurie padeda kurti veiksmą. Daug padėjo griežta šviesaus atminimo kalbos kultūros dėstytoja Valerija Vaitkevičiūtė. Ji mokė taisyklingai kirčiuoti. Neatlaidumas klaidoms – sveikintinas dalykas. Dabar kartais reklamoje pasitaiko tokių baisių klaidų, esu net atsisakiusi skaityti... Aktorinė mokykla tai ir yra tam tikra vertybių bei reikalavimų sau skalė. Scenoje matosi, kai aktorius neišėjęs geros mokyklos.

Prieš tai 1990-1991 m. mokiausi lėlių teatrui rinktame šviesaus atminimo režisierės Irenos Bučienės kurse, dėstė ir Juozas Marcinkevičius, Vitalijus Mazūras, bet po pirmo kurso buvau pašalinta: „Esate gražus, darbštus žmogus, bet neteatrinės prigimties.“ O kokioje teatrinėje enciklopedijoje paaiškinta, kas ta teatrinė prigimtis?

Tie 1991-ieji buvo labai sunkūs – kaip tik Sausio 13-osios įvykiai... Kita vertus, dabar, kaip režisierė, galvoju, kad gal ir teisingai padarė. Juk ir aš renkuosi žmones, su kuriais man gera dirbti, su kuriais randame bendrą kalbą ir siekiame bendrų tikslų. Tad dėstytojus suprantu...

– Regis, iš baigusiųjų minėtą kursą lėlių teatre niekas ir nedirba...

– Atrodo, Paulius Bartašavičius trumpai vaidino Kauno valstybiniame lėlių teatre. Kristupas Kavaliauskas „Lėlės“ teatre kūrė spektaklį, bet.... Lietuvoje aktoriui dirbti lėlių teatre nėra prestižas. Lėlių teatras – ne autoritetas. Gal naujai Lietuvos nacionalinio UNIMA centro tarybai, kurios rinkimai buvo kovo mėnesį, pavyks pakeisti požiūrį?

Man objektų teatras reiškia didelę erdvę kūrybai. Iš daiktų sukurtas personažas turi daugiau judėjimo, formos realizavimo galimybių, jį valdantis ir atgaivinantis aktorius atsiskleidžia nestandartiškai, be išmoktų klišių. Tik kaip aktoriui sekasi rasti santykį su personažais, – atsakingas režisierius. Čia ir yra visas sunkumas: kaip pritaikyti aktoriaus vaidybą spektaklio turiniui, veikiantiems objektams. Aktorius savo subtiliu vidinio veiksmo atspindžiu veide perteikia objekto „nuotaikas“. Kaip neperspausti, nepervaidinti, kad objektas būtų centre? Iš dramos teatro atėjusiems „nepirmauti“ nėra lengva...

Tradicinių lėlių nelabai mėgstu. Anksčiau net lėlių spektaklių nemokėjau žiūrėti – išmokė Vitalijus Mazūras. Kai studijavau LMTA, kartu su kurso draugais Edita Zizaite ir Giedriumi Arbačiausku vaidinome Valstybinio jaunimo teatro spektaklyje „Sniego karalienė“, kurį režisavo V. Mazūras. Vaidinau visus neigiamus personažus, taip pat ir Sniego karalienę (už vaidybą gavau prizą festivalyje „Teatrai vaikams“, 1994). Buvo labai įdomu veikti su lėlėmis, daiktais. Kartu su režisieriumi kūrėme spektaklio aplinkybes. Juk V. Mazūro teatras nestandartinis, nesiekia vien atpasakoti pjesės siužetą. Tuomet galbūt pirmą kartą pajutau, kas yra kūrybinis procesas ir jo „vaisiai“.

– Ar vaikystėje žaidėte lėlių teatrą?

– Aš ir jaunesnė sesė Eglė augome Alytuje, žaislų beveik turėjome, žaisdavome su daiktais – šachmatais, žirklėmis... Buvome „prie meno“ nuo pat mažens. Pirmą lėlių spektaklį pamačiau Kauno lėlių teatre – „Juodoji višta, arba Požemio gyventojai“. Buvo tamsu, baisu... Alytuje tuo metu vaikams nelabai ką rodydavo, gastroliuodavo visokie „čigonai“ iš Rusijos, Ala Pugačiova... Mama veždavosi į tuometinį Operos ir baleto teatrą Vilniuje. Valgydavome saldainius „Raimonda“, „Nomeda“ ir „Jovaras“, gerdavome karštą šokoladą (*juokiasi*). Prisimenu baletą „Mėlynoji paukštė“ – buvau užburta... Pats teatro pastatas atrodė kaip stebuklas: didžiausi kabantys šviestuvai, šokolado kvapas... Atsimenu, važiavau balandžio mėnesį, avėjau basutes. O kai grįžau, buvo sniegas...

– „Stalo teatre“ atliekate įvairiausias funkcijas, ne vien kūrybines: vairuojate, montuojate dekoracijas, koordinuojate komandos darbus, skaičiuojate pajamas ir išlaidas...

– Ir scenografės, butaforės bei krovikės darbus, tik siuvinėti kruopščiai nemoku. Mano mama – puiki rankdarbių meistrė. Jos draugės stebėdavosi: lekia žiemą kartą per savaitę laukais 15 km į sodą ir atgal vištų palesinti! O mamos siuvinėti darbai sudarydavo įspūdį, kad ji – salonų ponia. „Čia tos, kuri per laukus lekia, darbai?..“ – stebėdavosi draugės. Pati sunkiausia funkcija – vadovauti kolektyvui...

– Ištvermę įveikti „ilgas distancijas“ turbūt paveldėjote iš mamos... Koks dabar jūsų gyvenimo ritmas?

– Galbūt iš mamos paveldėjau ištvermę, o iš tėčio – nuostatą, jog visų indų pasaulyje neišplausi ir visų dulkių neišsiurbsi... Ritmas būna įvairus. Intensyviausias, kai artėja premjera. O dar papildomi darbai, šeima, trys vaikai, namas, kiemas... Ačiū Dievui, vaikai auga, padeda.

– Į „Stalo teatro“ veiklą jų neįtraukiate? Pavyzdžiui, Jūratės ir Dariaus Armanavičių („Nykštuko“ lėlių teatras, Kaunas) vaikai Zigmantas ir Paulina yra net tėčio režisuotą spektaklį „Pančas ir Džudi“ vaidinę 2007-aisiais.

– Šeima teatro veikloje dalyvauja neakivaizdžiai. Vyras Rimantas Šiekštelė ne tik morališkai palaiko. Išvertė „Eglės Žalčių karalienės“ tekstą į rusų kalbą. Būdavo ginčų dėl vertimo: kartais man reikėdavo tam tikro žodžio, kuris padėtų veiksmui. Dalyvavau verčiant, todėl vaidinti rusiškai nebuvo sunku. Ypač anksčiau save daug kritikuodavau, nevertinau savo kūrybos (kaip D. Tamulevičiūtė sakydavo: „Neužsiminėkite „samajiedstvom“, savigrauža, o veikite!). Vyro ir kompozitorės Snieguolės Dikčiūtės padedama išmokau konstruktyviai suvokti tai, ką darau, ir verbalizuoti.

– Kada prasidėjo jūsų kūrybinė draugystė su Snieguole?

– Susipažinome Snieguolės miuziklo „Katės namai“ repeticijų metu Valstybiniame jaunimo teatre (režisierius Ramūnas Rudokas, 2002). Snieguolė kūrė spektakliui muziką. Aš vaidinau ožką, šokau rokenrolą su Nerijumi Gadliausku... „Stalo teatro“ narė aktorė E. Zizaitė, kuri tuo metu laukėsi vaikelio, vaidino Kiaulę... Taigi visokių idėjų kupina Snieguolė vieną dieną pareiškė: „Noriu susitikti...“ Tada dirbau Lietuvos vaikų ir jaunimo centre įsikūrusioje „Nykštukų“ mokyklėlėje teatro mokytoja. Vaikams norėjau atskleisti, kokie gali būti įdomūs paprasti daiktai. Per vieną pamoką žaidėme su lentomis, per kitą – su kilimėliais, per trečią – su pagaliukais... Improvizavome, sekėme pasakas. Nenorėjau kartotis, kiekvieną savaitę ieškojau naujovių. Parodydavome ir tėvams, kaip galima kitaip – be barbių ir nindzių – žaisti su vaikais. Tai ir yra „Stalo teatro“ idėja, kuria remiamės. Teatras neturi nutolti nuo vaikų. Pažiūrėję mūsų spektaklius mažieji patys gali ką nors sukurti iš popieriaus, vilnos, vielos... Todėl ir kūrybines dirbtuvėles organizuojame prieš arba po spektaklių.

2004 m. Snieguolė paprašė parodyti, kaip dirbu su vaikais. Pasiūlė kartu kurti spektaklį „Bebenčiukas ir Barbė“ (pagal Jeronimo Lauciaus kūrinį). Sutikau net nepagalvojusi, ar sugebėsiu... Pasiuvau staltiesę su kalniukais ir ežerėlio bangelėmis. Beje, iš pradžių veikėme kaip „Knygos teatras“, skatinęs vienos leidyklos knygų pardavimą. Vietoj bilietų žiūrovai pirkdavo knygas.

Po pirmo spektaklio, kurį daug kur rodėme, laukė sunkūs metai: šeima sirgo, pinigų nebuvo, košmaras... Ir nusprendžiau: gana visokių „chi-chi, cha-cha“, gana darkytis šventėse. Norėjosi sukurti ką nors rimto. 2005-ųjų vasarą lėlių teatro dailininkė ir režisierė Loreta Skruibienė iš Alytaus pakvietė į tarptautinį lėlių teatrų festivalį „Aitvaras“. Vasarodama sodyboje pagalvojau apie

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Eglę Žalčių karalienę“, kuri mane lydėjo nuo vaikystės. Mama prieš miegą mums atmintinai deklamuodavo Salomėjos Nėries kūrinį. Bet aš rėmiausi pačiu mitu. Skaičiau šviesaus atminimo Gintaro Beresnevičiaus įžvalgas. Nutariau grąžinti skolą vaikystei, dalykams, kurie tada buvo labai brangūs...

Spektaklį kartu su Snieguole sukūrėme gana greitai. Minčių buvo daug, rėmiausi intuicija. 2005-aisiais Alytuje mūsų „Eglė Žalčių karalienė“ laimėjo du prizus: „Už režisūrą“ ir kaip „Geriausias festivalio spektaklis“. O virpėjau vaidindama!.. Baigėme – žiūriu, ateina apsiverkusios mano mama ir teatrologė Salomėja Burneikaitė iš Klaipėdos... Pataikėme (*juokiasi*). Labai jaučiu jungties su gamta, moteryste subtilumus. Beje, šį birželį numatome spektaklį „Eglė Žalčių karalienė“ vaidinti Šveicarijos lietuvių bendruomenėje.

Pirmieji mūsų spektakliai gimė namų virtuvėje, ant apvalaus medinio stalo... Vyras – į darbą, vaikai – į darželius, aš – į virtuvę repetuoti. „Bebenčiuko ir Barbės“ repeticijoms gavome kažkokį koridorių, degė viena lemputė. Repetavome ant grindų pasitiesusios staltiesę, vaikščiojo santechnikai, siūlė išgerti... Iš esmės buvo tarsi nesvarbu, kur dirbi. Svarbiausia – idėja, kuri jaudina ir įkvepia. Tada repeticijos vyksta kiekvieną minutę. Galvoje.

– Publika teatrą tapatina su patalpomis, pastatu, turinčiu savo istoriją, atmosferą. Turėdamas namus, teatras jau gali kurti individualią bendravimo kultūrą su žiūrovais: vienas „kvepia“ karštu šokoladu, kitas stebina vaikus didelėmis žuvimis akvariume... Nevalstybinių teatrų „benamiai“ aktoriai pasmerkti tampyti lagaminus, maišus...

– Nebuvome visiški benamiai – nuo 2006 m. vaidinome Valstybinio jaunimo teatro Salėje 99. 2007 m. pavasarį Jaunimo teatre dienos šviesą išvydo „Stalo teatro“ spektaklis-improvizacija „Gimimo diena“ (pagal P. Travers kūrinį „Merė Popins“). Tai buvo kūrybinio bendradarbiavimo su Ligita Skukauskaite pradžia. Ji iki šiol yra beveik visų mūsų spektaklių kostiumų dailininkė ir dvasios palaikytoja... O 2007-ųjų rudenį – „Peliukas gitaroje“. Šis spektaklis gimė egzotiškomis aplinkybėmis – festivalyje „Maskvietiškos atostogos“, kuriame rusiškai vaidinome „Eglę Žalčių karalienę“, susipažinome su lėlių teatro technologu Vladimiru Zacharovu iš Tomsko ir vasarą, nuvykę į jo unikalų „Gyvų lėlių teatrą“, dvi savaites repetavome, laukdami, kol jis pagamins mano rankai pritaikytą lėlę – peliuką. Kuriant spektaklį „Peliukas gitaroje“ prie mūsų komandos prisidėjo instrumentininkas, garso dizaineris Valdas Narkevičius. Elektrinės gitaros garsai vaikams sukeldavo džiaugsmo pliūpsnį.

Glaustis po kito teatro stogu nėra paprasta. Kartą 2009 m. paskambinote jūs: „Ar žinote, kad „Menų spaustuvė“ rengia rezidentų konkursą?“

– Tikrai? Jau neprisimenu...

– Tikrai, kaip tik tuo metu sėdėjau vaikų darželio salėje su savo mažaisiais aktoriais. Užpildžiau anketą, laimėjome rezidentūros konkursą. Į „Menų spaustuvę“ atėjome repertuare turėdami tris spektaklius: „Eglė Žalčių karalienė“, „Gimimo diena“, „Peliukas gitaroje“. Ir iki šiol sėkmingai joje reziduojame. Gera turėti namus. Namus kartu su daugeliu kolektyvų, panašių į mūsų... „Menų spaustuvėje“ šilta atmosfera, žodžiai vienaprasmiai, tarp eilučių nieko nėra, jaučiame palaikymą, pastangas padėti gerai sutikti žiūrovus, organizuoti spektaklį. Linkėčiau, kad Lietuvoje atsirastų daugiau tokių „Menų spaustuvių“...

Vienas iš „Stalo teatro“ sunkumų – repertuaro palaikymas. Rečiau vaidinami spektakliai užsimiršta, reikia juos repetuoti, tvarkyti dekoracijas. Pavyzdžiui, pernai po intensyvių gastrolių su spektakliu „Gandro dovana“ Kanadoje ir Farerų salose (beje, iš Farerų parsivežėme banginio kaukolę ir rengiamės ją personifikuoti naujai kuriamame spektaklyje „Didysis Dūdininkas ir liūto uodega“, kuriam pjesę parašė poetas Gasparas Aleksa) sulūžo ratelis, kurį iškeldavome reginio pabaigoje. Lagaminus oro uostuose mėto, kaip nori... Vėl reikia lėšų naujam rateliui, meistro jam perdirbti. Seniau staliaus darbus mano vyras atlikdavo, dabar – vyriausias sūnus Severinas, kuris dirba su medžiu, padeda... Mums svarbu, kad technologiniai scenografijos sprendimai būtų paprasti, pageidautina – ir lengvi (*šypsosi*) – neretai mes vienos, dvi aktorės, turime paruošti spektakliui dekoracijas ir rekvizitą.

– Turite tiek veiklos, kad šeimoje pyktis turbūt nėra kada?

– Būna visko, bet stengiamės... Bjauriausia, kai įvyksta kokia nors premjera, grįžtu namo (ne tik fiziškai, bet ir dvasiškai), o ten... remontas nepajudėjęs, kokie nors reikalai nesutvarkyti... Vyras – mikrobiologas. Mano teatrą jis supranta, o aš jo „mikrobų teatro“ – ne (*juokiasi*). Kai vaikai neklauso, pajuokauju, paberiu jo burtažodžių (kuriuos nelengvai ištariu): „Prašome klausyti, nes ateis „dezoksibribonukleininė rūgštis“ arba „triozofosfatizomerazė“, arba „fosfoenolpiruvatkinazė“ – bus jums!“

Už spektaklio „Tarmių stalas“ idėją esu dėkinga vyro giminei: šviesaus atminimo vyro tėvui dailininkui karikatūristui Algirdui Šiekštelei ir jo tėvui mokytojui, liaudies menininkui Vladui Šiekštelei. Vladas drožė iš medžio giminės skulptūrėles – galvas, biustus. Algirdas sode, kuriame dabar gyvename, ant vartų po stogeliu tas „giminės galvas“ buvo suklijavęs. Visi, ėjusieji pro šalį, girdavo gražius vartus. Deja, stogelis supuvo, „galvas“ pradėjo naikinti lietus, sniegas ir saulė... 2008-aisiais, kai laukiausi dukrytės Veronikos, ėjau pro šalį – lijo lietus – ir neapsikenčiau... Užlipau ant kopėčių ir pjūklu nuo vartų nupjoviau visas „galvas“ (turėjo būti geras vaizdas...). Parsinešiau jas namo, nušveičiau, konservavau, apverčiau senovišką dubenį, uždėjau „galvą“, pridėjau savo rankas – žiūriu, „personažas“! Taigi nuo 2008-ųjų pradėjo rutuliotis „Tarmių stalo“ idėja, kuri virto premjera 2013-aisiais. O vyras Rimantas ir sūnus Severinas padėjo atlikti medžio darbus spektakliui. Kėdės „vaizduoja“ atskirų regionų sodybas: suvalkiečiui (Saulius Čėpla) ji pagaminta su skaitliukais; dzūkės (Jurgita Orlovaitė) kėdė – su užuolaidėlėmis, verpimo rateliu, „džiovintais grybais“ – ritelėmis; žemaitei (E. Zizaitė) taburetėje įrengtas „vandens malūnas“, „sviestamušė“, krosnis; aukštaitei, kurią aš vaidinu, – grėblys...

Kurdama spektaklio scenarijų ir scenografiją rėmiausi Norberto Vėliaus monografija bei straipsniais, sudėtais į knygą „Baltų mitologija iš sakalo skrydžio“ (parengė Pranas Vildžiūnas), studijavau tarmių atlasus, klausiau begalę įrašų, perskaičiau daugybę lietuviškų pasakų, konsultavausi su Lietuvos kalbos instituto darbuotojais. Jau 2008-aisiais norėjau sukurti monospektaklį „Keturi kampai“, bet supratau, kad turi vaidinti keturi aktoriai...

– Kodėl?

– Vienam įtikinamai ir natūraliai keturiomis tarmėmis šnekėti sunku. Studijų metais dėstytoja V. Vaitkevičiūtė neleido vienam studentui žemaitiškai kalbėti: „Šios tarmės nėra tavo kraujyje.“ Mūsų spektaklyje natūraliausia yra tikra žemaitė E. Zizaitė, komiškų šaržų ir teatrinių pokštų meistrė. Liūdna, bet tarmės po truputį traukiasi iš mūsų tautos gyvenimo. Dėl daugelio priežasčių. Turbūt čia ir bendrinės kalbos švarinimas, ir okupacija turėjo milžiniškos įtakos, o ir aplinkinių požiūris į kalbantįjį tarmiškai: „Žiū, kaimietis!“ Apmaudu, kad aš nemoku kokios nors tikros tarmės. Esu „maišyta“ suvalkietė – alytiškė. Tarmių mums reikia mokytis kaip kokios užsienio kalbos. Norėjau, kad spektaklyje suskambėtų kiekvienos lietuviškos tarmės „muzika“.

– Kaip sekėsi vadovauti kolegoms, režisuoti? Intymiai ir subtiliai pasaką apie Bezduką spektaklio „Tarmių stalas“ pradžioje seka aktorė J. Orlovaitė. O kokios aktoriaus S. Čėplos savybės imponuoja?

– Su Sauliumi kartu vaidiname antrame spektaklyje („Gandro dovanoje“ jis pakeitė Jokūbą Vilių Tūrą, o šis – prieš tai vaidinusį Darių Rakauską). Kiekvieno režisieriaus svajonė, kad aktorius būtų lankstus. Saulius labai imlus, geranoriškas, pagavus, improvizuojantis, turi gerą humoro jausmą. Iš dramos teatro atėjusiems animuoti daiktus nėra lengva...

Nelengva buvo man, vaidinant pasaką „Dangus griūva“, pasivyti kolegas. Aktoriaus ir režisieriaus profesijų susidūrimas – slidus. Negali repetuoti visu pajėgumu kaip aktorė, nes reikia akylai stebėti spektaklio vyksmą ir vertinti trūkumus. Tačiau atėjus tam tikram laikui turi pamiršti, kad tu režisierius, ir „nerti“ į vaidybą. Turbūt tas momentas ir sunkiausias.

Dabartinė „Stalo teatro“ komanda džiaugiuosi: jaučiu kiekvieno nario geranoriškumą, suinteresuotumą, norą kurti, prisidėti prie teatro gyvavimo tuo, kuo sugebi, ir dar daugiau... „Stalo teatras“ kiekvienam iš mūsų yra brangus, jaučiu, kad svajonė pildosi – radau bendraminčius.

– Kaip spektaklyje atsirado „žaidimai garsu“?

– „Stalo teatro“ spektakliams būdinga, kad aktoriai muzikuoja, kuria garsinę aplinką patys arba profesionalūs muzikantai muzikuodami tampa aktoriais. Kartu su kompozitore S. Dikčiūte muzikos, kaip ir kitų „Stalo teatro“ spektaklių elementų, nenorime nutolinti nuo žiūrovų. Nenorime jų apgaudinėti „atmosferiniais“ šydais. Stengiamės, kad visuose spektakliuose muzika būtų atliekama scenoje. Kai dėl įvairių priežasčių to kartais nepavyksta įgyvendinti, tenka leisti įrašą. Tačiau siekiame, kad muzika būtų visavertė pastatymo dalis. O šiame spektaklyje puodai, dubenys, akmenys, skaitliukai ir t. t. panaudojami, kai kuriame garsus. Ir šviesa svarbus elementas. Mūsų spektaklius šviečia šviesų dailininkas Tadas Juozapaitis. „Šviestukas“ teatre svarbu: išjungs šviesą – vaidink, kiek nori! (*Juokiasi*).

– Atpasakoti siužetą jums ne itin svarbu. Neeiliuojate posmų. Ir „Trimis paršiukais“ jūsų nesugundysi...

– Kodėl? „Statybininkų pasakose“, kurias seku Pasakų pirmadienių metu („Menų spaustuvėje“) mažyliams, yra ir „Trys paršiukai“, ir „Jaučio trobelė“, ir „Mažųjų statybininkų seminaras“ (*juokiasi*) – duodu popieriaus, įvairių kamštelių, ir vaikai stato namus. Vilkas pučia – nė vieno namo nenupučia! „Nėra ko bijoti vilko, jei namo sienos visus vėjus atlaiko!“ – sakau jiems. Taip kovojame su baimėmis...

Kalbant rimtai, medžiaga turi jaudinti, įkvėpti; „Trys paršiukai“ kurti didesnio spektaklio neįkvepia. O turiu pasakų, mitų, kurie laukia savo laiko...

Svajonė? Būsiu banali, bet norisi turėti patalpas, kuriose galėtume repetuoti, laikyti dekoracijas, susiburti. „Menų spaustuvėje“ nėra sąlygų sandėliuoti. O turto pas mus daug – 12 spektaklių repertuare! Pavyzdžiui, „Vėjų Motės“ dekoracijas, apšvietimą, efektus reikia montuoti tris valandas, paskui suvaidinti monospektaklį, tada išmontuoti, pakrauti, iškrauti... Uf! Norisi, kad Lietuvos valstybėje atsirastų kitoks požiūris į vaikus, į jiems skirtą teatrą ir būtų skiriama tiek lėšų, sudaryta tokia finansavimo sistema, jog visi galėtų pamatyti gerus spektaklius, o teatralai juos garbingai kurtų nedrebėdami dėl rytojaus duonos kąsnio, nebijodami sąskaitos už patalpų nuomą ir laiku atsiskaitydami su samdomais darbuotojais. Juk teatras vaikams, o tuo labiau kamerinis, negali užsidirbti iš spektaklių. Tuomet bilietai turėtų būti keturgubai brangesni.

– Ką jums reiškia „Auksinio scenos kryžiaus“ įvertinimai? Šiemet stebėjau apdovanojimų ceremoniją Panevėžio J. Miltinio dramos teatre – aktoriai, suaugę žmonės, emocijas teatro fojė reiškė kaip vaikai – šėlo, šokinėjo, plojo rankomis, šūkavo...

– Aktoriai – emocijų žmonės. Šlovė svaigina... Džiaugiuosi ir aš: mes, mažas „Stalo teatras“, galime konkuruoti su valstybiniais lėlių teatrais, net aplenkti juos...

„Gandro dovana“ reikalauja subtilios aktorinės partnerystės, kūrybinio jautrumo, veikimo „čia ir dabar“. Negali iš lovos atsikėlęs ir atlėkęs suvaidinti spektaklio, pavyzdžiui, apie pasaulio sukūrimą... Turi prieš tai „pabūti mite“, paieškoti kitokių, nebuitinių santykių su kolegomis...

Gali atrodyti, kad „Avinėlio kelionėje“ (2010 m. Klaipėdos tarptautiniame lėlių teatrų festivalyje „Karakumų asilėlis“ laimėjo vaikų žiuri diplomą) mes tik skysčius pilame po grafoprojektoriumi, o iš esmės tas pilstymas yra aktorių šokis. Net dubens padavimas, juostos su gyvūnų piešiniais traukimas paklūsta mito ritmikai. Negalima prieš spektaklį kalbėti nesąmonių, blaškytis. Vaikai – jautriausia publika. Šalta nosimi pavaidinsi – neklausys tavęs... Spektaklis *įvyksta*, kai pasieki jų širdis. Tarsi ilgai meditavęs nutapytumei paveikslą vienu brūkšniu, vienu potėpiu...

„Stalo teatro“ archyvo nuotrauka

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

„Vabzdžių dresuotojas“ pasakoja apie erdvinės animacijos pradininką Vladislovą Starevičių.

Gediminas JANKAUSKAS

Kino mėgėjų filmai „Romuvoje“

Visokių sąjungų ir draugijų tarpukario Lietuvos Laikinojoje sostinėje tikrai netrūko: kauniečiai buvo aktyvūs, mielai dalyvavo profesinėje ir visuomeninėje veikloje, lankė viešas paskaitas, visokius būrelius ir komitetus. Nors kinas nebuvo pigi pramoga, kino teatrų (anuomet jie vadinti „kinematografais“) savininkai nesiskundė žiūrovų stygiumi – filmai buvo populiarūs, be to, Lietuvą pasiekdavo tuoj pat po jų premjeros užsieniuose. Savo profesionalaus kino buvo mažoka, bet ir iš kur jo tuometinėmis sąlygomis galėjo daug rastis?

Mėginimų pakeisti padėtį aptinkame nemažai. Štai 1925 m. vasario 14 d. Kaune įkurta Lietuvos kinematografininkų sąjunga, kurios steigėjai žadėjo rūpintis ekonominiais bei kultūriniais kino darbuotojų reikalais. Sąjungą sudarė tikrieji ir garbės nariai. Tikruoju nariu galėjo tapti kiekvienas kino teatro savininkas, sumokėjęs 10 Lt už registraciją ir kas mėnesį mokantis nario mokestį. Atvėrė duris visokiausios aktorių mokyklos, imtos steigti pirmosios kino studijos („Akis“, „Lietfilm“), atsirado entuziastų, kurie pradėjo sukti dokumentines ir vaidybines *filmas*. Valdžia neskubėjo remti savų talentų, nors 1932 m. vidaus reikalų *ministerio* įsaku įpareigojo kino teatrų savininkus kiekvieną seansą pradėti bent 120 metrų ilgio (apie 4 min. trukmės) lietuviška kino kronika.

Tautiečiai buvo aktyvūs ir vertindami filmus. Įvairių ideologinių krypčių laikraščiuose ir žurnaluose pasklido susirūpinimo kupini straipsniai. Jau 1923 m. spaudoje pasirodė atsišaukimas: „Visuomene, Valdžios ir Tautos atstovai, atsigodykite.“ Jame nurodoma, jog ekranus užtvindę filmai jaunimui daro nepataisomą dvasinę žalą. Atsišaukimą pasirašė daugelis žymių visuomenės veikėjų, profesorių. O Adomas Dambrauskas-Jakštas, konstatuodamas, kad filmai žiūrovo psichiką nuodija labiau negu alkoholis ir nikotinas, net siūlė sukurti Antikinematografininkų („kino nelankytojų“) draugiją, kurios nariai patys į kiną neitų ir ragintų taip elgtis kitus[1].

Netrūko ir grandiozinius planus brandinančių žmonių, kurie žadėjo kurti įspūdingus vaidybinius filmus apie didingą Lietuvos praeitį ir jos veikėjus. Buvo net užsimota organizuoti bendrą Estijos, Lietuvos, Latvijos ir Suomijos kino kronikos gamybą. 1931 m. šią idėją inicijavo estai, o jau po metų Kaune įsteigta bendrovė „Liet-art-film“: valdybos pirmininku paskirtas dailininkas Mstislavas Dobužinskis, tapti jo pagalbininku buvo kalbinamas tada Kauno valstybės teatre dirbęs aktorius Michailas Čechovas. Bendrovė pasišovė „gaminti kino kronikas, krašto apžvalgas, krašto pažinimo ir kitokius filmus ir juos demonstruoti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje“[2].

Šiandien norime prisiminti ir pagerbti tuos kino entuziastus, kurie vadino save mėgėjais, nors be kino savo gyvenimo neįsivaizdavo. Būtent jie kelis dešimtmečius ištikimybę „dešimtajai mūzai“ įrodinėjo eksperimentuodami su 16 ir 8 milimetrų pločio kino juostomis. Balandžio 24 ir 25 d. Kauno „Romuvoje“ bus galima pamatyti pirmą (tikėkimės, kad ne vienintelę) kino mėgėjų kino programą, pavadintą „Kauno pavasaris 2014. Retro“.

Pradininkas – Stepas Uzdonas

Neprofesionalusis kinas pripažinimo sulaukė 1931 m. Briuselyje. Šiandien tai didelė organizacija, tapusi UNESCO padaliniu, kuris vadinamas UNICA.

Lietuvos kinematografininkų mėgėjų sąjunga taip pat įkurta 1931 m. gegužės 2 d. Kaune. Jos steigėjas ir pirmasis pirmininkas – kino operatorius Stepas Uzdonas, kurio filmai dažnai buvo giriami anuometinėje spaudoje. Naujai įsteigta organizacija vienijo 183 narius. Darbštumu ir operatyvumu pagarsėjęs S. Uzdonas 1932-1935 m. pagamino apie 70 dokumentinių filmų ir net užsimojo kurti vaidybinį filmą „Kęstučio mirtis“, bet šie planai žlugo, įvedus kino koncesiją ir visus kino gamybos reikalus patikėjus monopolininkui Jurgiui Linartui.

Antrojo pasaulinio karo metais bei pokariu mėgėjišku kinu domėjosi tik pavieniai asmenys, neturintys šioje srityje patyrimo. Tačiau ilgainiui saviveiklinis kinas subrendo. Kino mėgėjų sukurti filmai tapo žinomi ne tik Lietuvoje, bet ir kaimyninėse respublikose.

Mėgėjiško kino lopšiu galima laikyti Kauną ne tik todėl, kad čia buvo įkurta Lietuvos kinematografininkų mėgėjų sąjunga: 1957-1960 m. mėgėjiško kino entuziastai būrėsi prie tuometinio Kauno medicinos instituto, Kauno politechnikos instituto, Kauno radijo gamyklos. Ypač stipri buvo Kauno radijo gamyklos saviveiklinė studija „Banga“, kuriai daug energijos paaukojo iš sovietinio lagerio grįžęs prieškario dokumentinio kino pradininkas S. Uzdonas. „Bangoje“ subrendo tokie kinui gabūs kino mėgėjai kaip Česlovas Norvaiša, Rimantas Kauza, Juozas Sakalauskas, Zenonas Tarakevičius, Antanas Steponavičius ir kt. Saviveiklinis kinas aktyviai plėtojosi ir kituose Lietuvos regionuose – čia pirmenybė atitenka Vilniaus, Šiaulių aukštųjų mokyklų kino entuziastams, gabiems Kėdainių, Pasvalio, Panevėžio kino mylėtojams.

Kino mėgėjų sąjungos įkūrėjas Stepas Uzdonas.
Algirdo TARVYDO nuotrauka

Šis sąjūdis subrandino būtinumą Lietuvoje įsteigti kino mėgėjų draugiją, kurios skyriai, apimantys ir aplinkinių rajonų kino saviveiklininkus, atidaryti keliuose respublikos miestuose. „Remiantis Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1966 m. liepos 30 dienos nutarimu Nr. 329 „Dėl siaurajuostės kinematografijos vystymo ir jos panaudojimo mokymo reikalams bei politinio švietimo darbui“, pritarta Valstybinio kinematografijos komiteto ir kino mėgėjų pasiūlymui įsteigti Lietuvos TSR kino mėgėjų draugiją, veikiančią ūkiskaitiniais pagrindais. Nutarimu patvirtinti draugijos įstatai, etatų sąrašas bei mokos fondas. Vilniaus miesto vykdomasis komitetas buvo įpareigotas draugijos valdybai suteikti patalpas kūrybiniam bei metodiniam darbui. Stambiausiuose respublikos miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje) įsteigti LKMD skyriai, kurių tikslas – dalykiškai ir operatyviai teikti visokeriopą paramą ir individualiems kino mėgėjams, ir kino mėgėjų kolektyvams... 1995 m. spalio 26 d., vadovaujantis LR Visuomeninių organizacijų įstatymu, Teisingumo ministerijoje Lietuvos kino mėgėjų draugija buvo perregistruota į Lietuvos kino mėgėjų sąjungą (LKMS)“[3].

Kiek gi metų mėgėjiškam kinui?

Lietuvos (TSR) Kino mėgėjų draugijos valdybos pirmininkas Vytautas Baniulis (1930-2011) straipsnyje „Kuriant respublikos metraštį“, apžvelgdamas tokio kino panoramą, rašė: „Šiemet sukanka dvidešimt metų nuo pirmojo mėgėjiško kino festivalio, o kiek gi metų mėgėjiškam kinui Lietuvoje, gana sunku nustatyti. Pirmųjų kino mėgėjų Vladislovo Starevičiaus, Antano Račiūno, Juozo Vaičkaus, Stasio Ušinsko darbai šiandien jau puošia lietuvių ar net pasaulinė kino istoriją. Ir dabar kino mėgėjų veikloje aktyviai dalyvauja kaunietis Steponas Uzdonas, jau ketvirtojo dešimtmečio pradžioje triūsęs prie nacionalinės lietuvių kinematografijos lopšio. Tiesa, tai atskiri faktai, nes tais laikais kinematografas buvo gana brangus ir sunkiai prieinamas malonumas, tad apie masinį pobūdį kalbėti neišeina. Tik Tarybų valdžios metais mėgėjams atsivėrė neregėtos kūrybinės galimybės. Tačiau iškilo nauja problema – kokiu keliu turi eiti kino mėgėjas. Vieni filmai buvo tiesiog „judančios šeimyninės fotografijos“, neturinčios jokios estetinės vertės, kituose, atvirkščiai, stengtasi kopijuoti profesionalų kinematografą, viską daryti „kaip tikrame kine“. Kino mėgėjų draugija ir ėmėsi reguliuoti šį sudėtingą kūrybinį procesą.

Šiandien (1978-aisiais, – *G. J.*) joje daugiau kaip du tūkstančiai kino saviveiklininkų, susibūrusių į didesnius ar mažesnius kolektyvus. Tokių sambūrių respublikoje jau šimtas šešiasdešimt aštuoni. Subūrėme kino mėgėjus į penkias geografines zonas. Jos veikia savivaldos principu: renka savo valdybą ir jos pirmininką, organizuoja metodinį-kūrybinį darbą. Atsirado

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

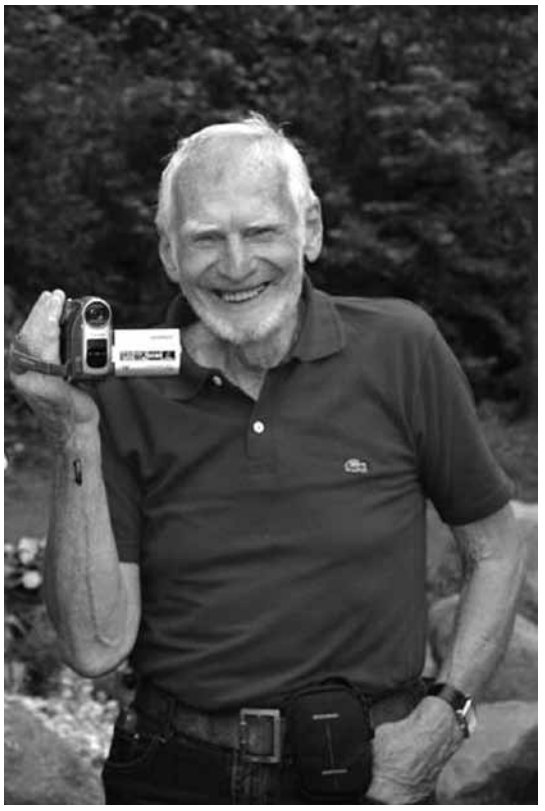

Vitolio Laumakio auto(foto)portretas.

kino mėgėjų studijos: „Banga“ Kauno radijo gamykloje, „Mėgėjas“ Kėdainiuose, „Vaivorykštė“ Raudondvaryje, „Vilnis“ Vilainiuose, Kėdainių rajone, „Aušra“ Vilniuje, turinčios savą, specifinį kūrybinį braižą.“

Festivaliai ir apdovanojimai

Lietuvos kino mėgėjams sovietų valdžia dėmesio negailėjo: rengti tradiciniai kino kūrėjų susitikimai su darbo kolektyvais gamyklose ir įmonėse, taip pat visokiausi kino festivaliai. Iš jų išsiskyrė Tarptautinei moters dienai skirtasis Vilniuje, „Kauno pavasaris“ Kaune (nuo 1978 m. jame dalyvavo ir socialistinių šalių atstovai), satyrinių filmų festivalis Panevėžyje, dokumentinių – Klaipėdoje, galų gale – zoninės ir respublikinės peržiūros, Pabaltijo festivaliai.

Gerai su kino mėgėjų reikalais susipažinęs V. Baniulis (jis nuo 1963 iki 1974 m. buvo ir LTSR valstybinio kinematografijos komiteto pirmininkas) liudijo, kad lietuvių autorių kūryba nelikdavo nepastebėta respublikoje ir už jos ribų: „Brno (Čekoslovakija) tarptautiniame kino festivalyje vienas pagrindinių prizų atiteko panevėžiečio A. Maciulevičiaus filmui „Kam girnos – muzika“, Belgrado tarptautiniame festivalyje sidabro medaliu buvo apdovanotas vilniečio A. Puipos „Randas“, tarp TSRS-Suomijos kino festivalio Helsinkyje laureatų – V. Blinstrubo „Paskutinis“, o kėdainiečio V. Laumakio „Te visad šviečia saulė“ – vienintelis lietuviško kinematografo atstovas, apdovanotas Kanų kino festivalyje medaliu. Pirmajame sąjunginiame festivalyje Maskvoje prizų derlius buvo ypač gausus – iš 13 mūsų filmų net 10 premijuoti“[4].

Tik kino mėgėjų dėka Lietuvoje kurti animaciniai (sovietmečiu jie buvo vadinami multiplikaciniais) filmai, reikalaujantys didelio kruopštumo ir kantrybės. Anot V. Baniulio, „dėmesys multiplikacijai atvirkščiai proporcingas jos kūrimo galimybėms. Iki šiol kino mėgėjai – vienintelė reali jėga, kurianti ir propaguojanti multiplikacinius filmus respublikoje. Sukurta daugiau kaip šimtas multiplikacijų. Turint omenyje menkas mėgėjų technines galimybes ir multiplikavimo proceso sudėtingumą, tai kone žygdarbis. Nors daug mūsų filmų pažymėti sąjunginiuose ir tarptautiniuose festivaliuose, o jų autoriai – Z. Tarakevičius, A. Deltuva, J. Lauraitis, N. Freimanas, V. Kasevičius – tapo savo reikalą gerai išmanančiais multiplikatoriais, tačiau tai, sakyčiau, vienkartiniai džiaugsmai. Tik vienas filmas „Vilkas ir siuvėjas“, ilgametis Z. Tarakevičiaus darbas, buvo išleistas į sąjunginį ekraną. Kinas, ypač multiplikacinis, reikalauja materialinės techninės paramos. Mėgėjų filmai pakankamai profesionalaus lygio, bet tai dar ne profesionali multiplikacija. Profesionaliame kine galimybės daug didesnės. Bet gera pradžia padaryta.“

Vytautas Baniulis. ***Algirdo TARVYDO nuotrauka***

„Kauno pavasaris 2014. Retro“

Jau keletą metų sklando idėja surinkti išlikusias 16 ir 8 mm pločio lietuvių kino mėgėjų juostas, jas skaitmenizuoti archyvui (šis darbas jau realiai daromas) ir rengti tokio kino peržiūras. Geriausiai, žinoma, būtų atgaivinti „Kauno pavasario“ tradicijas. Kai kurios juostos, gaila, neišliko, bet visgi nemažai jų dar saugomos šeimyniniuose archyvuose. Todėl balandžio 24 ir 25 d. Kauno „Romuvos“ kino teatre vyks kino mėgėjų festivalis „Kauno pavasaris 2014. Retro“ (renginys nemokamas). Keturi seansai pristatys bendrą kino mėgėjų sambūrio panoramą ir plačiau supažindins su kai kuriais autorinio kino atstovais. Kadangi lietuvių kino pradininku laikome Kaune nuo 1909 m. pirmuosius filmus kūrusį Vladislovą Starevičių, su šiuo unikalaus menininko palikimu supažindins „Vabzdžių dresuotojas“ (ketvirtadienis 14 val.). Prodiuserės Rasos Miškinytės 2008 m. inicijuotas tarptautinis dokumentinis projektas (režisieriai Linas Augutis ir Donatas Ulvydas) labai originaliai pristato „Stebukladario iš Kauno“ (taip savo knygą apie V. Starevičių pavadino kino istorikas Vytautas Mikalauskas) kūrybą. Estafetę iš šio erdvinės animacijos pradininko perims Zenono Tarakevičiaus „Vilkas ir siuvėjas“ bei Arūno Gliaudžio ir V. Žeimio „Pufas“.

Antrasis ketvirtadienio seansas (15.30 val.) skirtas Juozo Ruzgo filmams „Stipendija juokiasi“, „Kartais pavasarį“, „Orbita“, „Malūnininko sapnas“.

Trečiajame seanse (penktadienis, 14 val.) bus pagerbtas Vitolis Laumakys – ryškus savo kartos kinematografininkas, gimęs Kaune 1929 m. spalio 22 d. Jo mama Julija dirbo ekonomiste Finansų ministerijoje, o tėtis Jonas buvo Kauno jaunimo teatro aktorius, Nepriklausomos Lietuvos savanoris, apdovanotas už Širvintų-Giedraičių mūšius. Su jam būdinga autoironija V. Laumakys taip apibūdina kai kuriuos savo biografijos faktus: „1948 metų spalio mėnesio 15-osios naktį „Saulės“ gimnazijos sidabrinio brandos atestato savininką pažadino pulkelis gerai rusiškai kalbančių enkavedistų. Apvertę butą žemyn galva, pasiūlė vykti į būstinę trumpam pokalbiui, po kurio, davę pamąstymams 10 metų už „tėvynės“ išdavimą (pogrindinė spaustuvė, laikraštėlis „Laisvės žygis“, lapeliai) ir veltui nuvežę į Vorkutos šachtas, leido sugrįžti 1955 metų liepą...“ Savam kaily netilpdamas, 1962 m. įkuria Kėdainių kino studiją „Mėgėjas“, kuri egzistuoja iki šiol. Archyve – 75 baigti ir nebaigti filmai (iš jų sudaryta 61 filmo kolekcija, 2013 m. įtraukta į UNESCO respublikinį registrą „Pasaulio atmintis“).

Pamatysime šiuos V. Laumakio filmus: „Te visad šviečia saulė“, „Berlincheno trikampis“, „Robertas Robertui“, „Aristavos raguotis“, „Kanabėkas sename mieste“, „10 mėnesių ir 10 dienų“, „Tegyvuoja laurai“.

Festivalį „Kauno pavasaris 2014. Retro“ 15.30 val. pabaigs Kino mėgėjų rinktinių filmų seansas, pavadintas „Popuri“. Jame bus rodomi šie filmai: „Vodka“ (režisierius Arūnas Gliaudys), „Viskas iš obuolių“ (režisierius Romualdas Povilaitis), „Aplink rublį“ (režisierius Arvydas Kuzminskas), „Bulvė“ ir „Bumerangas“ (režisierius Narcizas Freimanas, Andrius Deltuva), „Procesas“ (režisierius Evaldas Darškus), „Batų kaina“ ir „Žemė“ (režisierius Česlovas Norvaiša).

[1] Jakštas A. Kaip kovoti su blogais kinematografais // „Rytas“, 1924, spalio 21;

[2] Įsisteigė lietuvių filmų meno bendrovė // „Naujoji Romuva“, 1932, rugpjūčio14;

[3] http://www.kinomegejai.lt/index.*php?page=Kinomegejai-Lietuvoje;*

[4] Kuriant respublikos metraštį // „Literatūra ir menas“, 1978 m., kovo 18 d.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

www.nemunas.net ▪ 2014 m. balandžio 24–gegužės 7 d., Nr. 16 (910)

Edgaras ŽEMANTAUSKAS (VGTU).

Kristina SABAITYTĖ

Dešimt plius vienas

Kai kalbama apie didelius, gausius renginius, dažniausiai pradedama nuo matematinių duomenų. Vėliau paaiškės, kas yra vienuolika, o pradžiai tenka suskaičiuoti keturis universitetus, susibūrusius imtis bendros kūrybinės veiklos. Vadybos ir ekonomikos, Mykolo Romerio, Vilniaus Gedimino technikos universitetai ir Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas sudaro gana keistą draugiją, kurioje šiuo atveju skleidžiasi kūrybines galias skatinanti iniciatyva, nors beveik visose šiose aukštosiose mokyklose ruošiami „griežtų“, tiksliųjų sričių specialistai: teisininkai, verslininkai, ekonomistai, finansininkai. Paneigti tokią priešpriešą stengiasi tęstinio renginio „X ir I“ sumanytojai, kviečiantys studentus domėtis menu, išmėginti jėgas praktinėje veikloje. „Kūrybingumas yra vienas šiandienos ekonomikos variklių, o mokslininkams ir švietėjams – vienas svarbiausių veiklos objektų, dažnai keliantis daugiau klausimų nei atsakymų, atskleidžiantis vis naujų sluoksnių tiek individualaus, tiek grupinio kūrybingumo srityse, jų panašumuose ir skirtumuose“, – tiksliųjų mokslų ribas iki kūrybinio lauko mėgina plėsti renginio strateginės plėtros direktorius Vilius Kontrimas.

Idėja išeiti iš įprastų auditorijų ir prisistatyti platesnei publikai kilo dailininkui ir ISM docentui Edmundui Brazauskui. Meno studijos griežtųjų mokslų studentams išjudina dešinįjį smegenų pusrutulį, o tada jie ima tobulėti visomis prasmėmis. Dėstytojas pastebi, jog dažniausiai gabiems žmonėms sekasi viskas – ir kūryba, ir profesinė veikla – nes rimtai dirbant galima be galo daug pasiekti. Kiekvienoje asmenybėje pažadinamas kūrybiškumas, vaizduotė, fantazija, žvilgsnis į plačius horizontus, jei tik žmogus leidžiasi tokiu keliu vedamas. Dailės akademijos studentai šioje grupėje – vieninteliai formalistai, turintys kiek kitokių tikslų. Jų kryptys slenka šalia, tačiau ne iki galo sutampa.

„X ir I“ – tai renginių ciklo pavadinimas, suskaičiuojantis jame dalyvaujančius studentus (po dešimtį iš kiekvieno) ir vieną vadovaujantį pedagogą. Visi jie pristato savo darbus universitetų salėse, o vėliau rengia konferenciją su kūrybos aptarimais, pranešimais, diskusijomis... Taip dalijamasi ir bendraujama, nes Kaune akademinė bendruomenė susitinka ne taip dažnai, kaip turėtų. Žinios ir idėjos sunkiai skverbiasi pro universitetų sienas į viešąją erdvę ir sudaro naujas jungtis. Iki šiol paroda aplankė ISM ir MRU, o dabar ji pristatoma Vilniaus Gedimino technikos universitete. Eilės dar laukia Dailės akademija.

Pedagogai įsitikinę, jog meno, mokslo ir net tikėjimo sferose veikia universalūs, gal tik šiek tiek koreguojami modeliai. Tiesa, utilitarinės baigties veikloje pradinę idėją, jos įgyvendinimo struktūrą dažniausiai turi lydėti tam tikra sukuriama organizacija, kuri nėra lanksti, lengvai keičiama ar tobulinama. O mene su savo idėja esi toks laisvas, kad gali pasiekti beveik neįmanomų dalykų. Kai susiduria esama ir įmanoma realybė, išsikristalizuoja absoliučiai netikėti, nauji ir unikalūs junginiai. Struktūra, santūrumas, sąmonė, nauda, konstruktai – visomis šiomis kategorijomis besivadovaujantys jauni žmonės susirenka į tiksliųjų mokslų pakraipos universitetus, vėliau pamažu įgyja kiek kitokių galimybių. Vaizduotės galia jiems leidžia skleistis ir profesinėje veikloje priimant daug drąsesnius sprendimus, žvelgiant į platesnes erdves.

Meno studijos prasideda bendruoju išsilavinimu, nes klasikos analizė leidžia perprasti formos ir turinio, energijos ir struktūros santykius, tėkmę ir kismą. Tuomet ateina eilė savai kūrybai. E. Brazauskas teigia, jog nė vienas studentas nebūna rankose laikęs teptuko, ir tai yra pats didžiausias smagumas, tikras iššūkis. Atėjusieji į dailininko studiją prie molberto atranda save, susidomi ir užsikrečia šia veikla. Būna, pasilieka ilgam, užmiršta išeiti metų metus. Tiesa, ne visi stovi prie drobės – darbų žanrai įvairūs, tačiau parodoje pristatoma tik tapyba, kad nebūtų blaškančio pertekliaus ir chaoso.

Studentų darbuose veriasi itin plačios erdvės, kuriose jie reiškia savo idėjas, emocijas, nuojautas. Abstraktusis suvokimas, spalvos, ritmai, raštai čia yra pagrindiniai informacijos šriftai. Labiausiai akcentuojama vaizduotės galia, kuri atskleidžia ir autentišką jauno žmogaus žvilgsnį į aplinką, joje vykstančių reiškinių interpretacijas ir fantazijos polėkį. E. Brazauskas pabrėžia, kokias sudėtingas užduotis – prasiveržti pro regimybės luobą ir bent šiek tiek pasistūmėti transcendentualumo link, kuris ir lemia esminę pažangą, – turi įveikti iki tol tokios patirties neturėję studentai. Be abejo, nei racionalumas, griežta logika, nei intuicija, iracionalumas, transcendencija neturi dominuoti, o tik sudaryti subalansuotą visumą. Kai apibrėžiamas toks bendras kūrybinio lauko reikšmės ir prasmės laukas, labiausiai rūpimas temas ir motyvus studentai jau gali rinktis patys. Todėl meno istorija neskaidoma į fragmentus, o tik pristatoma kaip labai dėsningas, nuo racionalumo iki iracionalumo balansuojantis procesas. „Kūryba leido pažinti save kitokį – atskleisti individualių savo asmenybės ypatybių suvokimą, savo ir kitų unikalumo pripažinimą, vertinimą, komunikabilumą, gebėjimą spręsti problemas ir pritaikyti žinias“, – tokius auklėtinių pasikeitimus pastebėjo dėstytoja E. D. Rakauskaitė.

Taip studentai nuo kūrybinio lauko pažinimo pereina prie savo tapatybės paieškų, o tada menas, kūrybos procesas tampa viena iš bendravimo galimybių bendriausia šio žodžio prasme. Tokia komunikacija, kuri svarbi ne tik menininkams.

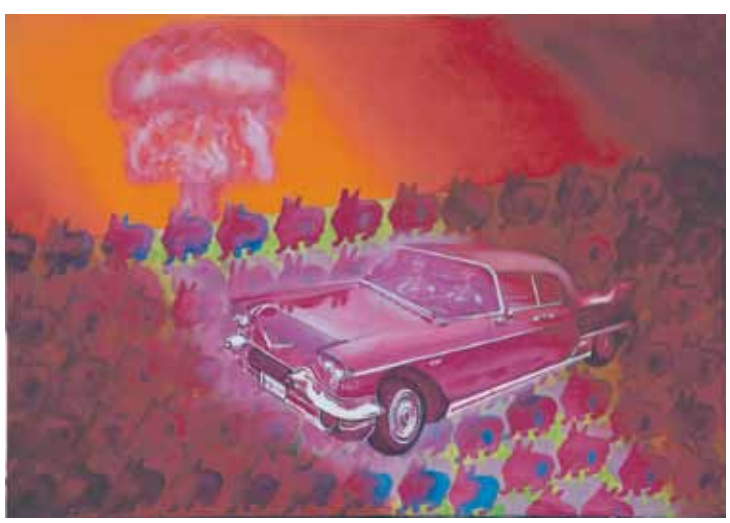

M. KUŠLYS (ISM).

D. VASILIAUSKAS (VDA KF).

Ugnė KONDROTAITĖ (MRU).

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIOS RĖMIMO FONDAS

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Kapitonas Filipsas“

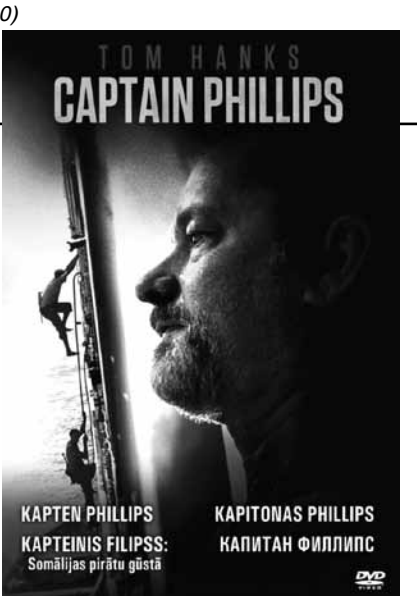

Kapitonas Filipsas“ („Captain Phillips“) Drama. JAV, 2013 m. Rež. Paulas Greengrassas. Vaidina: Tomas Hanksas, Catherine Keener, Maxas Martini, Michaelas Chernusas, Chris Mulkey, Corey Johnsonas. DVD: „Videoline“.

Kaip Somalio piratai grobia svetimus laivus ir reikalauja išpirkos už įkaitų grąžinimą, girdime kasmet. Anksčiau ar vėliau apie tai turėjo būti kuriami filmai, kuriuos mielai žiūrėtų viso pasaulio žmonės, nes narsių didvyrių kova su banditais žiūrovus domina. Tai aštuntojo dešimtmečio pabaigoje įrodė net anuometinėje Sovietų Sąjungoje sukurtas filmas „XX amžiaus piratai“, ilgai buvęs pelningiausių rusiškų filmų lyderiu.

2009 m. balandį viso pasaulio žiniasklaida pasakojo kvapą gniaužiančią istoriją, kaip kelias dienas Somalio piratų nelaisvėje išbuvusį laivo „MV Maersk Alabama“ kapitoną Ričardą Filipsą nuo ginkluotų banditų išgelbėjo į dramatiškų įvykių vietą atvykusio JAV karinio laivo „Bainbridge“ profesionalai. Per šią operaciją buvo nušauti trys amerikietį įkaitą saugoję piratai, o ketvirtasis paimtas į nelaisvę. FTB vadovas Johnas Milleris tuoj pat paaiškino pasauliui, kad „tai kriminalinis, o ne karinis incidentas“. JAV viceadmirolas Billas Gortney’us patvirtino, kad sankciją imtis bet kokių priemonių prieš ginkluotus banditus gavo iš paties prezidento Baracko Obamos. JAV Baltųjų rūmų vadovas atmetė taikių derybų su piratais galimybę ir sėkmingai pasibaigus išlaisvinimo operacijai oficialiai pareiškė: „Kapitono Ričardo Filipso narsa yra puikus pavyzdys visiems amerikiečiams.“ JAV prezidentui pritarė ir Somalio užsienio reikalų ministras: „Pasaulis neketina taikstytis su panašiais nusikaltimais.“

Apie šiuos įvykius ir pasakoja režisieriaus Paulo Greengrasso filmas. Jau pirmosios scenos persmelktos kažkokios dar neaiškios grėsmės. Kapitonas Filipsas (jį suvaidino Tomas Hanksas), iš gimtųjų namų Vermonte vykstantis į oro uostą, dalijasi su žmona nerimu dėl milžiniškais tempais besivystančio pasaulio pavojų ir apie tai, kad dabar išgyvena tik stipriausieji. O tuo metu kitame pasaulio krašte po akinama saule Somalio paplūdimyje verbuojami savanoriai vykdyti grobikišką akciją: pro šalį praplaukiančių laivų užpuolimai čia jau tapo kasdienybe. Pagal paralelinio montavimo taisykles netrukus santūrus amerikietis ir už pinigus bet kam pasiryžę triukšmingi tamsiaodžiai teroristai turi susitikti. Šis susitikimas pradės kelias dienas truksiantį narsumo ir žmogiškumo išbandymą.

Nors atsargusis kapitonas vos išplaukus į atvirą jūrą sau ir visiems komandos nariams organizuoja mokymus su galimo pavojaus imitavimu, praktika netrukus įrodo, kad dvi dešimtys beginklių jūros vilkų milžiniškame krovininiame laive negali efektyviai pasipriešinti keturiems pistoletais ir Kalašnikovo automatais ginkluotiems banditams.

Nelaimės atveju kapitonas laivo denį palieka paskutinis. Tokiai nuo seno jūrose galiojančiai taisyklei Ričardui Filipsui bus lemta nusižengti ne savo noru. Mat banditai nepasitenkina laivo seife radę tik 30 tūkstančių dolerių ir pasitraukdami iš incidento vietos kartu į gelbėjimo valtį pasiima ir kapitoną. Nuo šio momento prasideda finalinė įkaito išlaisvinimo fazė, žinoma ir iš nesenų įvykių kronikos, ir iš paties kapitono Filipso knygos „Kapitono pareiga“. Tik kelių dienų įvykius filmo autoriai „suspaudė“ į koncentruotą kelių valandų veiksmą, nes kinas priklauso nuo savos realybės dėsnių.

Savaitgalis prie televizoriaus

Visi svajoja apie geresnį pasaulį

„Oskarą“ pelnęs skandinavų filmas **„Geresniame pasaulyje“** (ketvirtadienis, 0.45 val., LRT Kultūra) pasakoja dviejų šeimų istorijas. Mokykloje užgauliojami ir dėl vietos po saule kovojantys vaikai, besiskiriantys tėvai, kovą su vėžiu pralaimėjusi mama ir vieni likę tėtis su sūnumi – tokia „Geresnio pasaulio“ herojų realybė. Nepaisydami užklumpančių išgyvenimų jie tiki, kad geresnis pasaulis – tas, kuriame visko pagrindas yra meilė. Tai jaudinanti istorija apie dūžtančius idealus ir asmeninį pasirinkimą tarp keršto ir taikos. Tai pasakojimas apie sužydinčią pavojingą draugystę, į nugarą kvėpuojančią vienatvę, skausmą ir meilę. Filmo veiksmas žiūrovus nukelia ir į triukšmingą Londoną, ir į ramią Daniją, ir net į kariaujančią Afriką, kur žmonės net ekstremaliomis sąlygomis trokšta to paties – gyventi geresniame pasaulyje.

Tomas Cruise’as ir jo buvusi žmona Nicole Kidman filme **„Tolimas kraštas“** (šeštadienis, 12.40 val., TV3) taip pat ieško laimės geresniame pasaulyje. Plėtoti tradicinę amerikiečių temą „Kaip buvo užkariauti Laukiniai Vakarai“ režisierius Ronas Howardas pradeda Airijoje. Iš čia po tėvo mirties ir daugelio nelaimių į pažadėtąją žemę išvyksta jaunas fermeris Džozefas Donelis ir jo mylimoji Šenon. Tačiau teisę į kasdienės duonos kąsnį Amerikoje tenka išsikovoti kumščiais. Laimei, socialiniai motyvai autoriams ne itin rūpi. Jie neslepia ketinimų į vieną visumą sujungti epinį kiną ir jaudinančią melodramą.

Sovietmečiu amerikietiškų vesternų matėme labai mažai, o šio populiaraus žanro troškimą malšino Demokratinėje Vokietijoje kurti filmai, kuriuose indėnus vaidino jugoslavų aktorius Gojko Mitičius, arba kitoje Berlyno sienos pusėje kurti vesternai apie narsų indėną Vinetu. Pastarąjį Karlo May’aus romanų herojų vaidino prancūzų aktorius Pierre’as Brice’as. Pirmą šio serialo filmą **„Vinetu. Apačių auksas“** matysime šeštadienį (21.00 val., TV1). Nuožmus banditas Frederikas Santeris nori pasipelnyti iš JAV valdžios ir jos tiesiamą geležinkelio liniją nukreipia per apačių genties indėnams priklausančias žemes. Ginti savo teritorijos stoja narsusis Vinetu ir jo draugas Ištikimoji Ranka.

Australijoje sukurta **„Miegančioji gražuolė“** (šeštadienis, 23.35 val., BTV) neturi nieko bendra su klasikine Charles’o Perrault pasaka. Jauna ir smalsi studentė Liusė, kartą atsiliepusi į skelbimą studentų laikraštyje, atsiduria prabangiuose elito pramogų apartamentuose, kur jai pasiūloma kurį laiką padirbėti padavėja keistokomis sąlygomis: darbas sezoninis („be kontrakto ir jokių karjeros galimybių“), atlygis – 250 dolerių per valandą grynaisiais, o apranga – vien apatinis trikotažas. Būtina sąlyga – konfidencialumas, o jam prasikaltusieji gali būti baudžiami. Tų, kurie jau pagalvojo, kad Liusė pakliuvo į paprasčiausią viešnamį ir yra gundoma tapti vulgariausius fiziologinius geismus tenkinančia prostitute, laukia staigmena.

Paskubomis sukurtas biografinis filmas **„Džobsas“** (šeštadienis, 1.55 val., TV3) didžiuosiuose ekranuose pasirodė verslo genijaus Steve’o Jobso antrųjų mirties metinių išvakarėse. Būdamas gyvas jis vadintas ir mūsų laikų Leonardo Da Vinci, ir technologijų amžiaus ikona, ir brangiausio pasaulyje prekės ženklo „Apple“ įkūrėju, ir jokių taisyklių nepaisančiu perfekcionistu, ir beprotiškų ambicijų apsėstu genijumi, ir tik savo nuomonę girdinčiu egoistu. Panašių paradoksalių epitetų sąrašą lengvai galima tęsti. Tik gaila, kad iš tokios kontroversiškos asmenybės šiame filme liko vos blankus šešėlis, S. Jobsą čia gana primityviai suvaidino Ashtonas Kutcheris. Tikėkimės, kad dabar apie verslo genijų kuriamas naujas filmas bus geresnis.

Septyniems „Oskarams“ nominuotas **„Apolonas 13“** (sekmadienis, 12.40 val., TV3) gavo tik du apdovanojimus už geriausią montažą ir garsą. Filmas pasakoja apie amerikiečių skrydį į Mėnulį 1970 m. Tik prieš metus amerikiečių astronautas Neilas Armstrongas buvo išlipęs į jo paviršių, todėl visiems atrodė, kad „Apolono 13“ skrydis bus sėkmingas. Bet lemtingą balandžio 13-ąją skrydžių centrą pasiekė už 205 tūkstančių mylių nuo Žemės esančios įgulos pranešimas: „Hjustonai, turime problemų.“ Erdvėlaivis patyrė rimtą avariją, ir tik bendromis astronautų bei skrydžio dispečerių pastangomis tragedijos pavyko išvengti.

Istorinė drama **„Karaliaus kalba“** (sekmadienis, 22.15 val., TV3) pasakoja apie britų monarchą George’ą VI (jį lietuvių istorikai vadina karaliumi Jurgiu VI), kuris buvo karūnuotas 1937 m. gegužės 12-ąją ir užėmė sostą, kai karūnos atsisakė jo brolis Edwardas VIII. Ko gero, George’as VI buvo pats kukliausias britų valdovas – jautrus, sentimentalus, senamadiškai padorus, o tai tikrai ne pačios geriausios karaliaus savybės. Bet labiausiai jį kankino smarkus mikčiojimas. Filmas pasakoja, kaip nuo šios ydos karalių gydė savamokslis logopedas, nevykėlis aktorius Lajonelis Logas (jį labai sodriai suvaidino australų aktorius Geoffrey Rushas).

NACIONALINIS KAUNO DRAMOS TEATRAS

25 d., penktadienį, 26 d., šeštadienį, 18 val. premjera! Didžiojoje scenoje – Artūro Areimos, Lauros Udrienė „Kartu“. Drama pagal Serhij Žadan romaną „Depeche Mode“. Režisierius A. Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieto kaina – 40 Lt.

29 d., antradienį, geguyžės 7 d., trečiadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Johno Patricko „Mūsų brangioji Pamela“. Dviejų dalių komedija. Režisierius Algirdas Latėnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

29 d., antradienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spetaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 60 Lt.

30 d., trečiadienį, 15.30 val. Rūtos salėje – pagal Friedrichą von Schillerį „Plėšikai“. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

30 d., trečiadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – teatro „A/CH“ šokio spektaklis „Ana Karenina“. Dviejų dalių spektaklis Levo Tolstojaus romano motyvais. Choreografė Anželika Cholina. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietų kainos – 50-100 Lt.

Gegužės 2 d., penktadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Lietuvos nacionalinio dramos teatro spektaklis: Saaros Turunen „Sudaužytos širdies istorija“. Režisierė S. Turunen. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietų kainos – 35-40 Lt.

3 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje salėje – Agnės Sunklodaitės „Kiškis pabėgėlis“. Vienos dalies muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 metų pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Spektaklio trukmė – 1 val. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Bilieto kaina – 15 Lt + CD = 19 Lt.

3 d., šeštadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Keturakio „Amerika pirtyje“ aktoriaus Antano Tarasevičiaus jubiliejui. Trijų dalių komedija. Režisierius Valdas Lencevičius. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietų kainos – 20, 25, 30 Lt.

6 d., antradienį, 14 val. Didžiojoje scenoje – „Moderatoriai“. Vienos dalies forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieto kaina – 25 Lt, moksleiviams ir studentams – 15 Lt.

6 d., antradienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srlbjanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisves al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Floriano Zelerio „Tiesa“. Dviejų dalių psichologinė komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

25 d., penktadienį, 27 d., sekmadienį, 18 val. premjera! Džiovanio Bokačo „Dekameronas“. Komiškos novelės. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. Moliere'o „Šykštuolis, arba melo mokykla“. Komedija su pertrauka. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

30 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagriuelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietų kainos – 40, 50 Lt.

7 d., trečiadienį, 17.30 val. ketvirtasis tarptautinis vieno aktoriaus teatro festivalis „Monobaltija“ Kaunas 2014: Vidmantas Fijalkauskas (Juozo Miltinio dramos teatras) „Kritimas į tamsą“ pagal Vladimirą Naboковą (lietuvių ir rusų kalbomis). Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietų kainos – 15, 20 Lt.

7 d., trečiadienį, 17.30 val. 20 val. ketvirtasis tarptautinis vieno aktoriaus teatro festivalis „Monobaltija“ Kaunas 2014: Aleksejus Devotčenko (Maskva, Rusija) „Sašos Čiornyj Koncertas fortepijonui ir artistui“ (rusų kalba). Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietų kainos – 15, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

KAUNO mažasis teatras

26 d., šeštadienį, 18 val. Franka Rame, Dario Fo „Laisvoji pora“ (N-16). Režisieriai Rima Januškevičiūtė ir Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietų kainos – 30, 35 Lt.

27 d., sekmadienį, 15 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“. Komedija. Režisierius Darius Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

30 d., trečiadienį, 19 val. Gintaro Grajausko „Rezervatas“. Režisierius Alius Veverskis. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

Gegužės 2 d., penktadienį, 19 val., 3 d., šeštadienį, 18 val. premjera! Harold Pinter „Gnomai“. Režisierius Alius Veverskis. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – dvi valandos prieš spektaklį, tel.: 40 84 70. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

24 d., ketvirtadienį, 18 val. „Laimingi žmonės“ spektaklis suaugusiesiems „Atėjau, pamačiau, negalėjau, arba Visiškas rudnosiukas“. Režisierius Vytautas V. Landsbergis. Vaidina Ainis Storpirštis. Bilieto kaina – 40 Lt. Bilietus platina Bilietai.lt.

26 d., šeštadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiaukojamą draugystę (nuo 6 m.). Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Bilietų kainos – 8, 10, 12 Lt.

27 d., sekmadienį, 12 val. „Princesės gimtadienis“. Pamokanti istorija apie pasipūtėlę princesę O. Vaildo pasakos motyvais (nuo 5 m.). Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietų kainos – 8, 10, 12 Lt.

Gegužės 3 d., šeštadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – premjera! Edukacinis spektaklis – „Peliuko pasakų dirbtuvėlė“. Lėlių spektaklio „kelionė“ į didžiąją sceną (nuo 5 m.). Autorė ir režisierė Gintarė Radvilavičiūtė. Vaidina: Elena Žekienė, Audronė Grėbliauskienė / Jolita Ross. Bilieto kaina – 10 Lt.

4 d., sekmadienį, 12 val. Motinos dienai Mažojoje salėje – „Meškiuko gimtadienis“. Muzikinė fėjų pasaka (nuo 3 m.). Režisierė Rasa Bartninkaitė. Bilietų kainos – 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietų pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Štrauso „Naktis Venecijoje“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Johano Štrauso „Šikšnosparnis“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 3.20 val. Bilietų kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. koncertas „Dainuok, širdie, pavasarį“. Dalyvaus teatro solistai, choro ir baleto artistai, teatro simfoniniam orkestrui diriguos Julius Geniušas, Virgilijus Visockis. Bilietų kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

27 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir tėveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 1.35 val. Bilietų kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietų kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

29 d., antradienį, 18 val. Kauno choreografijos mokyklos mokinių koncertas. Bilietų kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

Gegužės 2 d., penktadienį, 18 val. VDU Muzikos akademijos studentų koncertas „Su meile –mamai“. Teatro simfoniniam orkestrui diriguos Julius Geniušas ir Jonas Janulevičius. Bilietų kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

3 d., šeštadienį, 7 d., trečiadienį, 18 val. premjera! Frenko Vaildhorno „Grafas Montekristas“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštas, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas ir video projekcijų autorius, Gintaras Makarevičius, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, šviesų dailininkas Audrius Jankauskas, choreografai Dainius Bervingis, Gintaras Visockis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

4 d., sekmadienį, 12 ir 18 val. Nerijaus Juškos baleto mokyklos spektaklis „Don Kichoto šalyje“. Bilietų kainos – 10, 20, 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 15–18 val., tel. 20 09 33. Bilietų galima įsigyti ir internetu *www.muzikinisteatras.lt*.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA
KAUNO VALSTYBINĖ FILHARMONIJA

27 d., sekmadienį, 17 val. Simfoninės muzikos vakaras. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas). Solistės: Mayumi Kanagawa (smuikas, Japonija), Cynthia Soto (fortepijonas, Kosta Rika). Dirigentas Modestas Pitrėnas. Bilietų kainos – 10, 15, 20 Lt.

27 d., sekmadienį, 17 val. Jonavos šv. apaštalo Jokūbo bažnyčioje – sakralinės muzikos koncertas „Alleluja“. Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Jurgita Mikalauskienė (sopranas), Elena Kalvaitytė-Vitkauskienė (sopranas), Jurgita Žilinskaitė (sopranas), Jurgita Šalčiūtė (mecosopranas). Koncertmeisterė Beata Andriuškevičienė. Dirigentas Petras Bingelis. Įėjimas nemokamas.

29 d., antradienį, 18 val. grupės „El Fuego“ koncertas „Jums, mielosios!“ Bilietų kainos – 30, 40, 50 Lt.

30 d., trečiadienį, 18 val. kamerinės muzikos festivalio „Avanti“ koncertas. VDU Kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Robertas Bliškevičius). Solistai – Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos moksleiviai: Konrad Levicki (smuikas), Monika Čepytė (smuikas), Payton Hall Magahales (violončelė), Augustas Gocentas (violončelė), Monika Boreikaitė (obojus), Kristijonas Sakalauskas (trimitas), Rimvydė Muzikevičiūtė (saksofonas), Simonas Poška (fortepijonas), Justas Maknickas (fortepijonas), Simona Šleiterytė (fortepijonas), Lukas Gedvilas (fortepijonas). Dirigentas Martynas Stakionis. Programoje – kompozitorių J. S. Bach, C. Saint-Saëns, L. Boccherini, P. Čaikovskij, D. Popper, V. Bellini, A. Glazunov, B. Dvariono, J. B. G. Neruda kūriniai. Bilieto kaina – 10 Lt.

3 d., šeštadienį, 17 val. Motinos dienai ir kompozitoriaus Richardo Strausso 150-osioms gimimo metinėms – Kauno miesto simfoninio orkestro koncertas (vyr. dirigentas Constantine Orbelian, vadovas Algimantas Treikauskas). Solistas Robertas Beinaris (obojus). Dirigentas Modestas Pitrėnas. Bilietų kainos – 15, 20, 25 Lt.

7 d., trečiadienį, 18 val. koncertas Mamai. Lengvosios muzikos orkestras (dirigentas Jaroslavas Cechanovičius). Sopranų trio „Trys panteros“: Raimonda Tallat-Kelpšaitė, Rasa Juzukonytė, Nomeda Vilkanauskaitė. Dirigentas Jaroslavas Cechanovičius. Programoje: pasaulinės populiariosios klasikos kūriniai, žymiausių operečių ir itališkų operų arijos, gražiausios lietuviškos dainos Mamai. Bilietų kainos – 30, 40, 50 Lt.

XXIII tarptautinis jaunųjų muzikų festivalis „Kaunas 2014“

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Cynthia Soto (fortepijonas, Kosta Rika), Elizaveta Lessoun (violončelė, Baltarusija), Emil Deniz Hartikainen (smuikas, Suomija), Ilia Lomtatidze (fortepijonas, Gruzija), Pranciškus Macevičius (akordeonas, Lietuva), Aistė Karpavičiūtė (smuikas, Lietuva). Koncertmeisterės: Tatjana Lessoun (Baltarusija), Milda Umbrusevičiūtė (Lietuva), Goda Stanionytė (Lietuva). Bilieto kaina – 10 Lt.

25 d., penktadienį, 18 val. Jeremias Fliedl (violončelė, Austrija), Kamila Sacharzewska (fortepijonas, Lenkija), Maksims Taņičevs (fortepijonas, Latvija), Maria Zayt-

seva (violončelė, Rusija), Ruta Vaytkute (fleita, Rusija-Lietuva), Dmytro Semikras (fortepijonas, Ukraina). Koncertmeisterės: Milda Umbrusevičiūtė (Lietuva), Maria Zaytseva (Rusija), Julia Ivanova (Rusija). Bilieto kaina – 10 Lt.

26 d., šeštadienį, 17 val. Baigiamasis koncertas. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Constantine Orbelian, vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Elizaveta Lessoun (violončelė, Baltarusija), Emil Deniz Hartikainen (smuikas, Suomija), Ilia Lomtatidze (fortepijonas, Gruzija), Jeremias Fliedl (violončelė, Austrija), Kamila Sacharzewska (fortepijonas, Lenkija), Maksims Taņičevs (fortepijonas, Latvija), Maria Zaytseva (violončelė, Rusija), Ruta Vaytkute (fleita, Rusija-Lietuva), Dmytro Semikras (fortepijonas, Ukraina). Dirigentas Modestas Barkauskas. Bilietų kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

KAUNO MENININKŲ NAMAI

24 d., ketvirtadienį, 18 val. susitikimas su plačiametražio ukrainiečių, latvių ir lietuvių kino filmo „Žalčio nuotaka“ kūrėjais: Fiodoru A. Aleksandrovichiu (scenografas), Artemu Ryzhikovu (operatorius), Vladu Braziūnu (poetas), Skaidra Jančaite (menininkė), Nikita Girnia (klarnetininkas), Tadu Surkiu (aitvaristas). Įėjimas nemokamas.

29 d., antradienį, 18 val. „Literatūros klasikui Kristijonui Donelaičiui – 300“. K. Donelaičio bei kitų lietuvių poetų eiles skaitys Los Andželo Amerikos lietuvių Dramos sambūrio režisierius Algimantas Žemaitaitis, M. K. Čiurlionio kūrinius atliks tarptautinių konkursų laureatė pianistė Šviesė Čepliauskaitė. Vakarą ves poetas Petras Palilionis. Įėjimas nemokamas.

KAUNO KULTŪROS CENTRAS TAUTOS NAMAI

26 d., šeštadienį, 12 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79) – respublikinis meno kolektyvų festivalis „Mūsų metai“, skirtas Kristijono Donelaičio metams. Įėjimas nemokamas.

28 d., pirmadienį, 18.30 val. premjera! Kazio Binkio teatro fantasmagorija „Gyventi sekasi!?“. M. Vorfolomejevo tragikomedijos „Šventasis ir nuodėmingasis“ motyvais. Režisierius Rimantas Štaras. Dailininkė Rimutė Škučienė. Bilieto kaina – 10 Lt, studentams, moksleiviams, pensininkams – 5 Lt. Bilietai parduodami 1 val. prieš spektaklį.

24 d., ketvirtadienį, 16. val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13, Kaunas) bus apdovanotas ketvirtasis Jurgio Buitkaus premijos laureatas. Premija skiriama konkurso būdu už brandžią prozos ar poezijos knygą. Skiriant premiją atsižvelgiama į tai, kad kandidatas nė sykio nėra sulaukęs rimtesnio dėmesio bei materialinio paskatinimo. Laureatu šiais metais tapo Vladas Baltuškevičius už ironiškų epitafijų gyviesiems knygą „Mano memoriumas“ (Kaunas: Naujasis lankas, 2009) bei 2013 m. reikšmingas eilėraščių publikacijas žurnale „Metai“, savaitraštyje „Nemunas“ ir dienraštyje „Kauno diena“. Premijos iškilmėse dalyvaus premijos steigėja ir mecenatė – poetė, prozininkė Ineza Janonė, vertinimo komisijos nariai.

5 d., pirmadienį, 17 val. ilgamečio Los Angeles Dramos sambūrio aktoriaus, režisieriaus Algimanto Žemaitaičio kūrybos rečitalis. A. Žemaitaitis skaitys K. Donelaičio poemos „Metai“ fragmentus bei eilėraščius iš Leonardo Andriekaus (1914–2003) poezijos knygų: „Atviros marios“ (1955 m.), „Saulė kryžiuose“ (1960 m.), „Naktigonė“ (1963 m.), „Po Dievo antspaudais“ (1969 m.), „Už vasaros vartų“ (1976 m.) ir „Balsai iš anapus“ (1980 m.), akompanuos pianistas Darius Kudirka. Išeivių literatūros skyriaus vedėja dr. Virginija Paplauskienė pristatys Leonardo Andriekaus gyvenimą bei kūrybą.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Rašytojų klubo salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Lietuvos-Šveicarijos mokslo, informacijos ir kultūros centro pristatymo vakaras. Koncertuos pianistas Mantautas Katinas.

29 d., antradienį, 17.30 val. Dailės ir muzikos vakaras. Dailininkės Viktorijos Daniliauskaitės parodos atidarymas „iliustracijos ir estampai poeto Jono Strielkūno poezijai“. Kalbės darbų autorė ir menotyrininkė Gražina Gurnevičiūtė. Koncertas „Šeši ispanų dainos amžiai“. Dainuos LMTA Dainavimo katedros III kurso studentai. Koncertmeisterė Nijolė Baranauskaitė. Dalyvaus LMTA doc. Aušra Stasiūnaitė ir operos solistė Romualda Suchocka.

Įėjimas į renginius nemokamas. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštas: *rasytojuklubas@aiva.lt.*

25 d., penktadienį, 14.30-17 val. ir 26 d., šeštadienį, 11-17 val. VĮ Lietuvos prabavimo rūmuose (S. Daukanto g. 4, Kaunas) veiks juvelyrikos paroda „Žiedai, žiedai...“, kurios metu turėsite galimybę pabendrauti su juvelyrais-menininkais ir apžiūrėti jų sukurtus vienetinius dirbinius. Parodos lankymas nemokamas.

Gegužės 2 d., penktadienį, 11 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre (Kovo 11-osios g. 26, Kaunas) – 7-asis mažųjų rašytojų festivalis „Lietuvos vaikai kuria pasakas“. Renginyje bus paskelbti bei apdovanoti gražiausių pasakų konkurso laureatai ir pristatyta 7-oji vaikų kūrybos knyga „Lietuvos vaikų pasakos“. Festivalį užbaigs Kauno valstybinio lėlių teatro spektaklis „Žiogas Zigmas Žalgirio mūšyje“.

24 d., ketvirtadienį, 13 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. ir P. Galaunių namuose (Vydūno al. 2, Kaunas) – Kauno berniukų chorinio dainavimo mokyklos „Varpelis“ ir Juozo Gruodžio konservatorijos mokinių fortepijono muzikos koncertas.

24 d., ketvirtadienį, 13 val. Kauno miesto savivaldybėje (Laisvės al . 96) atidaroma fotomenininko Raimondo Puišio fotografijų paroda „Aukštumos žemumos“. Dalyvauja fotomenininkas Aleksandras Macijauskas.

26 d., šeštadienį, 11 val. Kauno miesto muziejaus skyrius Juozo Gruodžio memorialinis muziejus (Salako g. 18) kviečia visas šeimas į Vaikučių velykėles, kuriose visi vaikai, jų tėveliai, seneliai ir draugai galės ridenti savo atsineštus margučius, spalvinti ir kitaip puošti butaforinius kiaušinius, šokti liaudies ratelius-žaidimėlius, dainuoti ir linksmintis. Būtina išankstinė registracija tel. (8 615) 40795 arba el. p. *gruodis@kaunomuziejus.lt*. Užsiėmimo kaina – muziejaus lankymo bilietas: suaugusiesiems – 6 Lt, moksleiviams, studentams, senjorams – 4 Lt, ikimokyklinio amžiaus vaikams – nemokamai.

26 d., šeštadienį, 12 val. Zyplių dvare (šalia Lukšių, Šakių rajone) – tradicinė Zanavykų popietė ir Kauno zanavykų bendrijos 20-mečiui skirta konferencija, meninė programa. Informacija tel. (8 699) 44575.

24 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčioje Lietuvos švietimo pagalbos asociacija kviečia Šeimos metus pasitikti su Tarptautinio M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkurso laureatu Rimvydu Mitkumi (vargonai). Įėjimas nemokamas.

27 d., sekmadienį, 12 val. Prie Kauno pilies, Kanklininko skulptūros – miesto šventė „Vaikų Velykėlės“. Koncertuos vaikų folkloro ansambliai, folk-roko grupė „Žalvarinis“. Vyks edukacinė programa vaikams „Kelionė Velykėlių knygos puslapiais“. Atsineškime margučių!

26 d., šeštadienį, nuo 15 val. Kauno pilyje (Pilies g. 17) – velykinių margučių ridenimo varžybos. Varžybų dalyviams Kauno pilies lankymas nemokamas, o nugalėtojai bus apdovanoti prizais! Reikia atsinešti savo margutį ir šypseną!

27 d., sekmadienį, 12 val. ir 30 d., trečiadienį, 16 val. Kauno vaikų ir jaunimo teatre „Vilkolakis“ (Kovo 11-osios g. 108) – S. Ivanauskaitės „Trys negražios karalaitės“. Legenda-pokštas škotų liaudies pasakų motyvais. Informacija tel. (8 37) 31 37 12.

Nuoširdžiai užjaučiame literatūrologą Virginijų Gasiliūną dėl Tėvo mirties.
Lietuvos rašytojų sąjunga

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius
Viktoras Rudžianskas –
tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė
tel.: (8-37) 322266
Referentė – Aurina Venislovaitė –
tel. (8-37) 322244
Naujienų redaktoriai:
Audronė Meškauskaitė –
tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983
Andrius Jakučiūnas –
tel. (8-611) 98945,
el. paštas: jakuciunas@gmail.com
Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –
tel. (8-627) 54244
Maketuotojas – Juozas Pužauskas –
tel. (8-656) 38529
Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –
tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705
Talkininkai:
Romualdas Rakauskas (fotografija)
Eugenija Žakienė (muzika)
Gediminas Jankauskas (kinas)
Gediminas Jankus (teatras)
Zenonas Baltrušis (fotografija)
Lina Navickaitė (kalba)

Rėmėjai:

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS RĖMIMO FONDAS

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji sąskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Septintojo ir aštuntojo dešimtmečių sandūroje baigę Dailės institutą ir į Šiaulius atvykę dirbti dailininkai Vitolis ir Raimondas Trušiai, Eduardas Juchnevičius, Sigitas Prancuitis ir Romanas Vilkauskas miesto kultūriniame gyvenime įdiegė daug naujovių. Dailės gyvenimas tiesiog atgimė. Rengtos įdomios parodos, vakarai-susibūrimai dailininkų name šalia senųjų kapinių, į miestą su parodomis ar paskaitomis apie dailę atklysdavo naujųjų šiauliečių draugai, įžymūs Lietuvos menininkai.

S. Prancuitis iš šios grupelės neišsiskyrė. Buvo tylus ir kuklus. Viš dėlto meno vertintojai greitai suprato: Šiauliuose įsikūrė puikus menininkas. Žavėjo dailininko paveikslų giluma. Autorius neslėpė, kad nemėgsta buitinių, žanrinių scenų. Tapymas jam tarsi meditacija, netikėtų dalykų gretinimai, filosofija. Net ir kurdamas portretus jis rinkosi menininkus, plačios sielos žmones, nes jie jam artimesni (Vydūno, Maironio, Zigmo Gėlės-Gaidamavičiaus, Mato Slančiausko ir kt. portretai). Taip S. Prancuitis artėjo prie religinės tematikos paveikslų. Tiesa, ilgai jaukintis šios temos jam nereikėjo. Gimtajame Joniškyje jaunuoliui nebuvo kur piešti, tad praverdavo bažnyčios duris ir ten kurdavo. O Joniškio bažnyčią puošė Jono Varno paveikslai.

Religinių temų S. Prancuitis ėmėsi jau tapęs subrendusiu dailininku. Ypač jam artima gavėnios laikotarpio – kančios ir prisikėlimo tema. Be abejo, pasirinkus šiuos motyvus greitai galima nuslysti kičo link, bet Sigitas sugeba ribos neperžengti. Atrodo, liaudiškai primityvu, bet profesionalumas išlieka.

S. Prancuičio dirbtuvėje kabo šventosios Barboros Žagarietės portretas, o kiti šventųjų paveikslai – stelažuose, nes tai didelių formatų darbai. Tiesa, Barbora Žagarietė dar nepaskelbta šventąja, bet Sigitas šį paveikslą įkurdina šventųjų skyrelyje. Kadangi nėra jokio autentiško jos paveikslo, pats dailininkas rinko medžiagą ir dirbdamas rėmėsi fantazija – fone nutapė Žagarės peizažą su bažnytėle, kur buvo Barboros palaikai, ir nakties skliautą. Dangaus šviesulių fone ji atrodo lyg su aureole. Kiti šventųjų paveikslai gimė iš gražių senųjų tautodailininkų išdrožtų medinių skulptūrėlių (pvz., Juozapo Alsėdiškio).

Liaudies menu S. Prancuitis domėjosi visą laiką, nes nuo pat pirmojo kurso dėstytojas Vytautas Valius mokė dirbti pagal liaudies meno kūrinius – skulptūras, raižinius. Dukra Agnė pastebi: „Manau, tėčio tikėjimas, kuris yra labai gilus, glūdi jo paveiksluose: jį tėtis išreiškia ne žodžiais, o potėpiais ir spalvomis drobėse. Jo maldos – darbai.“

Ričardas JAKUTIS

Kitas „Nemuno“ numeris išeis gegužės 8 d.